

Vysoká škola CEVRO Institut

Katedra Veřejné správy

CEVROINSTITUT

[school of political studies]

Ruský organizovaný zločin za Borise Jelcina a jeho proměna za vlády Vladimira Putina

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Studijní program: **CEVRO N-VS** Veřejná správa se specializací, prezenční forma studia

Studijní obor: **CEVRO VSBS** Veřejná správa-Bezpečnostní studia

Autor: Bc. Jakub Bartuška

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Jan Paďourek

Praha, Březen 2021

PROHLÁŠENÍ

Čestně prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma. „*Ruský organizovaný zločin za Borise Jelcina a jeho proměna za vlády Vladimira Putina*“ vypracoval samostatně za použití v práci řádně uvedených pramenů a literatury.

V Dne

.....

Bc. Jakub Bartuška

Poděkování

Touto formou bych velice rád poděkoval zejména vedoucímu práce PhDr. Janu Paďourkovi za velice důsledné vedení mé práce, obětavost, promptní reakci na každou položenou otázku a množství unikátních návrhů, které práci jednoznačně obohatily. Dále bych rád poděkoval Bc. Ekatěrině Noykině za pomoc při oslovování respondentů z řad ruské menšiny. Taktéž bych své díky rád vyjádřil Mgr. Jakubu Čapkovi, se kterým byla konzultována zejména v práci aplikovaná metodika.

ABSTRAKT

Diplomová práce se soustředí na ruský organizovaný zločin (dále v práci „OZ“) v Ruské federaci. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část představuje čtenáři definice OZ, symboly ruského podsvětí. Dále pak nezbytný historický exkurz ruského OZ od 18.století, který slouží k pochopení jeho vývoje a proměn. Poté následuje detailní analýza tohoto fenoménu s využitím informací v rámci historického exkurzu za vlády Borise Jelcina a následně prezidenta Vladimira Putina.

Praktická část se zaměřuje na analýzu provedeného empirického výzkumu a doplňujících rozhovorů. Obě tyto složky praktické části přinášejí unikátní porovnání ruského OZ za Borise Jelcina a jeho následné proměny za Vladimira Putina.

KLÍČOVÁ SLOVA

Ruský organizovaný zločin, Boris Jelcin, Vladimir Putin, vory v zákoně, kriminalita, oligarchie, Sovětský svaz, Ruská federace

ABSTRACT

The thesis focuses on Russian organized crime in the Russian Federation. The thesis is divided into theoretical and practical parts. The theoretical part introduces the reader to the definitions of organized crime, symbols of the Russian underworld. Then, the necessary historical excursion of Russian organized crime since the 18th century, which serves to understand its development and transformations. This is followed by a detailed analysis of the phenomenon, using the information in the historical excursion during the reign of Boris Yeltsin and subsequent President Vladimir Putin.

The practical part focuses on the analysis of the empirical research conducted and the complementary interviews. Both of these components of the practical part provide a unique comparison of Russian organized crime under Boris Yeltsin and its subsequent transformation under Vladimir Putin.

KEYWORD

Russian organized crime, Boris Yeltsin, Vladimir Putin, vory v zakone, oligarchy, Russian Federation, Soviet Union

SLOVNÍČEK SPECIÁLNÍCH VÝRAZŮ SPOJENÝCH S OZ

Avtoritět – v hierarchii zločineckých organizací stojí pod vorem, je tak druhým nejvyšším představitelem organizace

Banditismus – označení kriminálního jednání páchaného organizovanými zločineckými skupinami

Bratva – termín označující ruskou mafii, který se začíná užívat ve 20.století

RUBOP – regionální oddělení policie koncentrující se na boj s OZ, spadající pod Ministerstvo vnitra Ruské federace. Dominantně byly tyto útvary budovány v 90. letech, s nástupem Vladimira Putina byly pomalu rušeny nebo reprofilizovány

Bývalý – důstojníci armády zbavení své hodnosti, dezertéři, kteří se připojili k organizovanému zločinu

Čeka – první tajná policie v SSSR, založena Felixem Dzeržinskim na Leninův příkaz 20. prosince 1917, někteří příslušníci této tajné policie často spolupracovali s OZ, určitá část vysloužilých důstojníků Čeky rozšířila řady zločineckých skupin

Čotka – dřevěné kostky, součást spirituality východního křesťanství, oblíbené mezi členy ruských zločineckých skupin, zejména ve věznicích

Feňa – slovník zahrnující slova a slovní spojení, užívaný členy ruských zločineckých gangů

Frajeři – zdroje se ve významu tohoto termínu liší, někteří označují frajery jako ty, kteří nikdy nebyli trestáni, tedy „*nekriminální jedince*“, jiné zdroje uvádějí, že se jedná o zločince, kteří odmítali připojení ke zločinecké skupině

GKChp – státní výbor pro výjimečný stav v SSSR, tento výbor sehrál hlavní roli při pokusu o odstavení Michaila Gorbačova z funkce generálního tajemníka SSSR

Gulag – síť nápravně pracovních táborů za vlády Josefa Visarijonoviče Stalina, místo, kde došlo k vytvoření mocných kriminálních autorit, které fakticky určovaly řád v těchto káznících

Chernovye valety – zločinecký gang Sonii „zlaté ručičky“, která se proslavila jako nejznámější ruská zlodějka.

Ivani – z hlediska morálky předchůdci vorů v zákoně, žebráci, kteří ctili morálku a položili základy vorovskému kodexu cti, v 19. století se těšili velkému respektu v ruském podsvětí

Korunovace – obřad, při kterém dochází k volbě nového vůdce zločinecké skupiny.

Kryša – označení pro krytí aktivit organizovaných zločineckých skupin úplatnými úředníky, příslušníky policie, soudci a firmami podnikajícími dle platných zákonů

Mekka – označení pro místo, kde se koncentruje a soustředí homogenní skupina lidí, většinou za stejným účelem

NEP – nová hospodářská politika v sovětském Rusku od roku 1921, cílem byl přechod od politiky válečného komunismu k socialismu, právě tato politika však akcelerovala tehdejší zločin a podnítila vznik šedé ekonomiky

NKVD – centrální státní orgán v Sovětském svazu zabývající se bezpečností, požární ochranou, střežením hranic a evidencí obyvatel, NKVD sdružoval i jednotky, které se vytvářely za účelem šetření OZ

Noví zloději – jedná se v podstatě o klišé označující představitele společenské třídy v Rusku, kteří v 90. letech vlivem rozpadu Sovětského svazu vydělali velké jmění, označení má dominantně negativní konotaci, nejčastěji jsou tak označováni mafiánští bossové

Obsšak – společný účet organizované zločinecké skupiny, ze kterého je financováno krytí nelegálních aktivit, životní náklady vora, do obsšaku mají povinnost přispívat všichni členové takové organizace

OMON – policejní jednotky rychlého nasazení, které působí zejména ve velkých ruských městech, byly nasazovány na rozkrývání sítí zločineckých skupin zejména v 90. letech

OperCH – speciální jednotky, které se staraly o dodržování vnitřního řádu v gulagu, často však tuto vnitřní kontrolu přenechávaly zločineckým elitám

Princip kotle – systém, který využívali zločinci umístění v gulagu, kdy za plnění různých úkolů poskytovali odměny, např. vyšší příjmy jídla vězňům, kteří byli ochotni s nimi spolupracovat

Řád meče – nepsaný kodex Stalinské nomenklatury, jednalo se o principy, které měli dodržovat státní úředníci

Schodnak – orgán v rámci skupiny OZ, který je jakýmsi garantem dodržování vnitřních zločineckých zákonů a kodexu cti

SOBR – federální a regionální speciální policejní jednotky spadající pod Ministerstvo vnitra Ruské federace, specializují se na boj s OZ, v roce 2011 byly ministerstvem vnitra reprofílizovány jako Speciální jednotky rychlé reakce

Vory v zákoně – kriminální elita, která se etablovala zejména ve 30. letech 20. století v SSSR, vyznačuje se dodržováním přísného kodexu a po dlouhá desetiletí budovaných kriminálních tradic, nástupci Ivanů, označení vor v zákoně zlidovělo natolik, že je často používáno i v současnosti a to i v ruské odborné literatuře

VDV – jednotka výsadkářů ruské armády, vzdušné síly RF

Žigan – bandita, který je zločincem ze své podstaty a nikdy nevykonával jinou činnost než kriminální

Obsah

ÚVOD	11
CÍLE PRÁCE	12
METODIKA PRÁCE.....	13
TEORETICKÁ ČÁST.....	14
1. ÚVOD DO PROBLEMATIKY	14
1.1. DEFINICE OZ	14
1.2. KOMPARACE DEFINIC OZ	15
1.3. DETERMINANTY RUSKÉHO OZ.....	18
2. TETOVÁNÍ A VLASTNÍ JAZYK RUSKÝCH ORGANIZOVANÝCH ZLOČINECKÝCH SKUPIN	21
2.1. TETOVÁNÍ.....	21
2.2. FEŇA, JAZYK ZLOČINECKÝCH SKUPIN.....	26
3. HISTORICKÝ EXKURZ RUSKÉHO OZ	29
3.1. 18. STOLETÍ Z POHLEDU OZ V RUSKU ANEB OD VAŇKY KAINA	29
3.2. PROMĚNA RUSKÉHO OZ V 19.STOLETÍ	31
3.3. VZNIK A VÝVOJ „ZLOČINECKÝCH ZÁKONŮ“	32
3.4. REVOLUCE RUSKÉHO OZ VE 20. STOLETÍ	34
3.5. SOVĚTSKÝ OZ V GULAGU A FORMOVÁNÍ KRIMINÁLNÍ ELITY „VORY V ZÁKONĚ“	37
3.6. VELKÁ VLASTENECKÁ VÁLKA A JEJÍ VLIV NA FORMOVÁNÍ OZ.....	42
3.7. „VÁLKA SVINÍ“	43
3.8. OZ DO ROZPADU SSSR A NÁSTUPU BORISE JELCINA	46
3.9. PERESTROJKA A GORBAČOV.....	48
4. OZ ZA BORISE JELCINA	51
4.1. PRVNÍ VOLEBNÍ OBDOBÍ BORISE JELCINA	51
4.2. PRIVATIZACE JAKO AKCELERÁTOR PROMĚN OZ V 90.LETECH	54
4.3. RUSKÝ OZ VE SPOJENÍ SE ZAHRANIČNÍM EXPORTEM.....	56
4.4. VELKÁ VÁLKA GANGŮ V 90.LETECH	57
4.5. CHARAKTERISTIKA ČLENŮ ORGANIZOVANÝCH ZLOČINECKÝCH SKUPIN 20. STOLETÍ	62
4.6. PROMĚNA KODEXU CTI VORŮ V ZÁKONĚ	63
4.7. DRUHÉ OBDOBÍ VLÁDY PREZIDENTA BORISE JELCINA	64
4.8. STATISTIKA RUSKÉHO OZ ZA VLÁDY PREZIDENTA BORISE JELCINA.....	67
5. VLADIMIR PUTIN U MOCI.....	69
5.1. RUSKÝ OZ VE 21.STOLETÍ	70
5.2. FORMUJÍCÍ SE ZNAKY OZ VE 21. STOLETÍ.....	71
5.3. HLAVNÍ VÝZVY OZ PO PUTINOVĚ NÁSTUPU DO ÚŘADU PREZIDENTA V ROCE 2000.....	73
5.4. ETNICKÝ OZ	73
5.5. STRUKTURA BRATVY	77
5.6. „RODINA OLIGARCHŮ“	78
6. KYBERZLOČIN JAKO NOVÉ DYNAMICKÉ ODVĚTVÍ RUSKÉHO OZ.....	80
7. PUTINOVA KLEPTOKRACIE A ADHOKRACIE.....	85
7.1. SCHÉMA PUTINOVA SYNDIKÁTU, ZLOČINECKÝ SYNDIKÁT, OLIGARCHICKÉ SKUPINY.....	87
7.2. STATISTIKA RUSKÉHO OZ ZA VLÁDY PREZIDENTA PUTINA	93
PRAKTICKÁ ČÁST	98
ZÁVĚRY: KOMPARACE OZ ZA BORISE JELCINA A NÁSLEDNĚ ZA VLADIMIRA PUTINA, PREDIKCE MOŽNÉHO BUDOUCÍHO VÝVOJE RUSKÉHO OZ	125
PŘÍLOHY	131

PŘÍLOHA I.	131
PŘÍLOHA II.	137
PŘÍLOHA III.	139
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	142
SEZNAM TABULEK	163
SEZNAM OBRÁZKŮ	163

ÚVOD

Jako téma své diplomové práce jsem si zvolil „*Ruský organizovaný zločin za Borise Jelcina a jeho proměna za vlády Vladimira Putina*“. Toto téma jsem si vybral na základě jeho aktuálnosti, zejména pokud hovoříme o organizovaném zločinu za Vladimira Putina.

Právě za vlády Vladimira Putina se v Rusku i ve světě ožívuje diskuse na téma tamního OZ v souvislosti s koncentrací moci a možného napojení Kremlu na vlivné skupiny oligarchů. Tyto teze v současné době nejhlasitěji akcentuje opoziční politik a aktivista, aktuálně odsouzený za terorismus, Alexej Navalnyj. K odhalení OZ v Rusku došlo však již za vlády prvního ruského prezidenta Borise Jelcina.

Ruský OZ má historicky velice dlouhou tradici. Zmínky o tomto fenoménu pocházejí již z 11. století, avšak prameny, které o tom referují, nelze považovat za relevantní a informace z nich lze jen složitě ověřit. Není však možné vynechat historický exkurz ruského OZ, který je naprosto nezbytný pro pochopení tohoto jevu a neméně pro demonstraci jeho dynamických proměn. Tato reflexe historie OZ tak bude v předmětné práci provedena od 18. století, od kdy je možné zachytit a získat informace, jejichž relevanci je možno bezpečně doložit. Důvodem této deskripce ruského OZ je ten, že určité charakteristické znaky si s sebou OZ nese právě od 18. století až do současnosti. Jako příklad nám může sloužit tzv. „*kodex cti*“, o němž se poprvé hovoří v 19. století a je spojen se jménem Mišky Japončika, zločince z Oděsy.

Z výše uvedených faktorů byla práce rozložena na dvě části. Teoretická část je převážně deskriptivní a obsahuje kapitoly popisující vývoj ruského OZ od 18. století. Naopak praktická část této diplomové práce bude obsahovat empirický výzkum, který bude proveden za využití dotazníkového šetření. Následně bude vyhotovena analýza a vyhodnocení odpovědí získaných v rámci zmíněného dotazníkového šetření. Empirický výzkum bude zacílen na otázky týkajících se vnímání OZ v Ruské federaci za Borise Jelcina a jeho proměny za vlády Vladimira Putina. Pro detailnější pochopení proměn ruského OZ za Borise Jelcina a následně za Vladimira Putina je součástí praktické části této práce také případová studie. Na základě výpovědí dvou respondentů, kteří mají přímou zkušenost s OZ, dostáváme podrobnější vhled do zkoumané problematiky. Je to právě praktická část, která bude identifikovat hlavní rozdíly ve vnímání OZ za prezidenta Jelcina a jeho proměnu či stagnaci za prezidenta Putina.

CÍLE PRÁCE

Jak již bylo zmíněno v úvodu, téma této diplomové práce je „*Ruský organizovaný zločin za Borise Jelcina a jeho proměna za vlády Vladimira Putina.*“ Nutno podotknout, že z geografického hlediska je Rusko největším státem světa a na jeho území žije značně rozmanitá skupina etnik. V oblasti tuzemské bezpečnosti Rusko dlouhodobě zaostává za vyspělými západními státy. A právě i kvůli své rozloze a socioekonomicky nedobré situaci, dochází v Rusku k značnému růstu kriminality, OZ nevyjímaje. Další faktory, které jsou spojeny s dynamickým rozvojem OZ na ruském území, se týkají ruské národní mentality, kulturních rozdílů a historických tradic.

Tato diplomová práce si tak klade za cíl zodpovědět předem definované zkoumané téma: „*Jak se proměnil ruský OZ za vlády Putina oproti vládě Jelcina?*“. K zodpovězení této teze a k naplnění cílů diplomové práce tak bude zejména v teoretické části práce využit popis událostí ovlivňujících vývoj ruského OZ od 18. století až po současnost, po období vlády právě Vladimira Putina. Práce bude mapovat rozdíly, které přinášely jednotlivé události, měnící kriminální prostředí a principy fungování a definic OZ. Naproti tomu v části praktické bude za pomoci empirického výzkumu a realizovaných rozhovorů v rámci případové studie, provedena komparace s cílem určit rozdíly ve fungování OZ a v dalších jeho aspektech za období Borise Jelcina a následně za Vladimira Putina.

METODIKA PRÁCE

Teoretická část práce je deskriptivního charakteru, jelikož jsou zde interpretovány elementární informace představující vývoj a vlastnosti ruského OZ. Pozornost je koncentrována na historii spojenou s OZ a jeho proměnami. Dále se také tato část práce zabývá determinanty, hierarchickou strukturou a specifickými rysy ruského OZ. Zmíněná část práce je vypracována za pomoci veřejně přístupné odborné literatury a internetových zdrojů, které výše zmíněné body reflektují.

Druhou částí je část praktická, koncentrující se zejména na komparaci OZ za Borise Jelcina a jeho následnou proměnu za Vladimira Putina. Tato část práce přistupuje k aplikaci výzkumných metod, konkrétně je zde proveden empirický výzkum prostřednictvím dotazníkového šetření na reprezentativním vzorku sta respondentů. Při naplnění této kvóty je užita analýza získaných odpovědí. Praktickou část doplňuje případová studie, která se skládá z rozhovorů se dvěma respondenty, jejichž výpovědi doplňují svým obsáhlým formátem obecnější dotazníkové šetření. Po vyhodnocení dotazníkového šetření a provedených rozhovorů je představena komparace, která se zakládá na syntéze získaných informací. Komparace bude sledovat rozdíly ve fungování ruského OZ za prezidenta Jelcina a následně za prezidenta Putina.

TEORETICKÁ ČÁST

Teoretická část diplomové práce se bude věnovat převážně deskripci vzniku a vývoje ruského OZ. Tato část bude identifikovat a následně analyzovat zásadní události jednotlivých historických období, které prokazatelně přispěly k formování a proměnám v prostředí ruského OZ.

1. ÚVOD DO PROBLEMATIKY

Primárně je nutno představit a charakterizovat, co vůbec OZ představuje a jak jej chápou experti v rámci kriminologie, ale i experti v rámci politologie, sociologie, bezpečnostních studií a dalších příbuzných převážně humanitních věd.

1.1. Definice OZ

V první kapitole považuji za důležité seznámit čtenáře s terminologickým významem slovního spojení OZ. Určit jednu definici tohoto pojmu není snadné. Jeho význam není totiž upřesněn u nás ani ve světě. Tento stav je dán kulturními rozdíly, prostředím a společnostmi, která dala OZ vzniknout a etablovat se.

Například Z. Karabec se vyjadřuje k organizovanému zločinu takto: *OZ jako právní kategorie je fenoménem kvalitativně odlišný od ostatních („klasických“) forem trestné činnosti, jako je např. majetková nebo násilná kriminalita, mravnostní kriminalita, trestná činnost proti veřejnému pořádku apod. Tato kvalitativní odlišnost je zřejmá již z toho, že se dosud uspokojivě nepodařilo ani v právním řádu České republiky ani v právních normách v jiných státech jednoznačně definovat pojem „organizovaný zločin“ a právně relevantně určit jeho znaky.*¹

Důležité je říci, že ani termín OZ nebo organizovaná kriminalita nejsou termíny identickými, i když to tak na první pohled vypadá. Často se můžeme setkat se záměnou těchto pojmů. OZ konkrétně pochází z anglického „*organized crime*“ a největší frekvenci tohoto slovního spojení najdeme jednoznačně převážně v americké literatuře.

Oproti organizované kriminalitě má pojem OZ užší význam a zasahuje jen do vysoko strukturovaných forem zločinu páchaných skupinami mafiánského typu. Pojem organizované kriminality je vymezen poměrně široce a pokrývá více skutků. Použití tohoto termínu je běžné zejména pro evropský kontinent. Jedna z definic organizované kriminality zní například takto:

¹ KARABEC, Zdeněk. K právním prostředkům boje proti organizovanému zločinu. *Trestní právo*. 1999, 4(2),8-13.

„Organizovaná kriminalita je soustavná a plánovitá trestná činnost páchaná hierarchicky strukturovanou skupinou osob, mezi nimiž existuje dělba činnosti. Jejím primárním cílem je dosažení vysokého zisku.“²

Podstatné je taktéž přidat pohled autora z Ruské federace, protože předmětem zkoumání této diplomové práce je právě OZ v rámci Ruska. Nabízí se tak Kuharukova definice a sice: *„OZ je komplexní trestná činnost prováděná ve velkém měřítku vnitřně strukturovanými organizacemi a dalšími skupinami, jež finančně profitují a získávají moc prostřednictvím vytváření a využívání trhů pro nezákonné zboží a služby, tyto zločiny často přesahující státní hranice.“³*

1.2. Komparace definic OZ

Pro účely této diplomové práce je bezpochyby důležité znát různé definice OZ. Některé z nich již byly uvedeny v předchozí kapitole. Nyní bych rád porovnal definice OZ, jak je vnímají ruští odborníci a provedl tak komparaci jejich definic s definicemi odborníků z České republiky. To nám poskytne potřebnou informaci o tom, jaké je vnímání OZ v Rusku a jak je vnímají odborníci v České republice.

Cejpova definice zní následovně: *„Organizovaná trestná činnost je opakované (systematické) páchání cíleně zaměřené, koordinované závažné trestné činnosti (a činností tuto činnost podporujících), jejímiž zúčastněnými subjekty jsou zločinecké skupiny nebo organizace (většinou s víceúrovňovou vertikální organizační strukturou) a jejichž hlavním cílem je dosažení maximálního nezákonného zisku při minimalizaci rizika.“⁴* V Cejpově definici nalezneme ucelenou charakteristiku OZ, kde jsou zohledněny atributy, které by měla organizovaná trestná činnost naplňovat.

Naproti tomu zde máme definici Jakova Gilinského, který OZ definuje takto: *„V následující diskusi je OZ definován jako fungování stabilních, hierarchických sdružení, která se zabývají trestnou činností jako formou podnikání a vytvářejí systém ochrany před veřejnou kontrolou prostřednictvím korupce.“⁵*

Při pohledu na obě citované definice je zjevné, že Cejp přistupuje k definici OZ komplexně a snaží se o obecné vymezení tohoto označení. V Gilinského definici naopak

²NOVOTNÝ, Oto, Josef ZAPLETAL a kol. *Kriminologie*. 2., přeprac. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2004. s. 32.

³VASILJEVIČ, Natálie Vitaliejvna a Vladimír Vasiljevič KUCHARUK. *OZ, jeho charakteristika a prevence*. B19. Moskevská oblast: Yurait-Izdar, 2009. s. 62-67

⁴Definice OZ. *OZ*. Německo: Klaus von Lampe

⁵Tamtéž

vidíme, že jeho definice je již ovlivněna specifickým ruským prostředím, kde má OZ delší tradici, než je tomu v České republice, což bude podloženo argumenty v následujících kapitolách.

V případě komparace OZ v ČR a v Rusku se jedná spíše o zajímavé srovnání optikou českého badatele. Z hlediska relevance je pro účely této diplomové práce žádoucí porovnat ruský OZ se zemí, která se Rusku bude blížit atributy, jakými jsou velikost, počet obyvatel a další geografické ukazatele.

Bohužel však neexistuje země, která by se Rusku blížila svou rozlohou a rozdílné jsou i ostatní atributy. Bude však jistě hodnotné porovnat definice ruských autorů se svými soky z dob Studené války, tedy autory ze Spojených států amerických. Představena bude definice OZ od policejního orgánu, který se právě v USA podílí největší měrou na šetření tohoto celosvětového fenoménu. Řeč je tady o FBI.⁶

FBI charakterizuje OZ následovně: „*FBI definuje OZ jako jakoukoli skupinu, která má určitou formalizovanou strukturu a jejímž hlavním cílem je získávat peníze prostřednictvím nezákonných činností. Tyto skupiny si udržují své postavení pomocí skutečného násilí nebo hrozby násilím, korumpováním veřejných činitelů, úplatkářstvím nebo vydíráním a zpravidla mají významný vliv na obyvatele své lokality, regionu nebo celé země.*“⁷

Pro komparaci definic OZ je už vzhledem k tématu práce nutné uvést vnímání OZ, jak jej uvádí Trestní zákoník Ruska. Zde je tento typ nelegální činnosti uveden jako samostatný druh kriminality zahrnující soubor organizovaných zločinů spáchaných zločineckou skupinou, komunitou či organizací. Trestní zákoník Ruska zde vymezuje dva články – konkrétně čl. 35 a čl. 210.

Článek 35 hovoří o OZ následovně:

- *Trestný čin je uznán za spáchaný skupinou osob, pokud se na jeho spáchání podíleli společně dva nebo více pachatelů bez předchozího spiknutí.*
- *Trestný čin je uznán za spáchaný skupinou osob po předchozí dohodě, pokud se ho zúčastnily osoby, které se předem dohodly na společném spáchání trestného činu.*
- *Trestný čin je uznán za spáchaný organizovanou skupinou, pokud je spáchán stabilní skupinou osob, které se dříve spojily ke spáchání jednoho nebo více trestných činů.*
- *Trestný čin je uznán za spáchaný zločineckým společenstvím, pokud je spáchán strukturovanou organizovanou skupinou nebo sdružením organizovaných skupin*

⁶VASILJEVIČ, Natálie Vitaliejvna a Vladimír Vasiljevič KUCHARUK. *OZ, jeho charakteristika a prevence*. B19. Moskevská oblast: Yurait-Izdar, 2009.s.62-67

⁷*Co to je OZ*.FBI, 2001

působících pod jedním vedením, jejichž členové jsou spojeni za účelem společného spáchání jedné nebo více těžké nebo zvláště závažné trestné činy za účelem získání přímo nebo nepřímo finančního nebo jiného majetkového prospěchu.⁸

- *Osoba, která vytvořila organizovanou skupinu nebo zločineckou komunitu nebo jej vedla, je trestně odpovědná za jejich organizaci a řízení v případech, které uvádí články 205.4, 208, 209, 210 a 282.1 tohoto zákoníku, jakož i za všechny trestné činy spáchané organizovanou skupinou nebo zločineckou komunitou, pokud byly kryty jejím úmyslem. Ostatní členové organizované skupiny nebo zločinecké organizace jsou za účast na nich trestně odpovědné v případech uvedených v čl. 205 odst.4, 208, 209, 210 a 281.1 tohoto zákoníku, jakož i za trestné činy, na jejichž přípravě nebo spáchání se podíleli.⁹*
- *Vytvoření organizované skupiny v případech, které neupravují články zvláštní části tohoto zákoníku, s sebou nese trestní odpovědnost za přípravu trestných činů, po které byla vytvořena.*
- *Páchání trestného činu skupinou osob, skupinou osob po předchozí dohodě, organizovanou skupinou nebo zločineckým společenstvím se trestá přísněji na základě a v mezích stanovených tímto trestním zákoníkem.¹⁰*

Článek 210 pak vyjmenovává konkrétní skutky týkající se páchání trestné činnosti zločineckými organizacemi, za které hrozí trestně právní postih. Zde jsou některé z bodů, které článek 210 definuje:

- *Vytváření zločinecké komunity (zločinecké organizace) za účelem páchání jednoho nebo více závažných nebo zvláště závažných trestných činů nebo vedení zločinecké komunity (zločinecké organizace) nebo jejich strukturních, jakož i koordinace akcí organizovaných skupin, vytváření stabilních vazeb mezi nimi, rozvoj plánů a vytváření podmínek pro páchání trestné činnosti organizovanými skupinami, rozdělení sfér kriminálního vlivu a (nebo) výnosů z trestné činnosti mezi tyto skupiny se trestá odnětím svobody na dvanáct až dvacet let s pokutou nebo bez pokuty do výše pěti milionů rublů nebo ve výši mzdy nebo platu nebo jiného příjmu odsouzeného za po dobu až pěti let a s omezením svobody po dobu jednoho až dvou let.¹¹*

⁸Federální zákon č.245, čl.35,210

⁹Federální zákon č.302, čl.205.4, 208, 209, 210, 282

¹⁰Federální zákon č.63.čl.35

¹¹Federální zákon č.46.část.1

- *Účast na setkání organizátorů, manažerů (vůdců) nebo jiných zástupců zločineckých společenství (zločinecké organizace) a (nebo) organizovaných skupin za účelem spáchání alespoň jednoho z trestných činů uvedených v první části tohoto článku se trestá odnětím svobody na dvanáct až dvacet let s pokutou nebo bez pokuty do výše jednoho milionu rublů nebo ve výši mzdy nebo platu nebo jiného příjmu odsouzeného za po dobu až pěti let a s omezením svobody po dobu jednoho až dvou let.¹²*
- *Účast ve zločinecké komunitě (zločinecké spolčení) se trestá odnětím svobody na sedm až deset let s pokutou nebo bez pokuty do výše tří milionů rublů nebo ve výši mzdy nebo platu nebo jiného příjmu odsouzeného za po dobu až pěti let a s omezením svobody po dobu jednoho až dvou let.¹³*
- *Skutky uvedené v první nebo druhé části tohoto článku spáchané osobou využívající své služební postavení se trestá odnětím svobody na patnáct až dvacet let s pokutou nebo bez pokuty do výše pěti milionů rublů nebo ve výši mzdy nebo platu nebo jiného příjmu odsouzeného za po dobu až pěti let a s omezením svobody po dobu jednoho až dvou let.¹⁴*
- *Skutky uvedené v odstavcích nebo dva tohoto článku, spáchané osobou zastávající nejvyšší postavení v trestní hierarchii se trestá odnětím svobody na patnáct až dvacet let s pokutou nebo bez pokuty do výše pěti milionů rublů nebo ve výši mzdy nebo platu nebo jiného příjmu odsouzeného za na dobu do pěti let a s omezením na svobodě na jeden rok až dva roky nebo doživotí.^{15,16}*

1.3. Determinanty ruského OZ

Z představených definic lze vysledovat dominantní znaky, které jsou charakteristické pro organizovanou kriminalitu. Konkrétně jsou to následující:

- Nezvládnuté a vynucené tržní transformace, které vycházely z nekriticky přijatého postoje k soběstačnosti trhu jako regulátoru společenských vztahů. Hovoříme zde zejména o ekonomických reformách, které vyprodukovala vláda prvního ruského prezidenta Borise Jelcina. V důsledku neuvážených tržních transformací nebylo možné dostatečně vyvinout mechanismy volné soutěže, které by šly ruku v ruce se zavedením

¹²Federální zákon č.46.část.1.1

¹³Tamtéž

¹⁴Federální zákon č.377.odstavce 12-15.písmeno J

¹⁵Federální zákon č.46.část.1

¹⁶Federální zákon č.63.čl.210

systemu ekonomických a sociálních brzd a protivah, k ochraně občanů, jako je tomu v moderních vyspělých zemích s tržním hospodářstvím.

- Ignorance sociální složky společenských proměn, které následně vedly k rozpadu tradičních mravních hodnot a deficit nového hodnotového systému implantovaného legalistickou společností, což mělo za následek ovlivnění mladé generace z pohledu kriminálního jednání.
- Zejména za éry SSSR byl postoj úřadů k lidem jako k objektům bez jakékoliv empatie a zájmu o uspokojení jejich požadavků v byrokratickém procesu. Kvůli tomu nebyly úřady připraveny korigovat tendence ke kriminálnímu prostředí.
- Podcenění schopností a moci kriminálních skupin ovlivnit sociální interakce, sílu měnit strukturu společnosti, což vedlo k nedostatečnému zajištění z pohledu bezpečnostních složek zabývajících se kriminalitou a podcenění opatření účinných při potírání OZ.
- Naprosto vědomé opomenutí přijetí legislativy, která by zamezila hromadění kapitálu vzešlého z kriminálního prostředí. Po bolševické revoluci v letech 1917-1923, jak již bylo zmíněno, byla naopak poskytnuta kriminálním živlům imunita a zvýhodnění. To vše pak vedlo ke vstupu zločineckých organizací do politické sféry a pomohlo rozšířit ruský OZ na mezinárodní scénu.¹⁷

K výše zmíněným bodům je nutné zmínit, že vývoj OZ byl provázen nestabilním a slabým systémem vymáhání práva, což je defekt, se kterým se Rusko potýká v celé své historii až dodnes. Z pohledu práva se jedná o nedostatečnou legislativu, která by umožnila efektivní vymáhání práva a potírání OZ. Druhou složku, která brání úspěšnému boji proti organizovanému zločinu, představuje fakt, že orgány činné v trestním řízení trpí dlouhodobým materiálním a personálním nedostatkem. Taktéž výcvik těchto specializovaných jednotek není dostatečný a značně tak zaostává za západními zeměmi.¹⁸

Kromě těchto hlavních znaků existují ještě znaky vedlejší, které doplňují mozaiku dobře fungující skupiny sdružující se za účelem páchaní organizované trestné činnosti. Patří mezi ně přijetí profilakčních opatření, která mají za cíl paralyzovat státní instituce a orgány zabývajících se rozkrýváním a odhalováním trestné činnosti. Často se tak zločinecké skupiny pokoušejí o podplacení policejních složek, které by mohly být překážkou pro aktivity zločinecké organizace. Snaží se tedy korumpovat úřady, orgány činné v trestním řízení, soudy či lokální politiky působící na stejném území jako daná skupina. Dalším

¹⁷DOLGOVÁ, A. I. *Kriminalogie: Učebnice pro Vysoké školy*.3. Moskva: Norma, 2005.s.536-537

¹⁸WILLIAMS, Phill. *Ruský OZ: Nová hrozba?*2. London, Portland: Frank Cass, 1997.s.22-34

doprovodným jevem je používání násilí, vyhrožování, likvidace svědků trestné činnosti, výpalné atd.¹⁹

Organizace, které dlouhodobě profitují z jimi vyvíjené trestné činnosti, mají tendence rozšiřovat svou působnost a posouvat tak hranice svého teritoria. Nezřídka tak dochází k jevu, který lze označit jako internacionalizace OZ. Hranice státu již začnou být pro takovou organizaci jednoduše „těsné“, a tak se snaží zapustit své kořeny i v jiných zemích, zpravidla v sousedních státech, kde pak vlivem takové expanze může dojít ke skokovému zvýšení kriminality, bojům o moc s místními skupinami OZ či naopak ke sloučení zločineckých skupin, čímž dochází k upevnění a posílení jejich pozic.²⁰

Posledním důležitým prvkem, který považuji za nutné v této kapitole zmínit, je infrastruktura, která je z pohledu organizované kriminality zásadní. Stěžejní pro takovou skupinu je, aby disponovala dostatečnými prostředky a mohla si tak dovolit financovat nejmodernější přepravní, komunikační a další prostředky, sloužící k zajištění chodu takové organizace a zvyšující úspěšnost při páchání trestné činnosti.²¹

¹⁹Tamtéž

²⁰HALL, Tim. "Kde jsou peníze: Geografie OZ": Geografie. *Asociace Geografie*.2010, **95**(1). s. 4-13

²¹KORSELL, Lars. Regulace OZ: Anály Americké Akademie Politických a Sociálních studií. *Publikace Americké Akademie Politických a Sociologických studií*.2018, **679**.s.77-158

2. TETOVÁNÍ A VLASTNÍ JAZYK RUSKÝCH ORGANIZOVANÝCH ZLOČINECKÝCH SKUPIN

Než bude přistoupeno k analýze vývoje samotného ruského OZ, je nutné představit dva důležité jevy, které jsou pro tyto skupiny naprosto zásadní. Jedná se o tetování a slang. Oba tyto jevy jsou pro zločince jejich nezbytnou součástí při pohybu v ruském podsvětí.

2.1. Tetování

Kriminální svět využíval tetování jako komunikační prostředek čili nosič informací. Tetování se stalo jakousi vizitkou zločince, kterou prakticky nelze odstranit. Podle tetování dělili zločinci svět na „*my*“ a „*oni*“, na vory a frajery (vězni, obyčejní lidé a zločinci nepodléhající tradicím a pravidlům profesionálních zločinců). Mezi vytetované symboly patřila kriminální minulost, počet odsouzení, odpykaná či ustanovená doba soudních rozsudků, postoj ke správním orgánům, osobní zájmy, povaha, národnost, náboženství, sexuální orientace, místo v trestní hierarchii, a dokonce i erudice.²² Ve vězení nebo pracovních táborech existovala jasná hierarchie moci, v jejímž čele byly obvykle „*vory v zákoně*“²³. Nově příchozí zločinci kopírovali tetování kriminální elity spolu s jejími zvyky a snažili se tak zvýšit svůj status, což bylo však z pohledu vorovského kodexu považováno za nepřijatelné.²⁴

Zpočátku bylo tetování ve vězení dobrovolné – zločinci se nechali tetovat z vlastní iniciativy. Postupem času bylo v Rusku násilně užíváno proti „*vyvrhelům*“ (např. homosexuálům, pedofilům). Takové vynucené tetování je funkčně podobné nucenému cejchování či tetování zločinců, které se praktikovalo již ve starověkém Řecku. Tetování „*vorů v zákoně*“ a kriminálních autorit v Rusku se používá také jako odměna za zvláštní zásluhy či úspěch v kriminální kariéře.²⁵ Od 30. let minulého století bylo nutností začít v Sovětském svazu studovat tetování, jelikož se stala jednou ze základních symbolik tamního zločineckého světa.

V žádné zemi na světě nebyli vězni tak „*modrofialoví*“ jako vězni v Rusku. Konkurovat jim mohla jen japonská Jakuza. Vývoj symboliky vězeňského tetování trval téměř půl století. V 50. letech 20. století měl zločinecký svět své vlastní zákony o tetování. Zároveň bylo stanoveno přísné právo nosit určitý vzor podle postavení trestance ve vězení. Tělo vězně se

²²MACZEWSKI, Pawel. Vizuální encyklopedie tetování ruských vězňů. *Vice*. Varšava: Vice, 2014

²³„*vory v zákoně*“ kriminální elita formující se zejména v éře SSSR v prostředí gulagu

²⁴MACDONALD, Fiona. Symbolika sovětských vězeňských tetování. In: *BBC News: BBC Culture* 11.12.2017

²⁵VOROBIEVA, Ekaterina. Tetování jako objekt sociologického výzkumu. In: *Cyberleninka.ru* 2016

proměnilo v jeho osobní složku, kterou byli schopni rozluštit jen zločinci sami. Pravidelně probíhal boj o pravdivost symboliky, o originalitu nositelných informací. Podvodníci byli tvrdě trestáni, například tělesným zmrzačením nebo veřejným ponižováním. Dokonce docházelo i k vraždám, a to v případech, kdy se podvodník pokusil o napodobení tetování zločinecké autority.²⁶

Vězeňské tetování však nebylo možné považovat za dogma. Podporovalo výtvarné umění, vězni rádi aplikovali reprodukce známých obrazů a fotografií, prokazovali tak dámám lásku a věrnost, někdy jim připomínali jejich zradu, děkovali zemi za „šťastné dětství“. Byly však symboly, za které se jejich majitel musel zodpovídat. Příkladem tetování, za které přišlo zodpovídat se byly osmi cípé nebo šestnácti cípe hvězdy pod koleny, jež směly mít vytetovány pouze elitní zločinci. Bylo tedy nutné prověřit zda takové tetování si zločinec opravdu vysloužil svými činy. Nejvíce zločinci nenáviděli osoby, které tetováním předstíraly, že patří mezi vory v zákoně.²⁷

Tradice vězeňského tetování v Rusku je světovým unikátem. Zdejší tetování jsou vlastně svébytným komunikačním systémem. Každý obrázek něco znamená a pomáhá tak ostatním orientovat se v hierarchii. Na tělech vězňů je možné se dočíst celé jejich životní příběhy a často se tak dozvědět, co jsou vlastně zač. Tetování se v prostředí gulagů provádělo zapálením špičky boty, kdy se popel z boty smíchal s lidskou močí. Do kůže se pak aplikovalo kytarovou strunou připevněnou na elektrickém holicím strojků.²⁸

Dnešní mechanismy rytí do kůže udělaly krok vpřed. Využíván je především elektrický holicí strojek nebo speciální zařízení, fungující na principu šicího stroje. Před procedurou a po ní je kůže ošetřena kolínskou vodou nebo alkoholem. Moč v kombinaci s popelem nahradil prvotřídní čínský inkoust, který do dnešních věznic za mírný poplatek pašují přímo zaměstnanci věznic.²⁹ Neexistuje žádná jednotná systematizace vězeňského tetování. Může být klasifikována mnoha způsoby. První takovou možností je na základě tematiky tetování, mezi nejfrekventovanější patří náboženská, lyrická, historická, politická a pornografická témata. Existuje zde jasná analogie v rámci tematiky: historický příběh je prezentován v pornografickém představení, náboženské příběhy koexistují s politickými (hořící krucifix s nápisem „*Věřte v Boha, ne v komunismus*“) a podobně. Tetování je také možno identifikovat

²⁶Tamtéž

²⁷ANCIPEROVA, Marina. Tetování ruských kriminálních. *Furfur* Moskva, 2012

²⁸PIROZHKOVA, Viktor Fedorovič. *Kriminální psychologie*.1.Vologda: Regionální univerzitní vědecká knihovna, 2001.s.420-456

²⁹FANAILOVA, Jelena. Ruské tetování ve vězení i na svobodě. *Radio Svoboda*.Moskva: Radio Svoboda, 2020

na základě části těla kde se nachází. Nejoblíbenějším místem pro vězeňské tetování zůstává hrudník. Hrudník často pokrývají kresby nahých žen, katedrál, obličejů svatých, biblické ikony, lebky, zvířata (např. tygři a lvi), čerti, kříže, krucifixy, portréty politických elit, ptáků, pavouků. Záda slouží pro kostelní zvony, podkovy, pavouky, hudební nástroje, kostry, gladiátorské zápasy. Dýky, hadi, okovy, kotvy, lodě, hvězdy, se nejčastěji nacházejí na rukách či nohách. Další částí těla na kterou vězni aplikují tetování je hlava: „na čelo se aplikuje svastika, zkratky, krátké fráze, čísla (data důležitá pro vězně nebo články trestního zákoníku). Textová tetování (zkratky, aforismy a citace zločineckých zákonů) se nacházejí na všech částech těla, včetně očních víček a genitálií“.³⁰

Kresby svatých ikon a náboženských entit, které se obvykle umísťují na záda nebo na hrud', značí dodržování zločineckých zákonů (nepřepsaný kodex cti). Jsou důkazem toho, že jejich majitel nebyl poskvrněn zradou, že svým bratrům nebyl nevěrný a je „čistý“. Malý kříž vytetovaný na hrudi znamená, že zločinec uznává kodex cti, ale není vorem v zákoně, tedy že mezi ostatními zločinci nemá žádnou skutečnou moc. Kočičí hlavy vytetované na hrudi charakterizují svého majitele jako mazaného a bezzásadového člověka, který se ostatním snadno zavděčí. Vytetovaná ruská zkratka „KOT“ znamená „domorodý obyvatel vězení“ (Korennoi Obyvatel Ťurmy). Bílá plachetnice s tmavými plachtami a vlajkami vytetovaná na noze označuje „chodce“ – uprchlého vězně, nebo „kočovníka“ – zloděje, který se přesouvá z města do města za loupežnými přepadeními.³¹

Všemi známý obraz „Madonna s dítětem“ je jedním z nejoblíbenějších vězeňských tetování a má několik významů.³² Může symbolizovat oddanost zločineckému gangu nebo to, že jeho majitel věří v pomoc Matky Boží. Madonna také může znamenat, že vězeň šel do vězení v mladém věku.

V. J. Lenin je podle některých zločinců považován za jakéhosi hlavního kmotra, a proto vytetované portréty Lenina a Stalina měly svědčit o citech k patriotismu jejich majitelů. Vytetované portréty komunistických vůdců měly i jiný účel. Někteří vězni si je na „ochranu“ nechali vytetovat na hrud', protože věřili, že dozorcí mají zakázáno střílet do vůdců proletariátu.³³

Dalším důležitým prvkem v případě tetování vorů v zákoně, je tetování na prstech. Taková tetování jsou specifickým ruského podsvětí. Zvláštní význam mají tak zvané „prsteny“.

³⁰ Tamtéž

³¹ *Kriminální tetování ruských vězňů*. Moskva: kulturologia, 2015

³² MACDONALD, Fiona. Symbolika sovětských vězeňských tetování. In: *BBC News: BBC Culture* 11.12.2017

³³ Tamtéž

Jejich počet odpovídá počtu odpykaných trestů. Důležité je také barevné schéma. Černé tetování je spojeno s vězením, světlé tetování se svobodou. Kroužky také šifrují určité informace. Na takových kresbách je podstatné i střídání tmavých a světlých barev, stejně jako uspořádání postav a symbolů.³⁴

Na prsty se také často aplikují písmenné významy. Pokud se opíráme o vězeňskou tematiku, pak jsou to názvy věznic a táborů, jména a přezdívky.³⁵

Nyní budou popsány nejčastější kresby vězňů umístěných na prstech ruky:

- **Korunu** mají vytetovanou především kriminální autority. Takoví lidé obsazovali nejvyšší úrovně v rámci hierarchie.
- **Kříže** říkají, že osoba spáchala závažný trestný čin, nikdy nebude spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení.
- **Šachové variace** symbolizují, že člověk prošel vězením.
- **Další zlodějské tetování je šikmý pruh.** Tento symbol značí, že: „*život se zvrtil, musel jsem jít sedět.*“ Takové prsteny jsou často aplikovány na ty, kteří se dostali do vězení v dost mladém věku.
- **Svastika a lebky na bílém pozadí.** To jsou takzvaná negativa osobnosti. Značí sklony takto potetovaného jedince k násilí
- **Kosočtverce** jsou aplikovány na kůži vůdcům různých zločineckých skupin.
- **Kočka na prstenu** znamená, že člověk je domorodým vězněm a nepamatuje si jiný život.
- **Kostely v kroužkách** vypovídají o počtu let strávených ve vězení, případně o počtu trestů.
- **Gotický prsten.** Označuje vězně, jenž byl odsouzen k trestu za loupež.
- **"Samotná, obklíčená zloději."** Takové tetování je používáno u žen. Znamená, že žena neměla na výběr a byla donucena přidat se k podsvětí. Čtverec je rozdělen na obdélníky svislou čarou, vlevo černá, vpravo bílá.³⁶

Tetování jsou klasifikována podle pohlaví, sexuální orientace a také podle skrytého významu, kterému primárně rozumí pouze vězni. Katalog vězeňského tetování je obrovský a

³⁴Tamtéž

³⁵Tetování vorů v zákoně. Moskva: autogear.2020

³⁶Tetování zločinců v SSSR na prstech ruky. Moskva: statuirovkoy.2019

počítá se v desítkách tisíc. Aby obyčejný člověk „*fialovomodrému jazyku*“ porozuměl, musel by jej studovat desítky let a dokonce se jím naučit mluvit.

S tím souvisí následující podkapitola, která představuje slang zločinců, který právě s tetováním bezpodmínečně souvisí a je dalším z neodmyslitelných symbolů zločineckého světa.³⁷

Tetovaní zločinci mohou aplikovat vynucený pohlavní styk, nebo, jak mu sami říkají, "*ponižování*".³⁸

³⁷Tamtéž

³⁸*Tetování vorů v zákoně*. Moskva: autogear.2020

2.2. Feňa, jazyk zločineckých skupin

Dalším nezbytným nástrojem, pro který jsou zločinci v Rusku známí, je jejich vlastní žargon, o kterém již bylo pár slov řečeno v předchozích kapitolách. Nyní se však podíváme na tento specifický způsob komunikace podrobněji.

Zločinecký žargon je zaměřen především na reflexi běžně používané slovní zásoby a frazeologie využívané pro komunikaci asociálních prvků. Ústní forma existence tohoto společenského komunikačního stylu, založeného na národním jazyce, je nyní považovaná za dosti rozšířenou.³⁹ Kriminální žargon lze definovat jako přirozený jev, který odráží specifika kriminální subkultury, míru organizovanosti a profesionalitu kriminálního prostředí.⁴⁰

Důvody pro vznik zločineckého žargonu podle Dubiagina, významného odborníka na kriminální subkulturu, spočívají především ve zvrácené psychologii recidivistických zločinců, jejichž podstata se vyznačuje zvláštností jejich osobnosti. Snaží se uměle vytvořit a vnutit sobě i svému okolí ideu své výjimečnosti, obětavosti a nadřazenosti nad ostatními.⁴¹

Feňa, jak tento způsob komunikace zločinci sami označují, se neustále vyvíjí. V současné době je zaznamenáno více než 15 000 slov a frází. Feňa může být vázána k určitému regionu a významy jednotlivých slov se tak často nemusejí shodovat.

Mnoho slov je polysémických (mnohovýznamných). Kriminální žargon jistě vychází z fonetiky a gramatiky národního jazyka a má, jak již bylo zmíněno výše, značné nářeční a sociální skupinové rozdíly. V kriminálním žargonu lze také rozlišit jeho samostatné poddruhy. Jeho hlavní součástí je zlodějský či vězeňský žargon. Součástí jsou žargony kuplířů a prostitutek, narkomanů, nezletilých atd.⁴²

Na začátku perestrojky Alexander Gurov, jeden z prvních kriminologů, kdo v SSSR studoval profesionální zločin, vypočítal přibližný kriminální potenciál země. Ukázalo se, že v polovině 80. let 20. století na území SSSR žilo 50 milionů lidí, kteří byli alespoň jednou odsouzení za tradiční trestné činy (krádeže, loupeže, vraždy, ublížení na zdraví, znásilnění, podvody atd.), s výjimkou politických vězňů. V přepočtu to znamenalo, že to byl každý šestý občan v zemi. Z toho asi polovina – 25 milionů – žila na území RSFSR⁴³. Během šokových

³⁹BIKOV, Vladimír. Ruská Feňa: Slovník současného interního jazyka asociálních elementů. *Verlag Otto Sanger*. Mnichov, 1992, 1.s.10-23

⁴⁰SHEMYAKINA, V.V. Historický aspekt vzniku, formování a vývoje kriminální subkultury. *Bulletin Čeljabinské státní univerzity*. Čeljabinsku, 2009, 145(1). s.100-1003

⁴¹DUBAJGIN, Jurij. *Škola přežití: 56 způsobů jak uchránit dítě od zločinu*. 1. Moskva, 1997.s.130-145

⁴²FROLOVA, L.I., *Sociopsychologické mechanismy expanze kriminální subkultury. Zločin a kultura: Sborník článků*. Kriminologické sdružení, Moskva, 1999, s.156.

⁴³Ruská socialistická federativní sovětská republika (1917–1936)

reforem⁴⁴ na počátku 90. let se ruská kriminalita extrémně zvýšila. Například konkrétně vraždy se od roku 1990 do roku 1995 ztrojnásobily (z 10 000 na 34 000). Za 20 let demokratických reforem v Rusku prošlo věznicemi a nápravnými koloniemi nejméně 25 milionů lidí. Dokonce se najdou i města, kde má záznam v trestním rejstříku polovina mužské populace. Z tohoto důvodu po 90. letech řeč byla vnímána spíše jako rozšířený „jazyk“ a prostředek komunikace.⁴⁵ Je tedy zcela logické, že když se člověk dostal do vězeňských institucí, byl bohužel nucen tento jazyk znát. Aby přežil, nebo alespoň pochopil, co se kolem něj děje.³¹

Za perestrojky probíhal další proces ve vývoji zločineckého žargonu. Týkal se zakládání ruského byznysu. Již koncem 80. let si zločinci, kteří se do té doby vymezovali proti podnikatelům, uvědomili, že je mnohem výhodnější je chránit (takhle kupříkladu vzniklo slovo „*kryša*“). A ještě výhodnější schraňovat společné peníze („*obsšak*“) podnikatelům za účelem zvýšení částky. Začalo tak přímé slučování byznysu a mafie. Slučování tak znamenalo plné vzájemné porozumění. Řeč se začíná stávat obchodním jazykem. V polovině 90. let již nová třída podnikatelů, od oligarchů až po pouliční prodavače, používala žargon zločinců.

Dokonce došlo i k tomu, že řeč se částečně přenesla do slovníku politického. Vladimir Putin během druhé čečenské války použil frázi „*pomočit' v sartirě*“ (vymáchat v záchodě) což znamená zabít poníženého pasivního homosexuála.⁴⁶ Během války s Gruzii řekl Vladimir Putin v emotivní reakci na komentář zahraničního novináře klasickou větou, kterou často používají vory v zákoně: „*Chtěli jste, abychom tam mávali kapesním nožem?*“ (lze nahradit větou „*Myslíte, že vám jen vyhrožujeme?*“). Ruská politická „*elita*“, jak vidno, rychle přebírá tyto žargonové výrazy.⁴⁷

Dalším z řady politiků, který užil výrazy náležících jazyku zločinců, byl ruský předseda vlády a prezident Dmitrij Medvěděv. Medvěděv v jednom ze svých vystoupení použil výraz „*košmarit*“ (děsit) aneb učinit z něčího života „*noční můru*“. V moderním zločineckém světě „*košmarit*“ znamená systematický útok, kdy je podnikatel zahrán do kouta zločinci, aby jim poskytl finanční prostředky.

⁴⁴ Reformy Jelcin-Gajdarovy vlády byly transformacemi ekonomiky a systému veřejné správy, které provedla ruská vláda pod vedením Borise Jelcina a Jegora Gajdara od 2. ledna do 15. prosince 1992.

Jelcin-Gajdarova vláda provedla liberalizaci maloobchodních cen, liberalizaci zahraničního obchodu, reorganizaci daňového systému a další reformy, které radikálně změnily ekonomickou situaci v zemi. Výsledek reforem znamenal přechod Ruska k tržní ekonomice.

⁴⁵Tamtéž

⁴⁶BIKOV, Vladimir. Ruská řeč: Slovník současného interního jazyka asociálních elementů. *Verlag Otto Sanger*. Mnichov, 1992, 1.s.10-23

⁴⁷MK.RU: *Ruská vláda přebírá vězeňský žargon*.2011. Moskva

Nyní si představíme nejfrekventovanější výrazy jazyka zločinců. Jsou to následující:

- **Frajer** – člověk, který se nikdy nepohyboval v kriminálních kruzích, neseděl ve vězení. Většinou zločinci takto nazývají obyčejné lidi, kteří se zločineckým světem nemají nic společného. Nebo se jedná o zločince, kteří nejsou členy kriminálního světa.
- **Kryša** – prvním významem tohoto slova je střecha, ale rozhodně ne v jazyce zločinců. Používají toto slovo ve smyslu nějakého ochranného prostředku nebo spíše osoby/osob, které zločinci mohou chránit před policií či jinými státními orgány (někdy před jinou, nepřátelskou skupinou zločinců).
- **Obsšak** – toto slovo vzniká od ruského „*obsšij*“ společný. Obsšak tak ve zločinecké terminologii znamená peníze zločinců, které jsou součástí společného účtu. Je tedy samozřejmostí, že tyto finanční prostředky jsou získávány nelegálními aktivitami.
- **Sidor** – pytel s osobními věcmi vězně. Takový pytel musí obsahovat přesně definovanou sadu položek. Za jejich nepřítomnost nebo přítomnost cizích předmětů v sidore byl vězeň potrestán. Pokud byla sada položek v této tašce v pořádku, měl by se rozdělit o její obsah s ostatními.
- **Šucher nebo stát na suchěře** – znamená osobu stojící v pozoru a hlídající pachatele trestného činu, má jej varovat před výskytem strážců zákona.
- **Otmorozok – zmetek** – je zločinec „*bez jakýchkoli morálních postojů*“, který nezná hranice, nemající ani základní představy o spravedlnosti, cti. Tento pojem se používá tedy v souvislosti s nejméně krutými zločinci. V současné době je využíván i širokou veřejností, tedy obyčejnými lidmi jako nadávka.
- **„Posšibat’ roga“** – zmrzačit rohy – zmrzačit někoho, zbavit pravomoci. Podobný výraz jako je kupříkladu „*utrhnout hlavu*“. Taková urážka je zvláště netolerovatelná také proto, že člověk je klasifikován jako „*rohaté*“ zvíře. Přirovnání k dobytku v žargonu je extrémně hanlivé.⁴⁸

⁴⁸Arkady G. Bronnikov, "Special Dictionary of Criminal Jargon." Moskva, 1991

3. HISTORICKÝ EXKURZ RUSKÉHO OZ

Historický exkurz ruského OZ, který bude obsahem následujících podkapitol, je naprosto nepostradatelnou součástí diplomové práce. Bez této části by nebylo možné věrohodně a dostatečně efektivně vysvětlit fungování a proměny tohoto fenoménu.

3.1. 18. století z pohledu OZ v Rusku aneb od Vaňky Kaina

V předchozích kapitolách bylo důležité seznámit se s vymezením pojmu OZ. V následujících kapitolách bude představena geneze a vývoj ruského OZ. Pro pochopení toho, jak ruský OZ funguje, je podstatné určit jeho historické kořeny, které jsou zcela zásadní pro jeho následnou analýzu a komparaci v různých obdobích a podobách jeho existence.

Historie ruského OZ je velice bohatá. Po prostudování níže zmíněných zdrojů pokládám za relevantní začít s historickým exkurzem ruského OZ od 18. století. Právě tehdy se objevují věrohodné prameny popisující formující se OZ. 18. století je nemožné vynechat, jelikož základy, které v tomto období byly z hlediska ruského OZ položeny, provázejí fungování OZ až v proměňující podobě až dodnes. Můžeme tak hovořit o století, které se stalo porodní bábou kriminálního prostředí. Je tedy zásadní pro pochopení a vysvětlení toho, jak tento svět funguje. Jednou z legend je případ Vaňky Kaina, který popisuje strukturu a život komunit zlodějů v Moskvě v polovině 18. století a také ukazuje společenský profil těch, kteří byli součástí této komunity.⁴⁹

V tomto století dochází k formování nové éry zločinců, kteří se začínají sdružovat ve skupinách a nejedná se tak o jednotlivce bez zjevně prokázaných vzájemných vazeb, kteří dříve zločineckou komunu utvářeli. Techniky a druhy trestné činnosti, které různé zločinecké skupiny prováděly, se však značně lišily. Zločinecké tlupy se tak daly rozčlenit na gangy zabývající se kapesními krádežemi, krádežemi v lázních, pouličními loupežemi, vykrádáním domů apod.

Platilo, že zloději kradli poněkud nestandardně. Kradlo se zejména ve dne v ulicích města a po nocích se pak zloději stýkali pod moskevskými mosty, „*Kitai-Gorodě*“⁵⁰, „*White City*“⁵¹, hospodách, či v různých opuštěných objektech v Moskvě či jejím okolí. Většina

⁴⁹GILINSKIJ, Jakov, KOSTJUKOVSKY Jakov. *Od zlodějského kartelu ke zločinecké korporaci*. 4. Německo: Springer, 2004. s. 181-202

⁵⁰městská část v Moskvě, kde dominantně žije asijská menšina

⁵¹městská část v Moskvě, kde se zdržují převážně naturální Rusové

městských zločinců byla ve věku od 18 do 30 let, výjimkou však nebyli ani členové zlodějských skupin, kteří byli ve věku od 10 do 18 let.

V této době také na základě dostupných zdrojů rozlišujeme tři skupiny, které se na trestné činnosti podíleli nejvíce.⁵² První skupina se sestávala z morálně deklasovaných jedinců (dezertéři, vyloučení občané, rolníci), druhou skupinou tvořili bývalí dělníci moskevských továren, jimž jejich mzda neumožňovala uživit sebe natož jejich rodinu. Třetí skupinou byli vojenští sirotci, žáci moskevské posádkové školy a děti, které tzv. „vyrůstaly na ulici“.⁵³

18. století se stává z pohledu ruského OZ revoluční. Jedním z důvodů je formování zvláštní „řeči zlodějů“, slangově nazývané „feňa“. Tento jazyk plnil a dodnes plní formu jakéhosi zakódování odborných výrazů. Tímto způsobem se zločinci snažili znemožnit práci specialistům a orgánům činných v trestním řízení, kteří se zaměřovali na boj s OZ. Každý příslušník gangu musel „feňu“ ovládat na výbornou. Zároveň také docházelo k neustálému vývoji a rozšiřování jazyka kriminálních.⁵⁴

⁵²GILINSKIJ, Jakov, KOSTJUKOVSKY Jakov. *Od zlodějského kartelu ke zločinecké korporaci*.4. Německo: Springer, 2004.s.192

⁵³Každodenní život světa zlodějů v Moskvě za časů Vanky Kaina. AKELIEV, Jevgenij. *Každodenní život světa zlodějů v Moskvě za časů Vanky Kaina*. 1. Moskva: Young Guard, 2012.s.32-46

⁵⁴CHALIDZE, Valerij. *Zločinné Rusko*.New York: Khronika, 1977.s.30-54

3.2. Proměna ruského OZ v 19.století

Zatímco 18. století bylo charakterizováno formováním třech různých skupin organizovaných zločinců, 19.století se pak stalo symbolem feminizace OZ, jak v Ruské říši, tak i v celé Evropě.

Nejnámější případ „zlodějky“ v Rusku 19.století hovoří o Sofii Ivanovně Bluesteinové, která se zapsala do dějin pod pseudonymem „*Sonia, zlatá ručička*“. Sonia je popisována jako žena s mimořádnými znalostmi umění a etikety, které zužitkovala při svých loupežích. Sonia byla napojena na zločineckou komunitu „*chernoye valety*“,⁵⁵ která měla na svědomí několik desítek případů, které souvisely s loupežemi, paděláním bankovek, směnek, vraždami i podvody. Slávu této zlodějky podpořily dochované novinové články, které vyprávěly o jejích skutcích. Byla zatčena hned v několika městech po celé ruské říši. Nikdy jí však nebyla prokázána vina, díky čemuž se kolem její osoby vytvořila jakási aura nepolapitelnosti. Dopadena byla až v roce 1880, kdy byla zatčena a vyhoštěna na Sachalin, kde po odpykání trestu zemřela několik let po propuštění.⁵⁶

Na základě údajů z druhé poloviny 19.století se krádeží, loupeží a podvodů dopouštěly častěji právě ženy, které však byly postaveny před soud jen jako spolupachatelky, což bylo dáno jejich postavením v tehdejší společnosti, které spočívalo v právních a morálních omezeních. Avšak „*Sonia, zlatá ručička*“, byla mezi nimi absolutní výjimkou. Její činy a skutky se vymykaly dosavadním zkušenostem s trestnou činností, která byla typická pro ženy tehdejší dobu.⁵⁷

Důležité je se také zaměřit na statistiku, která je k ruské kriminalitě dostupná. Jelikož právě v první polovině 19.století se tato data začala objevovat. Podle S.S. Ostroumova: „...od roku 1857 do roku 1865 vzrostl počet obžalovaných o 1/3 a počet odsouzených více než 1,5krát. Nárůst lze připisovat i zavedení soudních vyšetřovatelů v roce 1860, což zvýšilo úspěšnost šetření trestných činů. Hlavním důsledkem růstu kriminality však byla prudká ekonomická situace v důsledku ekonomické revoluce, která prošla zemí...“.

Je nutno zmínit, že data z tohoto období nejsou úplná, a proto je nezbytné k nim takto přistupovat. Co však je možné říci s určitostí, že se počet rozsudků obecných soudů zvýšil na konci 19. století o 2/3 v porovnání se stoletím 18.⁵⁸

⁵⁵gang, který vedla Sonia zlatá ručička (červené háky)

⁵⁶Arkady G. Bronnikov, "Special Dictionary of Criminal Jargon." Moskva, 1991

⁵⁷KURNATOWSKI, Ludwik. Kriminální historky jako zdroj žargonu. *COPE: Acta Universitatis Lodziensis*. Lodžs, 2019. s.90-95

⁵⁸DOLGOVÁ, A.I. *Kriminalogie: Učebnice pro vysoké školy*. 3. Moskva: Norma, 2005. s.223-225

3.3. Vznik a vývoj „zlodějských zákonů“

Jak již bylo zmíněno 19. století představovalo pro ruský OZ změnu v podobě feminizace, tak i z pohledu upevňování zločineckých zákonů a kodexů uvnitř podsvětí. Vzniká také reformovaná podoba hierarchie či jakýsi kastovní systém, který každého zločince řadí do jedné z nově vytvořených skupin. Kategorie, do které je zločinec zařazen, je pro něj určující a předznamenává jeho pozici a respekt, kterému se bude v podsvětí těšit.

První skupinou jsou „trampové-žebráci“, taktéž označování jako „Ivani“. Ivani ctili tři základní pravidla:

- Zpřetrhali veškeré vazby se svou rodinou a svými příbuznými
- Opustili svou rodinu, ctili život o samotě a žádné citové vazby, na základě tohoto kritéria se poté určovala příslušnost k „bratvě“.
- Pokud byl Ivan zatčen milicí (později policejní orgány), byl povinen odpovídat na otázky týkající se jeho původu a osobních údajů bezpodmínečně frází „nepamatuji si“.⁵⁹

Ivani plnili v kategoriích zločinců velice důležitou roli. Věřilo se, že skutečný zločinec má vést osamělý až nomádský styl života. Tato tradice je pro ruský OZ charakteristická dodnes. Povinností Ivana bylo dále nevázat se na rodinu, neexistence stálého domova, a hlavně za žádnou cenu nespolutracovat s žádnými složkami státní správy. Nemyslitelný byl také výkon jakéhokoliv legálního zaměstnání. Ivani nepatřili ve strukturách OZ mezi nejúspěšnější zločince, kteří by si přišli pácháním trestné činnosti na značné majetky. Avšak díky svým přísným zásadám si v komunitě ostatních udržovali respekt a byli považováni za zločineckou autoritu.⁶⁰

Druhou skupinou, která se začala v 19. století formovat, byla skupina zabývající se loupežemi a vraždami, v podsvětí nejméně respektována. Důvodem opovržení bylo, že život je dle zločineckých tradic dar od Boha a vražda byla povolena jen v nejkrajnějších případech, a to zejména k ochraně vlastního života, členů vlastní zločinecké skupiny nebo k ochraně vlastní důstojnosti, když se někdo zachoval ke zločinci urážlivě.⁶¹

Nejpočetnější skupina se sestávala z řad profesionálních zlodějů. Nejstarší zlodějskou skupinou byly kapsáři, jejichž působnost byla rozmanitá. Nejčastěji se dopouštěli krádeží, transporty kradeného zboží a podobných činností. Právě kapsáři, kteří podnikali výpravy za okrádáním do zahraničí, Tzv. „*marvigrs*“, byli považováni za „*kapsářskou elitu*“. Dále pak ve

⁵⁹LONSKY, Jakub. *Gulagy, kriminalita, a elitní násilí: Původ a důsledky ruské mafie*. Velká Británie, 2020. Diplomová. University of Liverpool.

⁶⁰RAZINKIN, V.S. "Zloději v zákoně" a zločinecké rodiny. *Asociace kriminalistů*. Moskva, 1995.s.6-20

⁶¹Tamtéž

skupině profesionálních zlodějů působili „*medvíd'ata*“ a „*knírači*“. Jednalo se o skupiny lupičů, z nichž jedni plánovali loupež a ti druzí ji realizovali. Podobně jako kapsáři se těšili značnému respektu ostatních.

Další skupinu představovali zloději koní, jimiž ostatní opovrhovali. Kůň byl totiž v těchto kruzích považován za velice hodnotné zvíře, vzhledem k jeho zemědělské hodnotě. Při dopadení takových zlodějů byly nastaveny ze strany státu velice přísné tresty. Krádeže koní byly spojovány zejména s romským etnikem. Vzhledem k jejich odlišnému jazyku, kultuře a původu byli Romové společností často dehonestováni a vyháněni z území, na kterém se zdržovali.⁶²

Naopak podvodníci a padělatelé patřili k intelektuální elitě kriminálního světa. Jednalo se především o vzdělané jedince. Zabývali se zejména podvodnými transakcemi, falsifikací smenek, machinacemi s cennými papíry, jejichž padělání mělo za cíl oklamat a poškodit stát. Byli zde také profesionálové, kteří se zabývali falšováním drahých kamenů („*lékárníci*“). Dále také „*Bazmanshchiki*“. Pod tímto označením se skrývali padělatelé uměleckých děl či rytci. Zapojit se do tohoto typu kriminální činnosti vyžadovalo nutnou dávku odvahy, jelikož za padělání, způsobující škodu, ať už státu či soukromé osobě, byly udělovány ty nejpřísnější tresty.⁶³

Výše zmíněné kriminální skupiny měly jednoho společného jmenovatele a tím byla neodmyslitelná postava v podobě „*krestného otsa*“ (osoba kmotra). Kmotr byl hlavním garantem, který musel být bezpodmínečně profesionálním zlodějem a jeho pověst musela být beze skvrn z pohledu „*schodnaka*“ (můstku – zlodějské rady). Pokud kandidát na kmotra sloužil v armádě, nebo byl členem komsomolu, bylo prakticky nemožné, aby se stal „*vorem v zákoně*“. Mohl mu být udělen titul a funkce, čímž se stal právoplatným zlodějem, ale své místo si muset tvrdě vybojovat přidělenými povinnostmi.⁶⁴

⁶² *Vězení a svoboda: Vězeňské kasty* Rusko: centrum pro podporu reformy trestního soudnictví, 2001

⁶³ MIKO, Francis T. *Mezinárodní kriminalita: Úloha ruského OZ a zájmy USA*. USA, 1998

⁶⁴ GILINSKIJ, Jakov.I. *OZ v Rusku: Teorie a realita*. 4. Petrohrad: Fakulta Sociálních věd Petrohrad, 1996. s.50-64

3.4. Revoluce ruského OZ ve 20. století

Předchozí kapitola nabídla formující se hierarchii zločinců dle typu jejich trestné činnosti, což je podstatné zejména z právního hlediska. Další přerod v uspořádání podsvětí přinesla Velká říjnová socialistická revoluce v roce 1917. Před branami Ruska byla nová vlna banditismu a kriminality. Jako ústřední postavy zde vystupují Miška Japončik⁶⁵ a Lenka Pantelejev⁶⁶.

Japončik, který se stal hlavou oděského podsvětí během občanské války, byl považován za „šlechtného lupiče“, ruského „Robina Hooda“, který okrádal bohaté a obdarovával chudé. Na druhé straně stál Lenka Pantelejev, jakožto bývalý „čekista“, který byl vyloučen ze služby. Pantelejev v Petrohradě v letech 1922 až 1923, který je označován jako „Pantelejevci“, nese tedy název po pseudonymu svého zakladatele. Pantelejevova organizovaná skupina zločinců, byla známá pro své okázalé loupeže a statečnost. Lidé věřili, že Pantelejev je nepolapitelný. V roce 1923 byl Pantelejev zastřelen, avšak i po jeho smrti se mnoho zločinců zaštiťovalo jeho jménem.⁶⁷

Vlivem revoluce a občanské války rostla v Rusku prudce kriminalita. V reakci na to se sovětská vláda rozhodla k zásahu proti organizovanému zločinu. 10. listopadu 1917 tak dochází k založení milice, která nese název „dělníci“.⁶⁸ Důvodem jejího názvu bylo uznání nastupující bolševické vlády. Dochází i k politizaci orgánů činných v trestním řízení, jedná se tak o důležitý prvek při převzetí moci nastupující Komunistickou stranou. Do milice nejdříve vstupovali lidé na bázi dobrovolnosti a až po čase byla zavedena povinnost výkonu služby v milici. Ta následně získává formu vojenské organizace.⁶⁹

⁶⁵Lenka Pantelejev vlastním jménem Leonid Pantelkin, jedna z jeho přezdívek byla „Lenka Fortovij“- Šťastný Lenka, gang který zformoval je označován jako „Pantelejvci“ či „Panlejovi nájezdníci“.

⁶⁶Miška Japončik vlastním jménem Mojš Jakov Vinnitskij, „Miška Japončik“ byla jeho přezdívka, nadšený podporovatel beztržní společnosti. Je považován za kmotra, později diskutovaných „vorů v zákoně“. Působil ve skupině „Mladá vůle“, která brojila proti šlechtě a díky svým aktivitám se transformovala do podoby zločinecké skupiny. „Miška Japončik“ je považován za autora hlavního bodu vorovského kodexu a sice bodu, ve kterém se hovoří o zákazu, který zločincům přikazuje aby za žádných okolností nespolupracovali se státními orgány.

⁶⁷MIRONOV, B.N. *Ruské Impérium: Od tradice k moderně ve 3 svazcích*. 2. Petrohrad: Státní univerzita Petrohrad, 2018.s.59-69

⁶⁸KOŠKO, Arkadij. *Esej o kriminálním světě v Carském Rusku: kniha druhá*.2. Moskva: Direct media, 2014.s.28-35

⁶⁹UTRATA, Alina. *Ruský OZ*.USA: Standford

S příchodem milic se paradoxně začala formovat centra, kde se koncentrovaly zločinecké organizace. Jednalo se zejména o velká města jako jsou: Moskva, Petrohrad, Kyjev, Oděsa, Rostov a další. Zejména pak v Petrohradě se v první polovině 20. století dařilo pouliční kriminalitě, a to zejména prostituci a loupežím.

Městem označovaným „*Mekka*“ pašeráků a zlodějských gangů se stala Oděsa. Posledním městem, které bylo známé pro rozsáhlou trestnou činnost byl Rostov, který byl centrem „*kozáků*“⁷⁰. Rostov představoval atraktivní destinaci pro uprchlé zločince z detenčních táborů. Rostovu se v tomto období přezdívalo „*město vrahů*“, vzhledem k vysokému počtu násilných trestních činů. Zároveň se také objevilo rčení ve zločineckých kruzích označující Oděsu jako „*máma*“ a Rostov jako „*táta*“.⁷¹ Toto rčení je odrazem typu trestné činnosti, která byla v tom kterém městě páchána.

Paradoxně v období po říjnu 1917, kdy se revoluce chopili „*bolševici*“ a začali budovat milice, které měly bojovat i proti organizovanému zločinu, nedošlo k poklesu kriminality. Důvodem bylo zejména ničení policejních spisů, což mělo opačný efekt a došlo k podnícení zločineckých skupin k radikalizaci a rozšíření jejich řad. Bolševici nakonec prohlásili zločinecké živly za souputníky proletariátu, čímž je v podstatě legalizovaly a označily je za své nepřímé spojence.⁷²

Milice „*dělníci*“, o kterých padla dříve v textu zmínka, se tak spíše než rozkrýváním OZ, zabývaly stíháním občanů, kteří byli označeni za nepřátele režimu svými protistranickými postoji. Jedinou možností, jak potlačit kriminální teror, tak zůstalo jen nasazení vojenských jednotek (například v Moskvě – bývalí námořníci v Petrohradu – lotyšští puškaři).

V podsvětí mezitím probíhalo ostré soupeření mezi „*žigany*“⁷³ a „*bývalými*“. „*Žigani*“ je označení pro zločince, kteří striktně dodržují kodex a pravidla zločineckého světa. Naproti tomu tzv. bývalí, byli vysloužilý důstojníci armády, kteří se přidali k zločineckému způsobu života. „*Žigani*“ však takové lidi považovali za vetřelce a nebyli připraveni přijmout „*bývalé*“ za plnohodnotné členy zločineckého světa.⁷⁴

Z pohledu statistiky trestných činů z let 1911-1917 je zřejmé, že rostly zejména majetkové trestné činy, hospodářské trestné činy a padělání dokumentů. Za období od roku

⁷⁰kozáci byli různorodé, převážně slovanské svobodné obyvatelstvo žijící na hranicích Moskevské Rusi

⁷¹GUROV, A.I. *Impérium strachu: Vládci podsvětí 2*. Moskva: Zelená plachta, 1991.s.48-56

⁷²KLUČEVSKIJ, V.O. *Terminologie ruských dějin: svazek č.4*. Moskva: Mise, 1989.s.16-24

⁷⁴ Tamtéž

1917 do roku 1922 existují pouze neucelené informace o stavu kriminality, což je dáno právě probíhající bolševickou revolucí. Zdrojem těchto údajů se tak za první desetiletí existence SSSR stává Ústřední statistický úřad SSSR a sbírky Ministerstva spravedlnosti.⁷⁵

V letech 1922-1925 není z pohledu statistik kriminality zřetelný výrazný rostoucí trend odsouzených, což však není způsobeno tím, že v této době OZ „*de facto*“ organizoval stát. Příkladem může být odesílání odpůrců režimu do pracovních nápravných zařízení lidově označovaných jako „*gulag*“⁷⁶, jejichž rozsáhlá výstavba započala roku 1919. Existuje však tendence urbanizace kriminality a její přesun do velkých měst.

Nastává pokles ekonomicky motivovaných trestných činů, pro což můžeme snadno najít vysvětlení. Dochází totiž k legalizaci mnoha činů, které byly do doby před revolucí trestné. Jednalo se zejména o dekriminálníci do té doby trestných činů směřujících proti ruským šlechtickým rodům. Milice byly díky dobrovolnosti vstupu v počátcích jejich existence plné příslušníků, kteří byli za carského režimu vězněni či souzeni za trestnou činnost. Ze strany milic tak často docházelo k přehlížení trestných činů, které byly namířeny proti šlechtě. K činům, o kterých hovoříme došlo v období „*NEP*“⁷⁷.⁷⁸

Za ostatními dráty gulagů, jejichž počty se v tomto období rozšiřují po celém Rusku, se mezitím začíná formovat nová subkultura zločinců.⁷⁹

⁷⁵DOLGOVÁ, A.I. *Kriminalogie: Učebnice pro vysoké školy*.3. Moskva: Norma, 2005.s.265-274

⁷⁶Soustava nápravných zařízení v Sovětském svazu za éry Stalina. Tábory sloužily převážně jako zařízení pro kontrarevolucionáře a politické vězně.

⁷⁷NEP je souhrnné označení ekonomických reforem, které měly vést k transformaci sovětské ekonomiky.

⁷⁹GUROV, A.I. *Rudá Mafie*. 1. Moskva: Komerční zprávy, 1995.s.120-147

3.5. Sovětský OZ v gulagu a formování kriminální elity „vory v zákoně“

Období od roku 1930 do roku 1952 je charakteristické zaváděním tzv. „*stalinistických represí*“.⁸⁰ Statistické údaje o počtu odsouzených za sledované období naznačují významný pokles počtu osob ve věznicích. Je to na úkor zvyšujícímu se počtu uvězněných lidí v sovětských pracovních táborech. Takové konstatování podporuje ideologizaci sovětského boje se zločinem v počátcích jeho existence.

Navzdory nejednotnosti statistických údajů je nutné dodat, že trestní represe v tomto období nabyly nebyvalých rozměrů.⁸¹ Kriminalisté jsou přesvědčeni, že v právě v tomto období byla široce užívaná mimosoudní represe, kterou tak logicky nemůžeme identifikovat v trestních statistikách. Mimosoudní represe se uplatňovaly zejména k uvěznění nepřátel režimu a zločinců, kteří sloužili v armádě za 2. světové války. Experti tak hodnotí 30. až 50. léta jako tragédii z pohledu předpokládané reálné kriminality, která dosud nemá obdoby.⁸²

Dochází také ke vzniku nové subkultury, která se začíná utvářet polovině 30.let 20. století. Tato skupina je označována jako „*vory v zákoně*“ (zloději v právu). Vory v zákoně jsou produktem pracovních táborů, které jsou nám známy spíše jako „gulag“. Je důležité zmínit, že ne každý zločinec byl označován jako vor v zákoně, jednalo se o výsadu a formu titulu, kterou disponovala pouze úzká skupina nejrespektovanějších kriminálních živlů. Vor byl hlavou a autoritou zločinecké skupiny, frekventované je taktéž označení kmotr. Ve 30. letech také dochází k vytvoření jakéhosi kodexu cti, dle kterého se každý vor musel řídit. Vory v zákoně bylo velice složité z pohledu státních orgánů trestně postihovat. Z důvodu, že vory nikdy nepáchali trestnou činnost přímo, nicméně jak již bylo uvedeno, stáli nejvýše v hierarchii podsvětí a nelegální aktivity zločinecké skupiny pouze organizovali.

⁸⁰Stalinistické represe byly masové politické represe v Sovětském svazu, které se datují koncem 20.let a začátkem 50.let. Jednalo se o věznění osob, které se otevřeně stavěli proti Stalinovu režimu. Období velkého teroru připadalo na roky 1937-1938.Zatýkání a věznění tzv.“*kontrarevolucionářů*“ měly jednotky přímo podřízené Stalinovi GUGB NKVD.

⁸¹DETKOV, M.G. *Věznice, tábory a kolonie Ruska*.Moskva: Verdikt, 1999. s.32

⁸²LUNEJEV, V.V. *Kriminalita 20.století*. Moskva: Norma, 1997.s.62-63

Následující tabulka porovná konkrétní ustanovení tohoto kodexu s kodexem byrokratů nomenklatury stalinské éry.⁸³

Tabulka 1: Rozdíl mezi kodexem vorů v zákoně a kodexem úředníka stalinské éry

Kodex cti vorů v zákoně	Kodex ideálního úředníka stalinské éry
Firemní solidarita – oddanost zlodějské komunitě	Solidarita k úřadu – nomenklatura jako „řád meče“
Zákaz styku a jakékoliv spolupráce se státními orgány	Zákaz kontaktu a komunikace s nepřáteli lidu
Zákaz výkonu civilního a oficiálního zaměstnání	Koncentrace na svou práci a dohlížení na ostatní
Povinnost kontrolovat a starat se o svou zločineckou skupinu	Povinnost kontrolovat chování sovětských spoluobčanů i mimo pracovní dobu
Zřeknutí se vlastního majetku – život vora financují ostatní zloději, kteří jsou v hierarchii níže.	Žádný osobní majetek ani soukromé vlastnictví – výhody a nutné životní náklady úředníkovi proplácí strana

Zdroj: vlastní zpracování **Informace:** Kozlov Yu.G., Slinko M.I. OZ: Struktury a funkce // Studium OZ: Rusko-americký dialog. M.: Olimp, 1997. S. 59

K rozvoji a implementaci „zlodějských konceptů“ bylo využíváno různých institucí. V mnoha ohledech byly stejné jako předindustriální komunitní skupiny např. „zlodějská přísaha“, „korunovace“ (přijímání nových členů, korunovace kmotra), „shromáždění zlodějů“, kde se projednávala řada problémů sužujících zlodějskou komunitu, „soud zlodějů“ rada respektovaných zločinců, kteří dohlíželi na dodržování zlodějských pravidel a konceptů. Důležitou součástí byla také finanční sbírka tzv. „obsšak“, šlo o jakýsi rezervní fond, do kterého přispíval každý řadový člen zločinecké skupiny. Prostředky, které v něm byly uloženy se využívaly na životní náklady vora a taktéž jako rezervní fond pro rodiny uvězněných zločinců.⁸⁴

⁸³WILLIAMS, Phill. *Ruský OZ: Nová hrozba?*.2. London, Portland: Frank Cass,1997.s.75

⁸⁴KOZLOV, Jurij.G. SLINKO, M.I.OZ: *Rusko-americký dialog*. 2. Moskva: Olimp,1998.s.59

V předchozí kapitole již bylo řečeno, že nástupem bolševiků se změnil i svět zločinců. K vorům v zákoně, kteří byli vězněni v gulazích, konstatuje profesor V.T. Šalamov následující: „*Za Stalina byli zločinci odsouzeni k trestům odnětí svobody v „nápravných pracovních táborech“.* Setkávali se tam profesionální kriminálníci s vězni z jiných kulturních a sociálních prostředí. V nich našli objekt pro své hry, zúčtování a excesy. Úřady a spoluvězni je vnímali jako hierarchicky organizované společenství zločinců, tzv. zlodějské švagry. Pod rouškou vězeňského folkloru a specifického kodexu cti, „čestných zlodějů“, se jejich gangům a zločineckým skupinám podařilo násilně upevnit své postavení v táborech.

*Převzali oficiální struktury táborového života. Tím se otevřely nové možnosti aktivit v údajně přísně regulovaném životním prostoru nejen členům zlodějské komunity, ale i jejich spoluvězňům a strážcům táborů“.*⁸⁵

Na cestě ke světlé budoucnosti bolševici museli odstranit veškeré předrevoluční struktury carského Ruska. Existence věznic a exilových oblastí neměla místo v jejich proklamovaném ideálu moderního řádu, neboť dle bolševické logiky byla spravedlnost, uchylující se k takovým opatřením výkonu trestů, mezi něž patřilo zbavení svobody, potlačení jednotlivce, urážky vědomí, považována za zaostalou a buržoazní.⁸⁶

Po již zmíněné revoluci v roce 1917 mělo dojít k vtělení nových koncepcí. Tuto změnu provázela hesla jako vzdělání a překování. Lidé, kteří byli za carského Ruska označováni jako zločinci, bolševici neposílali do soustavy věznic. Naopak byli umísťováni do nápravných pracovních táborů. Cílem bylo, aby zde získali schopnosti a zkušenosti, které by jim umožnily začlenit se do formující sovětské společnosti. Rozsáhlá síť nápravných táborů se začala budovat ve 30. letech, Byly stavěny s cílem resocializace zločinců. Za využití metod kolektivní práce a následné indoktrinaci komunistickou ideologií mělo být dosaženo tzv. překování vězňů na plnohodnotné sovětské občany.⁸⁷

Rozdílem mezi vězněnými zločinci a lidmi odsouzenými za odpor proti nastupujícímu režimu, kteří byli označeni za „*kontrarevolucionáře*“, byl ten, že profesionální zločinci byli nomenklatuře sociálně blízcí. Spatřovali v nich totiž potenciál, který chtěli využít k budování beztrždní společnosti. Jejich kriminální minulost tak měla pouze rudimentární význam, neboť při neexistenci soukromého vlastnictví by zloději neměli prostor pro svou činnost.⁸⁸ Např. při

⁸⁵ŠALAMOV, Varlam. *Sbírka příběhů v 7 svazcích*. Ogonek, Terra terra, knigobek, 2013. s. 18-23

⁸⁶VYŠINSKÝ, Jurij. *Od věznic po vzdělávací instituce: Státní zastupitelství SSSR a Lidový komisariát spravedlnosti RSFSR*.

⁸⁷GIDUCK, John. *Historie a raný vzestup ruského OZ od jeho vzniku po sovětskou éru*. 1995. Článek. Regis University.

⁸⁸BEYRAU, Dietrich. *Gulag: Tábor a sovětský. Mistři gulagu*. Berlín: Sociologické informace, 2000

výstavbě Běloomořsko-baltského průplavu hlásala oficiální propaganda následující: „*Podsvětí se blíží konci*“, přičemž realita při pohledu do útrob nápravných zařízení značila naprostý opak.

Význam zločinců pro vnitřní dynamiku táborového života byl znatelný. Pro zahraniční vězně bylo slovo podsvětí naprosté novum, dokonce ani vězni zadrženi za odpor proti režimu nevěděli, že zločinným vězňům se říká vorové i přesto, že komunikovali v ruském jazyce. V análech nalezneme různá označení pro zločince, mezi nejfrekventovanější patří banditi, blatní, vorové. Společným jmenovatelem však byla odlišnost v chování od ostatních vězňů.⁸⁹

Nekriminální vězni získávali první dojem o vorech z jejich nápadného tetování, které pokrývalo celé tělo. Tetování je zásadním symbolem, který profesionální zločince charakterizuje. Další z důležitých metod, které vory používali jako prostředek dosažení moci, získání respektu, poslušnosti a podřízenosti ostatních, bylo sexuální zneužívání. Vorům tzv. „*soudcům*“, tak se totiž vůdcům gangu v táborech říkalo, sloužil obvykle dlouhý zástup podřadných zločinců nebo nekriminálních vězňů zvaných „*frajeři*“, kteří byli povinni krom jiných služeb, uspokojit vora i po sexuální stránce. Kolektivní sexuální násilí bylo využíváno vory v případě urážky na cti, některého vysoce postaveného v hierarchii zločineckých struktur.⁹⁰

Dalším ze zajímavých identifikátorů vora v zákoně, kterému dalo za vznik taktéž prostředí gulagů, je krucifix na korálcích, jež nosili omotaný kolem dlaně a často s tímto symbolem různě pohybovali. Nejednalo se v tomto případě o výraz religiozity, ale o jeden ze zvyků. Důvod jeho vzniku však lze těžko určit. Popisovanému symbolu se v jazyce vorů říká „*čotka*“⁹¹.⁹²

Znakem, který se promítl do kodexu profesionálních zločinců byl princip „*kotle*“, který poskytoval prémie za plnění pracovních norem. Zločinci uplatňovali vlastní pravidla, aby se dokázali zásobit, zásadně se však vyhýbali práci. V táborech bez zásob jídla, teplého oblečení nebylo možné přežít. Nelibost zločinců žít se čestně a civilním povoláním je pochopitelně součástí jejich života dodnes.⁹³ Princip kotle byl v rozporu s pravidly táborů. Dohlížet na tato pravidla měly operační jednotky OperCH a dozorcí, kteří byli zodpovědní za udržování pořádku. Fakticky se však vyhýbali zásahům do konfliktů uvnitř vězeňské komunity. Dozorcí

⁸⁹APPLEBAUM, Anne. *Gulag: Historie*. 3. Berlín: Beta-Dobrovský, 2004.s.168-170..

⁹⁰ŠALAMOV, Varlam. *Sbírka příběhů v 7 svazcích*. Ogonek, Terra terra, knigobek, 2013.s.18-23

⁹¹čotka je náboženský symbol, který je používán zejména pravoslavnou církví, taktéž si tento symbol osvojili i vězni a trestanci v Sovětském svazu

⁹²MIRONOV, B.N. *Ruské Impérium: Od tradice k moderně ve 3 svazcích*.2. Petrohrad: Státní univerzita Petrohrad, 2018.s.75

⁹³STETTNER, Ralf. *Souostroví Gulag: Stalinův nucený táborový nástroj teroru: vznik, organizace a funkce sovětského táborového systému 1928-1956*. 1. Paderborn: Schöningh.1996.s.252-260

nebyli zejména v odlehlých táborových komplexech dostatečně motivováni, aby nasazovali život a riskovali svou bezpečnost. Jejich životní podmínky navíc nebyly odlišné od těch, ve kterých žili sami vězni.⁹⁴ Zprávy z tábora č.16 v Irkutsku o vztahu kriminálních a dozorců, říkají následující: „*Urážejí dozorce, plivou vojákům do tváře, provokují, aby se vyhnuli práci a vyvíjejí nátlak na správu tábora*“. Zprávy taktéž zmiňují laxní přístup správy tábora k takovému jednání.⁹⁵

Pro dozorce bylo v některých případech příhodné udržovat přátelské vztahy s vory. Vztahovalo se to zejména na případy, kdy se potřebovali zbavit politických vězňů. Nadřízení strážných si často v dopisech stěžovali, že se stráže začaly s vory bratříčkovat, popíjet s nimi alkohol a hrát karty.

Běžní vězni, kteří byli zavíráni zejména jako nepřátelé státu se profesionálních zločinců obávali. Aby přežili, byli nuceni se adaptovat a pohybovat se mezi pravidly tábora a pravidly, která stanovila zločinecká komunita. Zástupci „*intelligence*“ z řad vězňů považovali takové jednání za zavrženíhodné a vyvíjeli maximální úsilí, aby se vyhnuli kontaktu s vory v zákoně. Ta část zlodějů, která se pokusila adaptovat, musela být připravena na různé formy ponižování, byli nuceni odevzdávat své oblečení, přiděly potravin, poskytovat sexuální služby apod.⁹⁶

⁹⁴Tamtéž

⁹⁵IVANOVA, Galina.M. *Gulag v totalitním systému Sovětského svazu*. 1. Berlín: Schletzer.2001.s.153

⁹⁶DEMIN, Michail. *Blatní*. 3. New York: Panorama, 1991.s.23-30

3.6. Velká vlastenecká válka a její vliv na formování OZ

Velká vlastenecká válka, která se odehrála v letech 1942-1945 (pro nás známá jako 2. světová válka) přinesla změnu v přístupu policejních orgánů k vorům v zákoně, kteří do té doby platili za krále gulagu. Do dob války přitom správa věznic s vory ochotně spolupracovala.

Velká vlastenecká válka tento trend mění. Důvodem, proč se tak stalo, je fakt, že vorové měli ve svých pravidlech zakázáno bránit stát se zbraní v ruce, což představovalo pro stát značné problémy. Správa věznic a táborů tak začala využívat metody vedoucí k diskreditaci, šířila nepravdy, snižovala před ostatními trestanci autoritu vorů. Oficiální úřady podporovaly kategorie vězňů, kteří se pokoušeli o likvidaci vorů v útrokách káznic.

Důvodem podpory vězňů, kteří se netěšili v podsvětí respektu a úctě ze strany státu, bylo, že tato kategorie zločinců prolomila tabu, které platilo po dlouhá staletí. Týkalo se případné spolupráce zločince se státním aparátem. Pod podmínkou propuštění a čistého trestního rejstříku se nechali naverbovat do armády.⁹⁷ Avšak úřady tyto dohody často porušovaly a velká část těchto zločinců, jimž se začalo přezdívat „kulometníci“, skončila zpět ve věznicích. Kulometníci byli považováni za zrádce zločineckých tradic a zákonů, často se tak stávalo, že docházelo k jejich vraždění.

V soustavě věznic také začala vznikat speciální zařízení se zvláštním režimem tzv. „víka“, později přezdívané „bílé labutě“^{98, 99}.

Z hlediska obecné kriminality během Velké vlastenecké války, dochází v letech 1941-1942 k nárůstu v počtu odsouzených na základě válečných dekretů a odsouzených vojenskými soudy. Naopak od roku 1943 do konce války je možné pozorovat klesající trend v počtu případů obecné kriminality. V zásadě jsou statistiky z tohoto období nedokonalé. Je to z důvodu přehodnocení priorit vládnoucí strany za válečného stavu.¹⁰⁰ Velká vlastenecká válka tak měla za následek válku uvnitř SSSR mezi zlodějskými gangy a sovětskými úřady. Tato válka nese název „Válka svini“.¹⁰¹

⁹⁷Sovětský OZ. Washington D.C.: Kennan Institute pro ruský studia, 1987

⁹⁸Do těchto zařízení byly posíláni největší autority podsvětí na převýchovu. Vězni zde byli mučeni a ponižováni, metodě této formy nápravy se přezdívalo „lisování zločinu“ (souhrnné označení metod jako např. trhání zubů, vybrušování tetování za živa, trhání nehtových ložisek).

⁹⁹KONNOV, A.I., V.I KULIKOV a kol. *Základy boje proti organizovanému zločinu*. 2. Moskva: Infra-M, 1996.s.27-52

¹⁰⁰LUNEJEV, V.V. *Kriminalita 20.století*. Moskva: Norma, 1997. s.60

¹⁰¹ALBINI, Joseph L. a R.E. ROGERS. Ruský OZ: Historie, struktura a funkce. *Journal of Contemporary Criminal Justice*.1995, 1(4). s.223-228

3.7. „Válka sviní“

Válka sviní, která vypukla po 2. světové válce byl konflikt mezi řádem vorů v zákoně a dalších zločineckých elit a mezi vězni, kteří se rozhodli porušit zlodějské tradice a sloužit své vlasti službou v armádě a zaprodat se tak státní moci. Z tohoto konfliktu je zjevné, že Komunistická strana se začala obávat moci, kterou vory disponovaly.

Řada vězňů byla tímto v ohrožení. Po reformaci přístupu k profesionálním zločincům, měla určitá skupina vězňů výhodu, že se účastnila druhé světové války se zbraní v ruce. Tato kategorie vězňů označována jako „urkové“ či kulometníci odmítala nadále respektovat zlodějské zákony v původní podobě. Jelikož tyto zákony obsahovaly, jak již bylo zmíněno, zákaz spolupráce se státní mocí včetně obrany státu v případě války. Na základě tohoto pnutí uvnitř podsvětí vznikl konflikt, který probíhal od konce 40. let až do Stalinovy smrti, tedy do roku 1953.¹⁰²

O Válce sviní bylo mnoho napsáno, většina informací je však založena na domněnkách a fabulacích. Jedna věc je však zřejmá. V okamžiku, kdy se vnitřní pořádek v táborech ovládaných profesionálními zločinci stal pro sovětské úřady nepřijatelným, snížilo vedení tábora míru uznání zločineckého životního stylu. Byly zahájeny rozsáhlé kontroly, které měly za cíl zajistit dodržování řádu tábora stanovených nomenklaturou, nikoliv však toleranci uspořádání dle koncepcí kriminálních. Díky těmto kontrolám již nebylo možné ignorovat a připustit toleranci kriminality uvnitř tábora.

Prokuratura zaměřila svou pozornost na postihování profesionálních zločinců a snažila se na základě protokolů z provedených výslechů, písemně opravit zlodějské zákony.¹⁰³ Část zlodějských zákonů z prostředí gulagů byla zaznamenána v dokumentech prokuratury. Do té doby tyto koncepce nebyly zpracovány v písemných záznamech. Následující úryvek je ukázkou dochovaného dokumentu, který podkřívá, které zákony ctily a dodnes ještě v určité míře ctí vory v zákoně.¹⁰⁴

*„Skutečný zloděj má zakázáno pracovat ve státních podnicích, skutečný zloděj nerespektuje zákony SSSR, pohrdá členy KSSS a v případě výkonu trestu pod zpřísněným režimem má povoleno vykonávat brigádu jako mistr, aby delegoval naplnění pracovních norem a výkon fyzické práce na ostatní vězně“.*¹⁰⁵

¹⁰²VARESE, Federico. Komunita vorů v zákoně 1930-1950. *EHESS*.1998, **39**(4). s.515-538

¹⁰³EMSLEY, Clive. OZ v historii. *Crime, Histoire & Sociétés / Crime, History & Societies*.2010, **14**(1). s.118-119

¹⁰⁴TEREŠONOK, A. *Vory v zákoně: Spěchejte k moci*. 2. Moskva: Umělecká literatura Moskva, 1994.s. 123-125

¹⁰⁵VARESE, Federico. *Ruská mafie*. 1. Oxford: Oxford Scholarship, 2001. s. 160-161.

Zaměříme se ale na postavení sovětských úřadů a jakou roli sehrály v procesu rozdělení světa zločinců. Není jasné, do jaké míry byla válka mezi gangy zahájena sovětskými úřady, aby zamezily a zbavily se nadvlády, kterou zločinecké skupiny disponovaly.

Sovětské úřady využívaly zcela jistě nestabilního a nepřátelského prostředí mezi vězni, jelikož roku 1947 se tak objevuje výnos „*O ochraně socialistického vlastnictví*“ a „*O ochraně osobního majetku občanů*“. Tresty za provinění proti těmto výnosům byly až nezvykle vysoké, za drobnou krádež před platností výnosů zaplatil zločinec několikaměsíčním vězením. Po vydání dekretů se tato hranice za stejnou trestnou činnost posunula k absurdním 20 letům odnětí svobody.¹⁰⁶

Další změnou v přístupu k profesionálním vězňům stran úřadů SSSR je přerozdělování nových vězňů do speciálních pracovních táborů. Jednalo se zejména o tábory na území Kolymy a Vorkuty, kde byly hromadně umísťovány po roce 1947 právě skupiny profesionálních zločinců. Důvodem jejich umísťování zde byly velmi nehostinné přírodní podmínky, zároveň odtud nebylo prakticky možné uniknout.¹⁰⁷ Zajímavým faktem je, že v roce 1949 se do té doby přehlížené porušování řádu táborů začalo znovu projednávat ve chvíli, kdy se začaly ozývat hlasy, které se dožadovaly znovu zavedení trestu smrti.

V padesátých letech, aby přežili, mnoho vorů opustilo své zlodějské tradice. Správa tábora tyto vězně podporovala. Úřady se však mylně domnívaly, že tímto definitivně zlikvidovaly komunitu vorů a došlo ke zničení zlodějských zvyků a zákonů. Sovětské úřady si byly touto představou tak jistí, že v šedesátých letech zastavily veškerou činnost v této oblasti. Reálně však neexistovaly důkazy, které by těmto teoriím nasvědčovaly.¹⁰⁸ Je pravděpodobné, že právě válka gangů posloužila úřadům jako pádný argument k obnovení tohoto trestního postihu. Byla však finálně popřena myšlenka resocializace kriminálních, kterou bolševici prosazovali po svém nástupu k moci.¹⁰⁹

Z pohledu historie se však zapsaly právě hodnoty a koncepty, které v pracovních táborech nastavily vory v zákoně. Profesionální zločinci dali tvář životu uvnitř gulagů, a nikoliv nerozhodná vládnoucí strana.¹¹⁰

Nutno dodat, že optikou statistik kriminality docházelo v poválečných letech k jejímu nárůstu. Příčin bylo hned několik. Zejména se jednalo o růst bezdomovectví, sociálně

¹⁰⁶BELOKUROVA, Galina. *Sovětský OZ a ekonomický banditismus*.2018, **51**(1).s..1-10

¹⁰⁷Tamtéž

¹⁰⁸KONSTANTINOV, A. a M. DIXELIUS. *Gangsterské Rusko*. 2. Moskva, 1997.s.19-29.

¹⁰⁹SHEARER, David R. Kriminalita a sociální rozvrat ve Stalinistickém Rusku. *Nouvelles directions de la recherche*.1998, **39**(1/2). s.119-148

¹¹⁰SIDOROV, Aleksej. *Zloději proti mrchám*. 2. Moskva: Eksmo,2005.s.23-45

nepřízpůsobivých demobilizovaných osob v souvislosti s vlastnictvím ukořistěných střelných zbraní v rukou běžných obyvatel. Rostoucí trend byl zaznamenán i v oblasti majetkových a násilných trestných činů, včetně činů spojených s vytvářením organizovaných zločineckých skupin. Svou roli dále sehrály i nedomyšlené amnestie v druhé polovině 50. let 20. století, na jejichž základě byla propuštěna značná část recidivistů a profesionálních zločinců.¹¹¹

Válka taktéž zasáhla a oslabila řady milic a následné obnovení do potřebných stavů bylo pomalé a často na úkor nucených odvodů civilistů. Civilisté se nevyznačovali silnou morálkou a profesionalitou, což způsobovalo snížení efektivity práce orgánů činných v trestním řízení a navyšovaly se počty případů, kdy byl před soud předveden nevinný člověk.¹¹²

¹¹¹SUCHAREV, A. a S.I. GIRKO. *Stav a trendy kriminality*. 2. Moskva: Ekzamin,2007.s.75-77

¹¹²Tamtéž

3.8. OZ do rozpadu SSSR a nástupu Borise Jelcina

Během období probíhající tzv. „*války sviní*“, která se vlekla až do Stalinovy smrti a jejíž formy a průběh byly popsány v předchozí kapitole, která se soustředí na deskripci fenoménu „*válka sviní*“. Se změnou vedení SSSR se zároveň znovu proměňuje i podoba OZ. S nástupem Nikity Chruščova, který se stal překvapivou volbou pro stávající nomenklaturu, dochází i důsledkem války sviní ke zhroucení jednoty podsvětí zformované z minulých let na pozadí Říjnové socialistické revoluce, Velké vlastenecké války a v neposlední řadě v útrobách nápravně pracovních táborů z 30. let.

Jak již bylo zmíněno jen těžko lze z dostupných zdrojů určit vítěze „*války sviní*“. Vory jakožto nejstarší a nejrespektovanější skupina v hierarchii, se stále drží původních koncepcí a zůstávají svým tradicím věrni i přes státní represe a jiné formy nátlaku. Naproti tomu „*Noví zloději*“ označovaní též jako již zmínění urkové, bastardi či kulometníci vzeší z „*války sviní*“, vsadili na porušení „zločejnských zákonů“ spoluprací se státem za vidinou prospěchu a zvýhodnění. Řád zlodějů se vlivem těchto vnitřních erupcí v 70. letech téměř vytrácí. K jeho obrodě však dochází poměrně brzy, a to konkrétně již v 80. letech.¹¹³

Chruščov se pokusil o zmírnění represí vyhlášených Stalinem. Pokusil se o liberalizaci trestního postihu, směřovaného zejména proti tzv. kontrarevolucionářům tedy nepřátelům vládnoucí strany. Pokouší se taktéž o ekonomické reformy, které směřovaly k uvolnění trhu a zmírnění zásahů státu do plánovaného hospodářství.

Novým pravidlům se však hbitě přizpůsobil i znovu obnovený řád profesionálních zločinců, dochází taktéž ke splynutí řad profesionálních zločinců s představiteli státního aparátu. Objevuje se taktéž síťová struktura zločineckých organizací, ve které dochází k rozdělení sfér a území mezi jednotlivé gangy. Jak již bylo naznačeno, dochází k průniku zločineckých skupin do ekonomiky a mezi vysoce postavené politické představitele.¹¹⁴

Důležitým okamžikem je období konce 70. let, kdy můžeme identifikovat první známky naznačující přítomnost dobře etablované a fungující zločinecké skupiny, známé pod označením „*Tyap-lyap*“. Tato skupina působila na území Kazaně, hlavní bašty Tatarstánu. Jednalo se o skupinu naplňující výše zmíněné Ovchinského znaky, které definují moderní OZ, podléhající již zformovanými pravidly z předchozích historických etap.

¹¹³LUNEJEV, V.V. *Kriminalita 20.století*. Moskva: Norma, 1997. s.93-98

¹¹⁴BURLAKOV, Vladimír, ŠČEPELKOVI Vladislav. Zločinecký boss a důvody odpovědnosti: Postmodernismus v trestním právu. *Russian Journal of Criminology*.2019, 13(3). s. 465-476

V polovině 80. let 20. století již existuje organizovaná antisociální síla působící na půdorysu zkorumpované části stranicko-státního byrokratického a zločineckého aparátu. Tato nově se formující sorta zločinců je známá pod označením „*bílé límečky*“.¹¹⁵

Následně ve prospěch zločinců přichází prohibice a vládní protialkoholní kampaň, která však vytvořila značný deficit státního rozpočtu a přispěla k posílení pozic zločineckých organizací. Dochází k dynamickému rozvoji „*šedé ekonomiky*“, na kterém profitují právě zločinecké skupiny, které získávají rozsáhlý kapitál.¹¹⁶ V šedé ekonomice se v té době pohybovali právě členové zločineckých syndikátů, kteří se věnovali široké paletě činností od výroby spotřebního zboží až po montáž automobilů. Základním cílem přitom bylo zajistit maximální ziskovost těchto aktivit a vyhnout se státní kontrole a následnému placení daní. Z tohoto důvodu bylo pro zločinecký svět nutností propojit své zájmy se státními úředníky a za pomoci úplatků krýt výnosy z nelegální činnosti.

Tito zkorumpovaní úředníci pak dohlíželi na tzv. „*dělníky cechu*“¹¹⁷. Úkolem úředníků bylo, aby nedošlo ze strany represivních orgánů na straně států k omezením podniků, které patřily do portfolia zločineckých skupin. V případě, že spřátelení úředníci nedokázali ochránit určený podnik, bylo vyhrožováno jejich rodině a nezřídka docházelo k vraždám těch, kteří nedokázali splnit požadavky, které kmotři byrokratům ukládali.¹¹⁸

Taktéž poprvé v historii zločineckých skupin dochází v 80. letech ke sjezdu vorů v zákoně a zástupců vedení cechů na celosvazové úrovni. Toto setkání umožnila již zmíněná teritorialita zločineckých skupin, rozdělení sfér vlivu, které právě toto období přináší. Předmětem tohoto setkání se stala diskuze o fixní procentuální výši ze zisku, kterou budou členové cechu a vojáci jakožto nejnižší skupina v hierarchii podsvětí odvádět do již popisovaného „*obsšaku*“. Kmotři zločineckých skupin se shodli na 10 % z platu zmíněných nejnižše postavených členů.¹¹⁹

¹¹⁵SOROS, George. *Krise světového kapitalismu*.3. Moskva: Infra-M, 1999. s.168-169

¹¹⁶OVČINSKIJ, V.S. *Ruský OZ jako forma sociální organizace*. Moskva: ZPU Journal, 1999

¹¹⁷dělníky cechu byli označováni zaměstnanci firem pod kontrolou zločineckých skupin.

¹¹⁸SOKOLOV, Vsevolod.Od zbraní k dopisům: Evoluce ruského OZ. *World Policy Journal*.The MIT Press,2004, **21**(1). s.68-74

¹¹⁹GUROV, A.I. *Profesionální zločin: minulost a přítomnost*. Moskva: Právní psychologie, 1999

3.9. Perestrojka a Gorbačov

Podstatným a taktéž posledním okamžikem, který výrazně promluvil do proměny OZ ještě za Sovětského svazu je socioekonomický pokus o reformaci tzv. „perestrojku“¹²⁰ a „glasnost“¹²¹, jejíž strůjcem byl Michail Gorbačov, poslední představitel Sovětského svazu ve funkci generálního tajemníka Ústředního výboru KSSS. Gorbačovovi předchůdci, ať již Chruščov, Černěnků a další, se v období své vlády nepokoušeli o nijak aktivní reformy ať již ekonomické, tak reformy týkající se bezpečnostních složek. Pouze Chruščov, krátce po svém nástupu, zmínil již zmiňované represe vyhlášené Stalinem.

Zpět však k perestrojce a glasnosti, tato opatření, se kterými přišel právě Gorbačov, měla směřovat k v případě perestrojky k ekonomickým reformám, které by převedly do té doby státní majetek do rukou soukromých vlastníků. Glasnost' měla za cíl zase proměnit společnost z pohledu hodnotového nastavení, odstranit cenzuru a podnítit v lidech kritické myšlení. Součástí této sociální proměny bylo i symbolické ukončení probíhající studené války, na kterém se Gorbačov shodl s prezidentem USA Georgem Bushem, při jejich setkání na Maltě. Gorbačov se snažil o navázání kontaktu se západními státy, zejména s USA. Snahu Gorbačova USA podporovaly, avšak přes veškerou intervenci nikdy nedošlo k masivní plánované proměně.¹²²

Oproti plánovaným vizím a efektům, které měla perestrojka a glasnost' přinést, dochází při aplikaci reform paradoxně k legalizaci kapitálu zločineckých skupin, zejména díky zákonu o spolupráci přijatého v roce 1988. Tento zákon byl součástí balíku dalších opatření již zmíněné perestrojky. Přes noc se tak z profesionálních zločinců stali legitimní podnikatelé, jejichž řady rychle doplnili bývalí straničtí funkcionáři, disponující základním kapitálem, pocházejícího nejčastěji z úplatků. Perestrojka tak přináší jeden s negativních jevů, se kterým se Rusko potýká ve velké míře dodnes a tím je korupce.

Bývalí straníci disponovali taktéž bohatými konexemi a znalostmi toho, jak fungují státní orgány a bylo pro ně tak snadnější adaptovat se v prostředí kriminálních skupin a šedé ekonomiky. Ukazuje se tak, že ruské podnikání je s kriminalitou pevně propojeno. Gorbačov přes veškerou snahu o narovnání, jak ekonomického, tak společenského prostředí zhoršoval situaci svou daňovou politikou, nedokonalými zákony, protichůdnými vyhláškami a měnovými reformami. Vlivem jmenovaných faktorů dochází k masivnímu nárůstu výše zmiňované

¹²⁰perestrojka je označení pro ekonomické transformaci za vlády Michaila Gorbačova, jednalo se zejména o restrukturalizaci sovětské ekonomiky a snahu o přechod k tržnímu hospodářství

¹²¹glasnost' je označením pro uvolnění represí a potlačování svobody slova, jednalo se o reformaci sovětského byrokratického aparátu

¹²²BURLAKOVA, V.N. a V.P. SALNIKOVA. *Kriminalogie 20.století.5*. Státní univerzita v Petrohradě: Legal Center Press,2000.s.554

korupce, která prostupuje celým státním aparátem.¹²³ Díky těmto zmatkům při přestavbě, jak ekonomické, tak sociální, došlo k nárůstu daňových úniků a stoupl počet lidí, kteří svou živnost začali provozovat v prostředí šedé ekonomiky a připojili se tak ke kategorii profesionálních zločinců.¹²⁴

Na počátku 90. let dochází ke zintenzivnění výše popsaných trendů, díky zcela nově umožněné přeshraniční interakci, která v předchozích letech byla prakticky nemyslitelná. Zločinecké skupiny této možnosti ihned využívají a začínají pronikat do oblasti nelegálního importu a exportu a začínají svůj kapitál vyvážet směrem na západ. Na základě toho pak rozšiřují svou působnost i mimo SSSR, což bylo do nástupu Gorbačova prakticky nemožné. Nejčastějšími typy činností zločineckých skupin se stává provozování kasin, obchodu s bílým masem, vývozu nerostných surovin. Výnosy z těchto činností přispěly k upevnění pozice těchto gangů a poskytly silnější ochranu před zásahy orgánů činných v trestním řízení.¹²⁵

Při pohledu do statistik ministerstva vnitra SSSR zjistíme, že v roce 1989 působilo ve 32 regionech téměř 500 organizovaných zločineckých skupin. Z toho 208 z nich byly označovány jako superskupiny, toto označení symbolizovalo, že jejich působnost se neomezuje pouze na území SSSR. Dle odhadů ministerstva hospodařilo těchto 500 skupin s ročním obratem téměř 90 miliard rublů.¹²⁶ Během dvou let následně tento roční obrat v prostředí šedé ekonomiky dosáhl zhruba 130 miliard rublů. Jedná se o nejprůkaznější verifikaci tvrzení, jak se v těchto letech organizovanému zločinu dařilo rozvíjet své „*podnikatelské*“ aktivity. Dalším statistickým údajem vypovídajícím o neschopnosti státního aparátu je fakt, že v roce 1991 bylo pod kontrolou zločineckých skupin 229 bank.¹²⁷

Gorbačovovy zamýšlené reformy, kterými se snažil o vytvoření volného trhu, soukromého vlastnictví, svobodu myšlení, nelze vnímat jinak než pozitivně vzhledem k předchozím vůdcům SSSR. Nicméně provedení těchto reforem, mělo zcela jistě katastrofální dopad na společnost, která nebyla schopna se překotně na tyto změny připravit a adaptovat. Gorbačov podcenil připravenost veřejné správy, která měla být vykonavatelem reforem jeho vlády. Nekalkuloval však s možnou korupcí uvnitř státních orgánů a podcenil také schopnosti profesionálních zločinců.¹²⁸ Paradoxně tak tyto změny poskytly OZ něco, co je v podsvětí

¹²³Tamtéž

¹²⁴ROSNER, Lydia. *Sovětská cesta kriminalita.2*. New York: Praeger, 1986.s.34-40

¹²⁵ALBINI, Joseph.L. a R.E. ROGERS. *Navrhovaná řešení problematiky OZ v Rusku*.

¹²⁶*Zločin právo a pořádek v Rusku: Statistické hledisko*. Moskva: Rosstat, 2003

¹²⁷Tamtéž

¹²⁸BOGUSLAWSKI, Alexander. Gorbačov a jeho revoluce. *The Slavic and East European Journal* [online]. 1998, 42(3). s. 567-568

označováno jako „*kryša*“¹²⁹ Tyto statistické údaje tak potvrzují výše zmíněné zdroje usvědčující zkorumpované sovětské úřady z neschopnosti v boji proti rostoucímu OZ.¹³⁰

¹²⁹kryša neboli krytí, toto označení se stalo nepostradatelnou součástí OZ zejména s nástupem 90.let, kryšou rozumíme doslova krytí aktivit organizovaných zločineckých skupin zkorumpovanými úředníky a dalšími příslušníky státního aparátu.

¹³⁰INŠAKOV, S.M. *Kriminalogie*.2. Moskva: Jurisprudence, 2000.s.432

4. OZ ZA BORISE JELCINA

V předchozích kapitolách došlo k popisu vývoje OZ v Rusku od 18. století, za éry SSSR až po perestrojku Michaila Gorbačova. Následující kapitoly budou věnovány postsovětskému Rusku za vlády prvního prezidenta Ruska Borise Jelcina, který vládl v letech 1991-1999, kdy odstoupil z funkce. Dochází taktéž k rozpadu SSSR a k dalším převratným událostem, které není možné v rámci této práce ignorovat, jelikož právě níže popisované události mají nezpochybnitelný vliv na proměnu, hierarchii a fungování ruského OZ.

Je to právě za období Jelcinovy vlády, kdy ruský OZ i celá ruská společnost a ekonomika prochází doslova turbulentním vývojem, který bude blíže popsán a zkoumán v následujících podkapitolách. Právě v tomto období dochází k legalizaci kapitálu zločinců, sbližování kriminálních struktur s vrcholnými představiteli státní moci, které započalo za Gorbačova.

4.1. První volební období Borise Jelcina

Boris Jelcin působil jako člen Ústředního výboru KSSS od jeho zvolení v roce 1981. Podle mnohých informací byl nadšeným příznivcem Gorbačova. Změna přichází v roce 1987, kdy Jelcin veřejně kritizuje jednání vysokých stranických funkcionářů vně ÚV KSSS¹³¹, terčem jeho kritiky se stal právě Gorbačov, jehož obvinil z budování kultu osobnosti, kritizoval také Ligačeva, který pracoval na plánu výše zmiňované perestrojky. Ligačev adresoval Jelcinovi dnes již legendární větu: „*Borisi mylíš se!*“¹³²

Následně byl Jelcin odvolán ze své funkce prvního tajemníka, stalo se tak 11. listopadu 1987. V březnu 1989 byl Jelcin navržen na poslance 1. sjezdu lidových poslanců SSSR v moskevském územním obvodu č.1. Ve svém programu kladl Jelcin důraz na odstranění stranické nomenklatury. Jelcin volby drtivě vyhrál.¹³³ V červenci téhož roku jej G.E. Burbulis navrhl jako kandidáta na pozici předsedy Nejvyššího sovětu, které se však Jelcin vzdal.

V březnu roku 1990 je Jelcin zvolen obyvateli Sverdlovska¹³⁴ jako poslanec RSFSR za blok Demokratické Rusko. Dne 29.května téhož roku byl na kongresu lidových poslanců RSFSR zvolen předsedou Nejvyššího sovětu RSFSR. Demokratické Rusko následně opustil.

¹³¹Ústřední výbor Komunistické strany Sovětského svazu

¹³²TRAVIN, D.JA. *Eseje o nedávné historii Ruska: kniha první: 1985-1999*.2. Moskva: Norma, 2010.s.56-60

¹³³KARIŠEV, Valerij. *Ruská mafie 1991-2021: Třicet let ruského banditismu*.2. Moskva: Eksmo, 2021.s.5-20

¹³⁴Sverdlovsk je dnešní ruské město Jekatěrinbur od roku 1991

Taktéž v červenci 1990 na posledním sjezdu KSSS, Jelcin stranu opouští.¹³⁵ 19. února 1991 kritizuje Jelcin ve svém projevu politiku vlády SSSR a požaduje Gorbačovovu rezignaci a předání moci Radě federace, která se skládala z vůdců svazových republik. Rada svazových republik bylo jakési paralelní uskupení, které nesouhlasilo s pokračováním formy vlády na aktuálním půdorysu a s vedoucí úlohou nomenklatury.

Zásadním okamžikem je konání referenda 17. března 1991, kdy se konalo celounijní referendum, které mělo rozhodnout o zachování či rozpadu SSSR. V referendu se většina hlasujících občanů vyslovila pro zachování SSSR, zároveň však dochází k vytvoření postu prezidenta Ruska. To ovšem znamenalo kolizi tehdejšího politického systému, která zapříčinila existenci dvojí moci. 28. března vyšli do ulic Moskvy Jelcinovi příznivci a požadovali rezignaci vedení.¹³⁶ 12. června 1991 vyhrává Jelcin prezidentské volby RSFSR v prvním kole poměrně drtivým vítězstvím se ziskem 57,3 % odevzdaných hlasů. 10. července se pak ujal úřadu prezidenta RSFSR.¹³⁷

Gorbačov se pokoušel o eliminaci eskalovaného politického napětí jednáním s hlavami 10 unijních republik, se kterými se dohodl na reformaci SSSR a podpisu nové unijní smlouvy. K podpisu mělo dojít téhož roku 20. srpna, avšak 19. srpna, při dovolené Gorbačova na Krymu, využila skupina politiků z jeho okolí jeho nepřítomnosti a zasadila se o vytvoření výboru pro výjimečný stav (GKChP). Jejich požadavky byly, aby Gorbačov vyhlásil v zemi výjimečný stav a nebo dočasně předal moc do rukou viceprezidenta G. I. Janajeva. Gorbačov tyto podmínky nepřijal a došlo tak k jeho izolaci na jeho chatě ve Forosu.¹³⁸ Následně vystoupil se svým prohlášením již zvolený prezident Boris Jelcin a nynější předseda Nejvyššího sovětu I. Khasbulatov a označil jednání GKChP za protiústavní puč. Využil však tohoto stavu, kdy byl Gorbačov odstaven od moci a vydal řadu dekretů, kterými rozšířil pravomoci prezident RSFSR¹³⁹, zejména v oblasti vedení a řízení orgánů činným v trestním řízení, přeražení ministerstev a dalších útvarů pod svou jurisdikci.

Počátkem srpna 1991 vstoupila do Moskvy vojska a technika pod taktovou GKChP. „Bílý dům“ byl v obležení, nicméně k útoku nakonec nedošlo. 19. srpna téhož roku Jelcin vyzval občany k odražení pučistů a použil k tomu památné gesto a sice vyšplhání na pancíř jednoho z tanků. Následně podepisuje dekret, jímž převedl veškerý majetek v Rusku pod

¹³⁵MINAJEV, B.D. *Život pozoruhodných lidí*.3.Young Guard,2010.s.52-60

¹³⁶ETTER, Gregg.W. a Stacia POTTORFF. *Ruská Mafie: Zkoumání světa zlodějů od vorů v zákoně po avtoritěty*.23. Journal of Gang Research, 2016.s.1-27

¹³⁷AGUMAVA, Fidel. *V tento den v roce 1991 si Rusové zvolili svého prvního prezidenta*

¹³⁸SCHNEIDER, Irena. *Vláda banditů: Vývoj společenského řádu prostřednictvím násilného podnikání v postsovětském Rusku*.USA,2011

¹³⁹Ruská sovětská federativní socialistická republika

jurisdikci republiky.¹⁴⁰ 21. srpna 1991 došlo k potlačení převratu a den poté se Gorbačov vrací do Moskvy a rezignuje na post generálního tajemníka ÚV KSSS.

Již dva dny po potlačení převratu a rezignaci Gorbačova rozpouští Jelcin KSSS a 6. listopadu téhož roku ukončuje činnost struktur KSSS a znárodnění jejich majetku.¹⁴¹ V prosinci 1991 se Jelcin setkává v Belovežské Pušči s ukrajinským prezidentem Kravčukem, předsedou Nejvyšší rady Šuškevičem. Během tohoto setkání dochází k formálnímu rozpadu SSSR a následně je 31. března 1992 podepsána smlouva, jejíž ratifikací fakticky dochází k vytvoření Ruské federace.¹⁴²

¹⁴⁰YOUNGER, Elizabeth. *OZ v postsovětském Rusku. Croft olemiss*. USA: University of Mississippi, 2012

¹⁴¹ŠEVCOVA, Lilija. *Režim Borise Jelcina*. Moskva: Moskvevský centr Karnegy, 1999.s.35

¹⁴²*Federální smlouva: Smlouva o výpovědi, Rozsah a pravomoci mezi federálními orgány*. Moskva: Ruka federace, 1992

4.2. Privatizace jako akcelerátor proměn OZ v 90.letech

Po chronologickém představení cesty Borise Jelcina až na pozici prvního prezidenta Ruské federace je nezbytné uvést události, které již pod taktovou Jelcinovy vlády vedly k destabilizaci Ruské federace a zapříčinily masivní nárůst OZ. Každé ze zde uvedených událostí by svou komplikovaností obsáhla samostatnou práci. Pro účely této práce, zde však budou zmíněny ve zkrácené verzi. Budou popsány optikou, která poukáže na vliv těchto událostí na ruský OZ.

Ve svém předvolebním programu sliboval Jelcin změnu ve vládnutí oproti strukturám bývalého SSSR. Jednou z těchto změn byla i deklarovaná privatizace a liberalizace trhu a ekonomiky. Ekonomickými reformami byli pověřeni druhým mužem Ruské federace G.E. Burbulisem mladý ekonomický reformátor E.T.Gajdar spolu A.B. Čubajsem. Gajdar ve svých vyjádřeních hovořil v případě privatizace doslova o šokové terapii.

Cílem této reformy byl přechod ruské ekonomiky k tržnímu hospodářství. Právě tyto překotné reformy akcelerovaly posílení moci a vlivu zločineckých skupin v Ruské federaci. Privatizační reformy byly zacíleny na převod státního majetku do rukou občanů a soukromých podnikatelských subjektů.¹⁴³ Tento proces začíná v roce 1992. Naproti očekávání privatizace upevnila do té doby komplikované vztahy vytvořené z předchozích let mezi státem a ruským OZ.

K dlouhodobě vytvářeným vazbám na úředníky a šedou ekonomiku se OZ podílel na chybně vystavěném schématu privatizace, což mu umožnilo dosud nevídaný růst. Získává zcela klíčovou ekonomickou ale i politickou moc. Tato aktiva pak umožňují zločineckým organizacím jednat přímo se státem ve jménu vlastních ekonomických zájmů z pozice parity.¹⁴⁴ Organizovanému zločinu se taktéž podařilo řídit a regulovat podnikatelské trhy. Kontroluje, kdo smí na podnikatelský trh, stanovuje cla, to vše vymáhá za užití násilí nebo jiné formy nátlaku, což jsou typické instrumenty pro OZ. Dále také využívá legálních podniků jako zástěrky pro nezákonné činnosti jako bylo např. zakládání charit, podílových fondů, pojišťoven, bankovních institucí.¹⁴⁵

Dalším fenoménem bylo masivní skupování privatizačních šeků zločineckými skupinami za účelem ovládnutí dříve státních podniků. Skupování nahrával fakt, že většina

¹⁴³BEISSINGER, M.R. a Stephen HANDELMAN. Soudružská kriminalita: Nová ruská mafie. *Yale University Press*. New Haven, CT, 1995, 4(31), s.457-459

¹⁴⁴SHELLEY, Louise I. *Postsovětský OZ*. USA: demokratizatsiya, 1998

¹⁴⁵FICKENAUER, James O. a Jurij A. VORONIN. *Hrozba ruského OZ*. Washington: Issues in International crime, 2001

obyvatel Ruské federace až 1/3 žila pod hranicí chudoby, a tak své privatizační kupony odprodali za velice nízké částky.¹⁴⁶ Stran zločineckých skupin docházelo taktéž k falešným bankrotům podniků v jejich držení za účelem vylákání finančních náhrad od státu, podhodnocovali účetní hodnoty majetku. Organizovanému zločinu nebo osobám, které byli známy svými vazbami na podsvětí se tak dostaly pod kontrolu celá odvětví stěžejního průmyslu např. metalurgie. Veškeré výše popsané aktivity ruského OZ bylo nutno provádět pro kryšou, která fungovala jako ochrana zájmů zločineckých skupin. Tuto ochranu nejčastěji poskytovali úředníci, policisté, politici.

Zásadním problémem procesu privatizace byla absence zohlednění nastavení tehdejší společnosti, ve které existovala po celé dekády budovaná politika „*dvojí morálky*“ („*všichni jsou si rovni, ale někteří jsou si rovnější*“), skutečná rovnost nikdy neexistovala.

Na základě zde popsaných faktorů privatizačního procesu lze toto období označit jako „*nomenklaturní kapitalismus*“, což v podstatě značí kombinaci politických a ekonomických zdrojů, nedostatku odpovědnosti, ovládnutí rozsáhlého teritoria zločineckými organizacemi. To vše napomohlo k pokračující expanzi ruského OZ.¹⁴⁷

¹⁴⁶ASLUND, Anders.*Ruská kapitalistická revoluce: Proč reforma trhu úspěšně selhala*. Petersonův Institut pro mezinárodní ekonomii, 2007.s.50-73.

¹⁴⁷FILONENKO, Valerij. *Privatizace o 30 let později*. Moskva: Parliamentskaja Gazeta,2021

4.3. Ruský OZ ve spojení se zahraničním exportem

Již za Michaila Gorbačova a jím představené přestavby zahrnující přechod z plánované ekonomiky k tržní, je nutné v rámci této práce věnovat prostor rozvíjejícímu se výměnnému obchodu mezi Ruskem a západními státy. Na ruský trh začínají vstupovat zahraniční koncerny, které v dobách SSSR nesměly v Rusku podnikat. Tento rozvoj a posílení obchodní bilance mezi Ruskem a západními státy měly umocnit i výše představené Gajdarovy ekonomické reformy, označované v souhrnu jako privatizace státního majetku.

Nutno říci, že mnoho zahraničních podniků se v Jelcinově Rusku obávalo podnikat. Důvody k jejich obavám byly následující:

- Nedostatečná ochrana jejich kapitálu, který by v Rusku investovaly.
- Neexistence stabilního právního prostředí, trvalých a jasně definovaných legislativních norem, které by definovaly a upravovaly podobu a vymezovaly ochranu zahraničních investorů
- Absence nezávislých soudů, které by byly nestranným rozhodčím orgánem případných hospodářských sporů.
- Nedůvěra v účinnost policejních a jiných represivních orgánů.
- Nízká kredibilita pojišťoven, jež nemohly bez konsolidace která nebyla provedena, garantovat pojištění vložených finančních prostředků.
- Uzurpace státního majetku z řad bývalých představitelů SSSR po privatizaci propojených s OZ.

Nová mafie, která se rozpadem SSSR začala etablovat, nabyla díky Jelcinovým ekonomickým reformám nebývalých majetků. Jelikož právě skupiny OZ díky společnému účtu „*obsšaku*“, měly dostatek finančních prostředků participovat probíhající privatizaci. Vykupovali tak za hotovost v ulicích velkých ruských měst privatizační kupony, jež obdržel každý ruský občan. Tento proces byl velice efektivní. Většina Rusů se v té době ocitla ve velice složité ekonomické situaci a své „*podíly*“ v dříve státních podnicích odprodávali za mnohonásobně nižší částky, než které by za ně obdrželi v horizontu několika následujících let.¹⁴⁸ Právě díky tomuto mechanismu získaly skupiny OZ rozhodující vliv ve státních podnicích a nákupem privatizačních kuponů také „*vyprali*“ část peněz pocházejících z trestné činnosti.

¹⁴⁸SHELLEY, Louise I. Národní shromáždění pro Sovětskou a východní Evropu. *American University*.1994, 2(1).s..8-11

Zpět ale k zahraničním investorům v Jelcinově Rusku. Nová mafie se o výnosy z bývalých státních podniků nechtěla pochopitelně dělit. Bylo velice problematické, aby kterákoli nadnárodní společnost vstoupila na ruský trh bez toho, aniž by k tomu dostala neformální svolení nově vzniklé elity v podobě oligarchů. Přes veškeré deklarace, kdy ruští politici otevřeně vyzývali zahraniční firmy k investicím v zemi, docházelo reálně k tvrdým jednáním mezi koalicí skupin OZ s nynějšími nomenklaturními kádry, kteří se snažili znemožnit vstup zahraničním investorům na ruský trh. Platily taktéž již po mnoho let budované vazby zločineckých skupin na regionální politiky, policejní útvary, bývalé i současné příslušníky zpravodajských služeb, soudy apod. Proto když kterákoliv zahraniční firma v 90. letech vstoupila na ruský trh, nejčastěji byla nucena zajistit ochranu svých zájmů neoficiální cestou pomocí již představené kryši. Firmy tak v podstatě odváděly část svých zisků přímo do rukou zločineckých skupin, které jim zajišťovaly bezpečné působení.¹⁴⁹ Problém nastal v případě, kdy se některá z firem rozhodla přestat platit za svou ochranu zločineckým skupinám. Často tak docházelo k fyzické likvidaci zaměstnanců takové firmy, únosům, vydírání atd.

Taktéž je zdokumentováno několik set žádostí zahraničních podnikatelů aktivních na ruském trhu v 90 letech, kteří se obrátili zejména na FBI nebo jiný zahraniční policejní orgán s prosbou o pomoc se zajištěním bezpečnosti svých firem v nástupnických státech SSSR, dominantě právě v Rusku.¹⁵⁰

4.4. Velká válka gangů v 90.letech

Již zmíněná privatizace přinesla zločineckým skupinám mnoho nových podnikatelských příležitostí, jak znásobit své bohatství. Avšak v letech 1993-1995 dochází k další válce uvnitř světa zločinců. Na scénu totiž přicházejí mladí zločinci „*sportovci*“, kteří se odmítli podřídit dle nich asketickým vorovským zákonům a způsobu života. Začalo se tak hovořit o válce mezi generacemi. Velká válka gangů se vedla zejména na území Moskvy. Její ozvěny však zasáhly i Vladivostok, Jekatěrinburg, Samaru, Petrohrad a Groznyj. Vedle nevraživosti mezi vory, na jejichž stranu se přidali překvapivě čečenské gangy a sportovci, jež vedla nově vznikající bratva Solntseva, ke které se připojily tehdejší elity OZ, kterými byl např. Otari „Otarik Kvantrišvili

¹⁴⁹RUTH, James. Ruská lůza: OZ v rodící se demokracii. *Webhome*. Velká Británie, 2003

¹⁵⁰DIPAOLA, Peter Daniel. "Kriminální časovaná bomba". Zkoumání vlivu ruské mafie na nově nezávislé státy bývalého Sovětského svazu." *Indiana Journal of Global Legal Studies*, roč. 4, č. 1, Indiana University Press, 1996. s. 145-81

nebo Sergej „*Sylvester*“¹⁵¹ Timofejev, byly rozpory také v ekonomické oblasti a spory o území jednotlivých zločineckých skupin.¹⁵²

Po pádu SSSR bylo na základě prezidentské amnestie propuštěno i mnoho vůdců zločineckých gangů, kteří se poměrně rychle přizpůsobili novým pravidlům a začali tak pracovat na získání moci nad do té doby státním majetkem, k čemuž jim dopomohla již výše zmíněná privatizace. Spouštěčem tohoto konfliktu mezi vládci podsvětí byla vražda Valerije „Globuse“ Dlugacha, který patřil k vorům v zákoně a byl významným členem kazaňské zločinecké skupiny operující v Moskvě. Vražda se stala roku 1993 na diskotéce U Lišky. Zajímavé bylo, že tento podnik spoluvlastnil reklamní magnát a jeden z podporovatelů předvolební kampaně Borise Jelcina Sergeii Lisovský společně s v té době nejznámějším moskevským bossem Otari Kvantrišvilim.¹⁵³

V letech 1993-1995 působily na území Ruské federace zejména gangy, které se nejčastěji řadily mezi následující etnické skupiny:

- **Gruzínské zločinecké komunity**, které disponují velikým vlivem zejména ve věznicích, často jim byly spojenci kavkazské organizace. Nejvýraznější postavou gruzínské zločinecké diaspory operující na území Ruské federace, konkrétně v Moskvě a blízkém okolí, je jednoznačně Otari Kvantrišvili známý jako „*Otarik*“. Spolu se svým bratrem Amiranem se stal na počátku 90. let členem tzv. „*Mongolského gangu*“. Otariho bratr byl karetní podvodník a Kvantrišvili spíše urostlý vymahač. Hovořili jsme v případě války gangů o rozporu mezi novými zločinci sportovci a starým „*vorovským světem*“¹⁵⁴, který žije podle dlouhodobě utvářených pravidel. V případě Kvantrišviliho můžeme říci, že spolu s jeho bratrem se jednalo jednoznačně o příslušníky sportovců.

Po vystoupení z gangu se Kvantrišvili s bratrem pustili do „*legálního podnikání*“. Později se však ukázalo, že aktivity, jako zakládání sportovních organizací, holdingových společností, charit, sloužily k zakrytí jejich skutečného podnikání, které spočívalo zejména v prodeji zbraní na černém trhu a „ochrana“ podnikatelů před vydíráním (to však znamenalo, plat' nám za ochranu, jinak tě budeme vydírat my).

Ve válce gangů je Kvantrišviliho osoba naprosto zásadní. Byl jednoznačně nejvýraznější osobností nové generace zločinců. Dokonce je možné jej označit za průkopníka v tom smyslu, že jeho kontakty mířily až do nejvyšších politických pater,

¹⁵¹Přezdívka Sylvester pro podobnost s hercem Sylvesterem Stallonem

¹⁵²GALLEOTTI, Mark. *Vor v Zákoně*. 1. Londýn: Yale University Press, 2019. s. 121-132

¹⁵³ŠÁMAL, Zdeněk. *Ruské mafie*. 1. Praha: Epicentrum rUrfu. s. 68-80

konkrétně hovoříme o jeho fotografiích se samotným Jelcinem. Obecně se v politických kruzích těšil velkému respektu, což se mu nakonec stává osudným.

Kvantrišvili se v roce 1993 rozhodl, že na základě své popularity ve společnosti vstoupí do legitimní politické soutěže a založí stranu Sportovců. To však nemohl svět starých vorů v zákoně dopustit, a tak uspořádal „*schodku*“¹⁵⁵ ostatních gangsterských skupin, kde rozhodli o Kvantrišviliho odstranění. Jeho eliminace se ujala Orechovsko-medvedkovská banda a v roce 1994 byl Kvantrišvili popraven.¹⁵⁶

- **Čečenské zločinecké organizace** se zaměřovaly zejména na hospodářskou trestnou činnost a nájemné vraždy. Konkrétně se ve vztahu k čečenským zločineckým skupinám hovoří o falšování platebních příkazů, oficiálních dokumentů apod. K etablování čečenského jednoznačně přispěla první Rusko-čečenská válka, která probíhala v letech 1994-1996, kdy ruská vojska vstoupila na území Čečenska. Jednalo se o krvavý konflikt, kde se Jelcinovi dlouho nedařilo ukončit tento konflikt mírovou dohodou. Podařilo se to až po vypátrání a zabití čečenského prezidenta Džochara Dudajeva v roce 1996. Následně jeho nástupce Jandarbiev podepsal dne 30. srpna 1996 sadu mírových dohod s tehdejším premiérem Ruské federace Černomyrdinem.

Z pohledu OZ však Rusko-čečenská válka přinesla nekontrolovatelnou migraci z Čečenska, zejména do velkých ruských měst. Tradičně uprchlíci směřovali do Moskvy a Petrohradu. Mezi těmito imigranty se ukrývaly spící buňky, které následně začaly prováděly organizovanou trestnou činnost.

Příkladem může být teroristický útok na nemocnici ve městě Buďonnovsk na jihu Ruska pod velením militantního čečenského teroristy Šamila Basajeva nebo únos letadla 9. listopadu 1991 společnosti Aeroflot na cestě do turecké Ankary, kdy Basajev a jeho komplici požadovali zrušení výjimečného stavu v Čečensku.

Čečenské kriminální formace byly propojeny a podporovány muslimským emirátem Ičkeria operujícím na území Čečenské republiky. Taktéž bylo prokázáno napojení těchto organizací na samozvaného Kavkazského emíra čečenského původu Doku Umarova, který byl znám pro plánování teroristických útoků na ruském území.

¹⁵⁵ „*schodka*“ je schůzkou nejvyššího vedení organizované zločinecké skupiny, na které se řeší další směřování organizace, přijímají se noví členové a řeší se strategie obchodního plánu

¹⁵⁶Tamtéž

Optikou tehdejšího ruského podsvětí, zejména „čestnými zločinci“ uznávající kodexy a zlodějské zákony, byli Čečenci považováni za barbary a netěšili se tak téměř žádnému respektu. O to víc bylo překvapením, že se v tomto konfliktu přidali na stranu právě vorů v zákoně.¹⁵⁷ Jediný Čečenec, který byl přijat mezi nejvyšší sortu v hierarchii vorů v zákoně byl Sultan Daudov, jež se řídil vorovskými zákony a odlišoval se tak od ostatních čečenských zločinců. Ostatní Čečenci Daudovem opovrhovali a považovali jej za slabocha, jenž se podřídil vorovskému světu.

- Další zločineckou skupinou etabloující se na území Ruské federace za vlády Borise Jelcina, která byla zároveň aktivní ve válce zločinců, byla skupina **Tatarsko-kazaňského zločineckého společenství**. Toto uskupení působilo, jak je již z názvu patrné, na území Tatarstánu. Dominantně pak ve městech Neberežnyje Čelnyj, Almetěvsk a nejvíce své aktivity rozvíjeli na území hlavního města Tatarstánu a sice v Kazani. Zločinecké organizace působící na tomto území využívaly ke svým akcím zejména gangy mladistvých, pro které byla charakteristická metoda „rotace“.¹⁵⁸
- Poslední skupinou, která byla v 90. letech na ruském území výrazně aktivní je skupina **cikánských gangů**, které se již od výše popsaného 18. století netěšily uvnitř podsvětí nikterak veliké autoritě a setkávali se spíše s projevy nenávisti a opovržením stran vorovského světa. Tento přístup k tomuto etniku byl dán kulturními rozdíly, sociálními rozdíly a taktéž rozdílností povahových rysů mezi cikány a naturálními Rusy. Cikánské gangy se orientovaly na kapsářství, pašování, distribuci drog a obchod s bílým masem.¹⁵⁹

Na území Moskvy se v okrajových částech v letech 1993-1995 rozprostíralo několik desítek cikánských osad. Nejvýše postaveným v hierarchii cikánů stál baron, který koordinoval aktivity příslušníků své zločinecké skupiny. V 90. letech, využívali zejména příslušníci vorovského světa služeb cikánských gangů a najímali je na práci, která odporovala vorovskému kodexu cti, dle kterého se museli řídit.

¹⁵⁷VARESE, Federico. *Ruská mafie*. 1. Oxford: Oxford Scholarship, 2001. s. 167-187

¹⁵⁸Rotací se rozumí vyslání do jiného města splnit jistý úkol a následně se vrátit zpět na území působnosti svého gangu, kde se následně ukrývá před ozbrojenými složkami, tyto party mladých gangsterů se ve svých výjezdech střídají aby bylo eliminováno riziko dopadení.

¹⁵⁹SIEGEL, Dina. Tradiční OZ v moderním světě. *Springer*. 2012. s. 27-48

Každá z výše jmenovaných etnických skupin měla své odvětví trestné činnosti, na které se specializovala. Na základě dat NKVD a RUBOP bylo v roce 1993 v Rusku zhruba 3000 skupin OZ. V tomtéž roce došlo podle dat stejného orgánu k 250 vraždám, z nichž byla většina spáchána na území Moskvy. V roce 1994 stoupl počet nájemných vražd na 500, což značí zvýšení počtu vražd v přepočtu na 100 000 obyvatel z 9,8 v roce 1988 na 32,4, v roce 1994.

Sám Boris Jelcin v té době označil Rusko za „nejmafianštější stát na světě“.¹⁶⁰ Z výše zmíněných důvodů se tak pokusil na kritickou situaci reagovat a dne 14. června 1994 podepsal dekret č.1224 „*O naléhavých opatřeních k ochraně obyvatelstva před banditismem a jinými projevy OZ*“. Ovšem toto opatření se setkalo s rozsáhlou kritikou široké veřejnosti, z toho důvodu, že dekret neúměrně rozšiřoval pravomoci policejních orgánů a dával jim pravomoc, zadržet osoby, které jsou podezřelé z podílení se na organizované trestné činnosti a bylo tak možné zadržet je na 30 dní bez formálního vznesení obvinění. Po kritice, která se na tento dekret snesla, se jej rozhodl Jelcin v roce 1997 zrušit.¹⁶¹

¹⁶⁰GALLEOTTI, Mark. *Vor v Zákoně*. 1. Londýn: Yale University Press,2019.s.142-154

¹⁶¹Dekret č. 1226 je mrtvý. Ať žije Zákon!. *Pracující Petrohrad* Petrohrad,1997

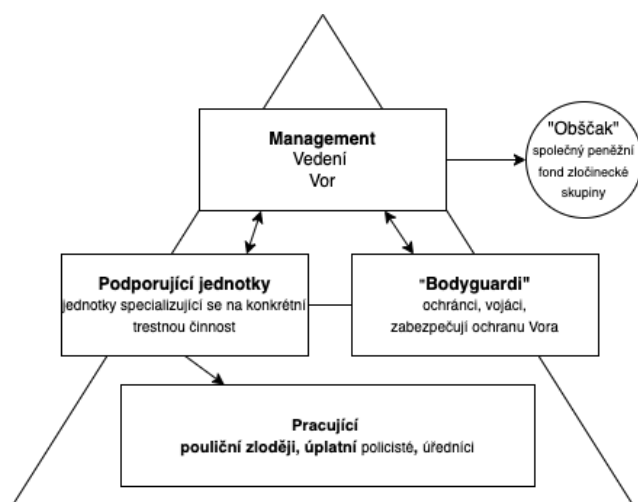
4.5. Charakteristika členů organizovaných zločineckých skupin 20. století

Po charakteristice a popsání průběhu války gangů v 90. letech je důležité zmapovat, kdo se stával členy zločineckých organizací. Na základě této klasifikace tak budou popsáni zástupci sociálních skupin, které se zapojily do nelegálních činností prostřednictvím vstupu do zločineckých organizací v rámci vorovského světa, ale i těch, kteří tuto formální strukturu nerespektovali. Jednalo se konkrétně o tyto skupiny:

- Bývalí pracovníci státní správy za SSSR, kteří se v té době zabývali rozkrýváním organizované trestné činnosti, a po rozpadu SSSR přešli na stranu zločinu. Díky svým bohatým zkušenostem ze státní správy byly jejich metody prakticky dokonalé.
- Tehdejší pracovníci Komsomolu a KSSS, kteří nenastoupili do nových funkcí státní moci po revoluci za Borise Jelcina, avšak zachovali si své vazby se státními orgány a úředníky.
- Další kategorií jsou sportovci z dob SSSR a vojáci, kteří neměli jinou možnost obživy z důsledku absence jiné specializace a tím nemožnost legálního výděлку. Odmítali se podřítit strukturám a pravidlům starých vorovských klanů.
- Profesionální zločinci, recidivisté, lidé, kteří zasvětili zločinu celý život.¹⁶²

Názorně pak nové uspořádání uvnitř kriminální skupiny reflektuje následující schéma:

Obrázek 1 Schéma hierarchického uspořádání členů zločineckých skupin v 90. letech

Zdroj: Vlastní zpracování, *Informace* z: <https://irp.fas.org/world/para/docs/rusorg3.htm>

¹⁶²ANTONYAN, Jurij, M. KUDRYAVTSEV a kol. *Totožnost pachatele*. Petrohrad: Center Press, 2004

Toto schéma slouží jako zjednodušující zpracování výše uvedeného popisu členů zločineckých skupin a hierarchie uvnitř těchto organizací v 90. letech.

4.6. Proměna kodexu cti Vorů v zákoně

Po představení sociálních skupin, které tvořily členskou základnu zločineckých skupin ve 20. století, je nyní důležitou částí představit i kterými novými znaky se kriminální organizované skupiny vyznačují.

90. léta byla oproti všem předchozím popisovaným obdobím z pohledu OZ opravdu explozivní. Od 18. století po 90. léta ušel ruský OZ obrovský kus cesty, došlo k mnoha proměnám v rámci jeho fungování, hierarchie, členské základny, vznik a etablování nových skupin. Musíme si tedy položit obecnou otázku a sice, jak vypadají a jak fungují současné zločinecké skupiny, co je charakterizuje, jaké je jejich vnitřní uspořádání, jak se proměnil kodex cti apod. Nutné je však zmínit, že zde představená klasifikace nemusí reflektovat znaky celé škály pestrého spektra zločineckých skupin. Nabízí však komplex nových symptomů, které se v drtivé většině organizovaných zločineckých skupin objevují.

Tyto znaky jsou následující:

- „*Společná kasa*“ zločineckých skupin, kde se koncentrovaly společné finanční prostředky, které byly užívány za rozšířením vlivu, uplácení úředníků a policejních orgánů.
- Specializace každého člena komunity a rozdělení si jednotlivých funkcí a určení pozic
- Rozšíření sféry vlivu za účelem vytvoření monopolu.
- Propojení svých zájmů se zájmy politických představitelů.
- Vytváření vlastní rozvědky hlídající zájmy jednotlivé zločinecké organizace, budování právních týmů, ovlivňování soudních řízení.
- Zločinecká ideologie uvnitř organizace sloužící k zavedení disciplíny za jejíž porušení hrozí sankce.
- Po ukončení Velké války gangů koncentrace zločineckých skupin na nutnost disponovat kvalitní výzbrojí.¹⁶³

Na základě výše popsané klasifikace poté identifikovaly policejní orgány konkrétní zločinecké organizace.

¹⁶³DMITROV, Igor a Dmitrij OKUNOV. Vše se mělo vrátit do SSSR: Před 25 lety vyhrál Jelcin první prezidentské volby v dějinách Ruska. Moskva: Lenta, 2021

4.7. Druhé období vlády prezidenta Borise Jelcina

Mimo výše zmínění konflikty, ať už se bavíme o nepovedené ekonomické privatizaci či vypuknutí války gangů, které provázely zejména první volební období prezidenta Jelcina, vstupuje spolu s Jelcinovým vítězstvím a obhájením prezidentského úřadu v prezidentských volbách v roce 1996 debata, která obviňuje prezidenta z neefektivního boje s OZ. Naopak je Jelcin obviňován z jeho pronikání až do vysokých pater politiky, kancelář prezidenta nevyjímaje.

V té době se o ruském organizovaném zločinu hovoří jako o dvouvrstvěm a sice, že jedna vrstva je surový OZ, který se odehrává zejména na ulici, kde dochází na nájemné vraždy a atentáty a druhou úroveň je vysoká politika, kde se za pomoci lobbingu a korupce dojednávají obchody mimo oficiální postupy.¹⁶⁴

Při své druhé kandidatuře kandidoval Jelcin s následujícími hesly: „*Společně proti korupci a úplatkům*“ nebo heslem převzatým z Clintonovy volební kampaně „*Hlasujte nebo prohrajte*“.¹⁶⁵ Nicméně lidé blízcí prezidentovi, jako šéf jeho ochranky Koržakov, hovoří ve svých vyjádřeních o tom, že Jelcin dělal při svém druhém mandátu téměř přesný opak toho, s čím kandidoval. Jelcinovým protivníkem v prezidentských volbách se stal vůdce nástupnické Komunistické strany Gennadij Zjuganov, který se v době oznámení své kandidatury těšil obrovské popularitě mezi ruskými občany.

Jelcinův volební štáb a jeho členy provázely od počátku kampaně četné skandály. Jedním z nich byl případ pojmenovaný „*xeroxová krabice*“ nebo „*krabice od kopírky*“, který se odehrál 19. června 1996, kdy byli členové štábu Jelcinovy kampaně Sergej Lisovskij (zmiňovaný jako spolumajitel diskotéky spolu s gruzínským vorem Otarim Kvantrišvilim, kde byla vraždou zločince s přezdívkou „*Globus*“ odstartována válka gangů) a Arkadij Jevstafjev, zadržení v budově vlády při přenášení krabice, ve které bylo nalezeno 538 000 dolarů. Za Jevstafjeva a Lisovského se postavili vlivní Jelcinovi spojenci především Anatolij Čubajs. Sám Jelcin se nakonec postavil za Lisovského s Jevstafjevem a tato kauza tak skončila odvoláním ředitele FSB Michaila Barsukova, velitele prezidentské gardy Alexandra Koržakova a v neposlední řadě místopředsedy vlády Olega Soskovce. Předposlední jmenovaný z obav prohry Jelcina v druhých prezidentských volbách požadoval odložení těchto voleb.¹⁶⁶

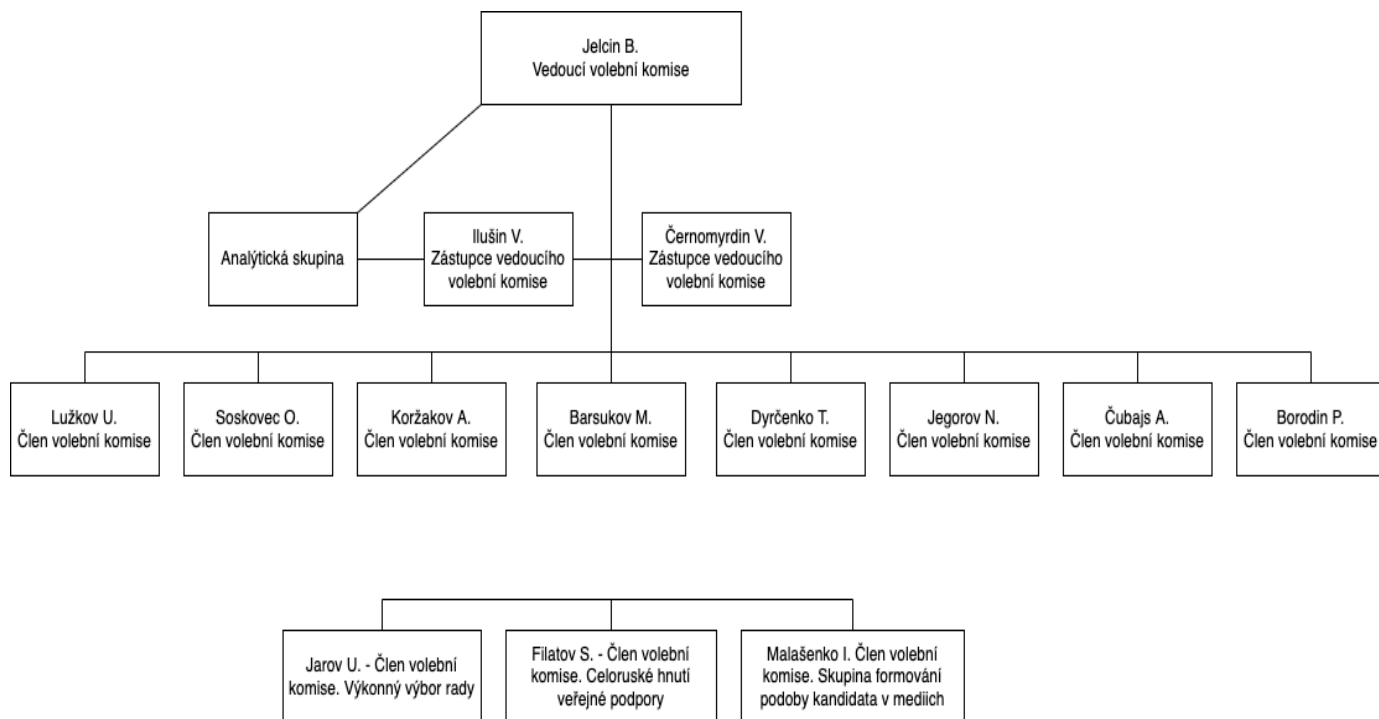
¹⁶⁴Tamtéž

¹⁶⁵ROSTOVA, Natalija. *Jak tisk volil prezidenta*. Moskva: Rádio Svoboda, 2016

¹⁶⁶KORŽAKOV, Alexandr Vasiljevič. *Od úsvitu do soumraku*. 1. Praha: Votobia.2000, s.140-164

O postavení členů v Jelcinově štábu hovoří následující schéma, jež zveřejnil právě odvolaný velitel prezidentské gardy Alexandr Koržakov ve své knize *Od úsvitu do soumraku*. Schéma znázorňuje hierarchizovanou strukturu volebního štábu prezidenta Jelcina, kde právě Koržakov stojí jako řadový člen, ač se do té doby těšil velkému vlivu a byl Jelcinovou pravou rukou.

Obrázek 2 Schéma uspořádání členů volebního štábu kampaně prezidenta Borise Jelcina při volbách 1996

Zdroj: Vlastní zpracování, *informace* z: KORŽAKOV, Alexandr Vasiljevič. *Od úsvitu do soumraku*. 1. Praha: Votobia, 2000, s.313

Dalším důvodem proč se v prezidentských volbách začalo hovořit o oligarchizaci politiky a propojení OZ se státními orgány, je pakt, na kterém se shodla drtivá většina oligarchů, kteří se rozhodli v této volbě podpořit právě Jelcina. Dokumentu se začalo říkat „*Davoský pakt*“.¹⁶⁷ Důvodem tohoto označení je vznik paktu na Světovém ekonomickém fóru ve Švýcarském městě Davos.¹⁶⁸

Při jednání s oligarchy a řízením zákulisních rozhovorů s jednotlivými významnými členy sehrál dominantní roli Boris Berezovskij, kontroverzní oligarcha, který byl znám i svými

¹⁶⁷schůzka hlavních ruských oligarchů 90.let ve švýcarském městě Davos, kde tito podnikatelé probírali koho podpořit v následujících prezidentských volbách

¹⁶⁸KHLEBNIKOV, Paul. *Kmotr Kremlu: Boris Berezovskij aneb historie drancování Ruska*. 1. Londýn: Harper Paperbacks, 2001.s.10-53

kontakty v podsvětí. Berezovského cestě k moci pomohla právě Jelcinova privatizace z roku 1992, kdy privatizoval a stal se majoritním akcionářem podniků, metalurgického, plynárenského a ropného průmyslu. Jeho první podnikatelskou akvizicí byl podíl v automobilovém průmyslu konkrétně ve společnosti AvtoVAZ.¹⁶⁹

O Berezovského vazbách na vorovský svět svědčí i jeho obchodní partner Badri Patarkatšvili, který byl jedním ze zakladatelů AvtoVAZ. Proto kdykoliv bylo potřeba zajistit podporu pro Jelcina nebo třeba zařídit některý z obchodů, jehož průběh se nepohyboval v mezích zákona, obrátil se Berezovskij na svého společníka, který měl v podsvětí vybudované velice úzké kontakty, zejména se zločineckými skupinami na Kavkazu. Berezovskij tak byl nepostradatelnou šedou eminencí volebního štábu Jelcinovy prezidentské kampaně. Především Soskovec jej oslovoval, když bylo třeba přesvědčit mediální magnáty, aby jejich kanály podávaly veřejnosti pozitivní obraz prezidenta Jelcina.

Dalším významným oligarchou, který spolupracoval s Berezovským byl Roman Abramovič, miliardář s trvalým pobytem v Londýně. Ten se v roce 1992 po začátku ekonomické privatizace podílel na odcizení 55 cisteren s naftou, jejíž dodávka byla určena ruské armádě. Poté se společně s Berezovským účastnil převzetí ropné společnosti Sibněft.¹⁷⁰ Nutno říci, že nedlouho po převzetí Sibněftu, provedl Abramovič převzetí společnosti odkoupením minoritních podílů ostatních akcionářů a následně vyloučil ze správní rady Berezovského. V březnu roku 2002 zakládá spolu s dalším mocným manažerem Olegem Děřipaskou společnost RUSAL, na jejíž roli a činnost se zaměříme v dalších kapitolách.

Zpět ale k Abramovičovi – jeho osoba sehrála důležitou roli v době ekonomické privatizace, kdy dříve guvernér Čukotky nabyval velké jmění. Z dostupných informací zjišťujeme, že velkou roli v Abramovičově vzestupu sehrála jeho úzká vazba na rodinu prezidenta Jelcina. Abramovič je tak jeden z významných případů, kdy se bývalý státní úředník stává miliardářem, a to v poměrně krátkém časovém intervalu.

O tezí, že Jelcin ve skutečnosti nebojuje proti zločincům a je s nimi v úzkém kontaktu, svědčí fakt, že celkem třikrát vetoval zákon schválený dumou o boji proti korupci, který měl omezit vliv podnikatelů, jakými byl právě Berezovskij, Abramovič a další jim podobní, kteří se dohodli na Davoském paktu, kterým rozhodli o podpoře Jelcina při volbě prezidenta Ruské federace v roce 1996.¹⁷¹

Západní státy na základě pozorování oligarchizace Ruska začaly tamější režim

¹⁶⁹Tamtéž

¹⁷⁰LEE, Josh. *Jak nabyl Roman Abramovič svého prvního majetku*. Londýn: Gentlemen Journal.2019

¹⁷¹MAKULOV, Sergej. *Ve stínu korupce*. Moskva: Literární noviny.2008

označovat za vládu „kleptokracie“¹⁷². Poprvé také začínají samotní Rusové používat cizí slovo pro označení OZ za Jelcina „Mafie“.¹⁷³

4.8. Statistika ruského OZ za vlády prezidenta Borise Jelcina

Některé statistiky již byly zmíněny v podkapitole, která se zabývala velkou válkou gangů v 90. letech, nicméně na období vlády Borise Jelcina je nezbytné analyzovat více dostupných dat, které nám poskytnou věrohodnější obraz o stavu kriminality v těchto letech. Proto byla vytvořena následující tabulka, která poskytuje názornou představu o rozmachu OZ v období Jelcinovy vlády.

Tabulka 2 statistika organizované trestné činnosti za vlády Borise Jelcina

Analyzované kategorie	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Identifikované skupiny OZ (OPG)=(OKS)	485	785	952	4352	5691	8059	8222	*	*	*
Ruské zločinecké skupiny s mezinárodním přesahem	*	*	75	254	307	461	363	*	*	*
Objasněné Trestné činy související s OZ	2924	3515	5119	10707	13640	18619	23820	26433	28497	28688
Členové organizované zločinecké skupiny, kteří byli vyšetřováni, zatčeni	*	*	4489	8889	11351	15197	14936	17927	16100	16037
Zabaveno členům organizovaných zločineckých skupin										
Střelné zbraně	111.	295.	371	4518	11737	13808	6357	6401	*	*
Drogy a omamné látky (kg)	26	46	257	3297	4368	3695	5841	*	*	*
Americké dolary (dolary byly předmětem zejména trestných činů, nelegálního obchodu s cizí měnou)	*	*	*	9.7 tisíc	4.1 tisíc	3.2 milión	5.7 milión	7.8 milión	8.9 milión	*
Rubly (nejčastěji padělaní měny, znehodnocené bankovky)	3.8 mil.	5.6 mil.	19,0 mil.	3.2 mil.	72,1 mil	17.1 miliarda	40.2 miliarda	91,8 miliarda	654,6 miliarda	*
Auta (kradená, koupena za výnosy z nelegální trestné činnosti)	*	*	*	648	1118	1525	1364	*	*	*

Zdroj: Vlastní zpracování **In:** Zločin a přestupky. Statistický sběr. 1989,90,91,92,93,94,95,96,97,98/ Ministerstva vnitra Ruské federace **Dostupné:** <https://мвд.рф/reports> , <http://crimestat.ru>, https://www.tadviser.ru/index.php/Статья:Преступность_в_России

¹⁷²kleptokracie je vládou zlodějů, tento termín užívá ve svých publikacích zejména Karen Dawisha ve spojení s ruským prezidentem Vladimírem Putinem.

¹⁷³OZ: Kriminální skupiny v Rusku. Moskva: Životní lekce.1996

Vysvětlivky: * - Nedostupná data

1999 – Odstoupení Jelcina z funkce prezidenta, proto nejsou data o organizovaném zločinu zahrnuta v tabulce.

Tato tabulka zahrnující data o přestupcích a trestných činech demonstruje a zároveň potvrzuje výše zmíněné informace, které v případě Jelcinovy éry hovoří o explozi OZ na území Ruské federace. Pro představu jsou v tabulce uvedeny roky 1989 a 1990, tedy období před rozpadem SSSR, kdy vládl Michail Gorbačov. Důvod zařazení těchto dat do diskutované tabulky je zcela zjevný. Cílem je porovnat poslední dva roky Gorbačovovy vlády z pohledu aktivity OZ s následnou vládou prvního prezidenta nově vzniklé Ruské federace Borise Jelcina.

Je nutné upozornit, že v letech 1994 až 1997 mohou být data zkreslena na základě již zmíněného prezidentského dekretu č. 1226, který umožňoval orgánům činných v trestním řízení, umístit do vazby podezřelé bez zjevných důvodů a bez doložení důkazů prokazujících jejich aktivní spolupráci se zločineckou skupinou po dobu 30 dní.¹⁷⁴

Ze získaných dat je i přesto jednoznačné, že ruský OZ v 90. letech od rozpadu SSSR stoupá opravdu až raketovým tempem a to ve všech zkoumaných kategoriích. Důvody překotného rostoucího trendu byly dle mého názoru dostatečně uvedeny v předchozích kapitolách této kvalifikační práce. Nezbývá tedy než konstatovat, že získané informace, hovořící o Rusku v 90. letech jako o mafiánském státu, zde představená statistika potvrzuje.¹⁷⁵

Závěrem této podkapitoly je nutno dodat, že tabulka zcela záměrně neobsahuje data o zločinnosti organizovaných skupin z roku 1999 a to z důvodu, že na konci tohoto roku k 31.12. 1999 Jelcin odstoupil z funkce prezidenta ve svém druhém volebním období. Svou rezignaci na úřad prezidenta oznámil ruskému národu v tradičním Novoročním projevu a své rozhodnutí zdůvodnil takto: „*Drazí přátelé, dnes se k Vám naposledy obracím se svým Novoročním projevem. Není to vše, dnes se k Vám naposledy obracím také jako prezident Ruska. Přijal jsem dlouho zvažované rozhodnutí. A sice, že v tento poslední den, končícího roku, odstupuji z pozice prezidenta Ruska. Prosím Vás o odpuštění. Udělal jsem vše, co jsem mohl, nastupuje nové pokolení, které může pro Rusko udělat více a lépe. Jsem již unavený a proto odstupuji.*“¹⁷⁶

¹⁷⁴Dekret č. 1226 je mrtvý. Ať žije Zákon!. *Pracující Petrohrad*.Petrohrad,1997

¹⁷⁵Tabulka č.1

¹⁷⁶Novoroční projev Borise Jelcina. *Youtube.com*. Moskva: Prezidentské centrum Borise Jelcina, 1999

5. VLADIMIR PUTIN U MOCI

V předchozích kapitolách byl popsán vývoj ruského OZ za prvního prezidenta Ruské federace Borise Jelcina. Jeho role se oproti své podobě zásadně změnila, konkrétně došlo k masivnímu prorůstání zločineckých skupin do orgánů státní moci. Taktéž se jednalo o období nájemných vražd, vydírání. V následujících podkapitolách se zaměříme, jakou podobu má OZ za nástupce Borise Jelcina v úřadu prezidenta Vladimira Putina.

Je třeba říci, že po nástupu Vladimira Putina do úřadu prezidenta s výjimkou roku 2008, kdy byl Putin předsedou vlády, můžeme v souvislosti s OZ sledovat v období Putinova prezidenství prezentaci protichůdných informací. Z ruských státních médií se hovoří o čistkách v podsvětí a „*krocení*“ oligarchů. Naproti tomu nezávislá média a zejména západní zdroje začínají od druhého prezidentského období Putinovy administrativy hovořit o uchvácení moci, budování spřátelené „*proputinovské*“ sítě z řad oligarchů, využívání kybernetických útoků k narušení suverenity a infrastruktury cizích států, porušování mezinárodního práva zejména při anexi Krymu 2014 a narušení územní celistvosti Ukrajiny. A v roce 2022 z vyvolání agrese a teroristických aktivitách pod vedením ruské vlády, při konfliktech v Donětsku a Luhansku na východě Ukrajiny. Tyto aktivity, některá západní média označují jako státní terorismus.¹⁷⁷

Spolu se stále se stupňujícími obviněními, dle kterých se Putin a jeho okolí podílejí na organizované trestné činnosti, nelze tyto informace ignorovat a v této práci je vynechat. Důležité však je vyhnout se subjektivnímu názorovému zbarvení, které by tuto diplomovou práci do značné míry diskreditovalo.¹⁷⁸

¹⁷⁷HOLMES, Leslie. Korupce a OZ v Putinově Rusku. *Taylor and Francis*[online]. 2008, **60**(6). s.10011-1031

¹⁷⁸Vladimir Putin: 1998 jmenován na základě dekretu č.886 ředitelem Federální bezpečnostní služby (FSB)
Srpen 1999 jmenován předsedou vlády
31.12.1999 přebírá funkci prezidenta Ruské federace (po odstoupení Jelcina)
26.3.2000 vítězí v prvním kole prezidentských voleb nad protikandidátem Zjuganovem
Vládne od roku 2000 mimo roky 2008-2012, kdy je předsedou vlády, z důvodu nemožnosti kandidovat třikrát po sobě což zakazuje ruská Ústava z roku 1993
V období 2008-2009, se mění délka funkčního období prezidenta ze 4 na 6 let.
V prezidentských volbách 2012 opět vítězí Putin, taktéž je tomu i v roce 2018.
V roce 2019 proběhlo celostátní referendum o změnách v Ústavě, kdy většina voličů schválila změny Ústavy, jež například ruší podmínku, že tentýž kandidát může po sobě kandidovat nejvýše dvakrát.

5.1. Ruský OZ ve 21.století

Jak již bylo řečeno, Jelcin odstoupil z funkce prezidenta po svém Novoročním projevu 31.12. 1999. Jako svého nástupce si vybral právě Vladimira Putina, tehdejšího předsedu vlády. Své první období vlády coby prezident Ruské federace zahájil Putin po vítězných volbách 26. března 2000.

Objektivně vzato přebírá Putin Rusko ve velmi špatném stavu, jak pramení z výše zmíněných informací, popisující situaci v Rusku za vlády prezidenta Jelcina. Optikou OZ v Rusku bují korupce, nájemné vraždy, dozvuky válek mezi zločineckými skupinami, prorůstání oligarchických skupin, získávajících rozhodující vliv v oficiálních státních orgánech a strategických odvětví ruského průmyslu.¹⁷⁹

V souvislosti s předáním moci do rukou vítězného kandidáta prezidentských voleb roku 2000 Vladimira Putina nelze opomenout objevující se prohlášení stran mezinárodních pozorovatelů. Mise pozorovatelů hovoří o zárodečném stavu stranické politiky v Rusku, který by mohl tendenčně vést k návratu praktik z dob SSSR. Obavy se týkaly konkrétně omezení svobody slova a možných zásahů do svobodné volební soutěže. Dále pak nezákonných soudních procesů, kdy panoval strach z možných vykonstruovaných obvinění lídrů z řad opozice a jiných osob jednajících proti zájmu nově nastupujícího ruského prezidenta.¹⁸⁰

O obavách z nástupu Vladimira Putina do funkce prezidenta Ruské federace po volbách z roku 2000 informuje i podvýbor amerického senátu pro evropské záležitosti a výbor pro zahraniční vztahy ve své zprávě ze dne 12. dubna 2000, kde hovoří o následujících rizicích:

- Označují předvolební kampaň Vladimira Putina jako nebývale xenofobní.
- Viní ji z projevů autoritářských akcí a sloganů.
- Potvrzují, že Putinovu předvolební kampaň sponzorovali ruští oligarchové, kteří prokazatelně podporovali v předchozích letech i prezidenta Jelcina.¹⁸¹

Výslednou zprávu výboru pro zahraniční záležitosti USA, týkající se průběhu a hodnocení ruských prezidentských voleb, které se konaly 26. března 2000, potvrzuje i tisková zpráva OBSE mise ODIHR při Radě Evropy. Tato zpráva doplňuje následující zjištění:

- Nejprve je třeba pozitivně zhodnotit pokrok v konsolidaci demokratizace voleb, ke kterému došlo v prezidentských volbách 26. března 2000.

¹⁷⁹TREISMAN, Daniel. *Nová autokracie. Nová autokracie*. 1. Londýn: Brookings Institution Press, 2017, s. 10-12.

¹⁸⁰SUCHARENKO, Alexandr. *Být vorem v zákoně je v Rusku nebezpečné. Nezávislé noviny*. Moskva: Nezávislé noviny, 2019

¹⁸¹Ruské prezidentské volby 2000: senát pro evropské záležitosti při americkém senátu. *Government info*. U.S. GOVERNMENT PRINTING OFFICE, 2000, s. 4-12

- Roste však tlak na nezávislá média, kteří o obrazu jednotlivých kandidátů informují diametrálně odlišně od státních médií.
- Delegace zaznamenala nedostatečné zabezpečení volebních úřadů a zasahování krajských úřadů do volebního procesu.¹⁸²

K těmto pochybnostem mohl přispět i Putinův projev coby prezidenta, ve kterém slíbil vyčištění Ruska od OZ, vyzval orgány činné v trestním řízení, aby začaly konat v případech korupce a ujistil je, že mají volnou ruku při boji proti do té doby dobře chráněným oligarchickým skupinám. Mimo vše zmíněné vyhlásil válku globálnímu terorismu, který byl, jak ve světě, tak v Rusku od První čečenské války velice aktuálním tématem. Ve vyjádřeních pozorovatelů se tak v souvislosti s tehdejší ruskou politikou objevuje výraz „*badwagoningu*“¹⁸³, kterým lze jednoduše označit veškeré výše zmíněné obavy, které vznesly pozorovatelé z řad mezinárodních organizací.¹⁸⁴

Vraťme se však zpět k organizovanému zločinu, kterému Putin vyhlásil při svém nástupu do úřadu prezidenta válku. A byla to právě Druhá čečenská válka, která pomohla Putinovým volebním preferencím v prezidentských volbách. Obyvatelé Ruska byli již unaveni obrazem banditského státu, kterým se Rusko stalo v 90. letech. Jelcin tuto bitvu s OZ jasně prohrál, Putin si tohoto faktu byl plně vědom, a proto jeho hlavním bodem kampaně byla právě válka proti kriminálním živlům a zajištění bezpečnosti civilnímu obyvatelstvu.¹⁸⁵

5.2. Formující se znaky OZ ve 21. století

K pochopení OZ je nutné určit znaky, které vykazuje. V této podkapitole se na tuto charakteristiku zaměříme. Konkrétně pak budou představeny symptomy, které jsou pro toto kriminalistické odvětví charakteristické ve 21. století:

- OZ se stal diverzifikovaný a široce rozprostřený téměř ve všech podnikatelských odvětvích, kdy zásadní politický vliv a ekonomická moc spočívá v rukou oligarchických skupin z dob Jelcina a taktéž koncentrovanou ekonomickou a politickou moc drží pevně ve svých rukou bossové zločineckých skupin, jež svůj vliv upevnili v letech po rozpadu SSSR.

¹⁸²Závěrečný report mise pozorovatelů ODIHR: Prezidentské volby 2000 Varšava: OBSE, 2000.s.17-21

¹⁸³K *bandwagoningu* v mezinárodních vztazích dochází tehdy, když se stát přidá k silnější protivnické mocnosti a připustí, že silnější protivník, který se stal partnerem, získá nepřiměřeně velkou kořist, kterou společně dobývají.

¹⁸⁴GALETOTTI, Mark. *Putinova hydra: Uvnitř ruských zpravodajských služeb* Jstor: Evropský sněm o mezinárodních vztazích, 2016

¹⁸⁵DAWISHA, Karen. *Kdo vlastní Rusko? .1.* London: Simon a Schuster, 2014.s.223-251

- OZ si z dob Jelcinovy vlády přenáší do 21. století velkou ziskovost svých kriminálních aktivit, díky po desetiletí budování vlastních struktur.
- Dochází k suplování výkonu funkcí typický pro orgány státu. Typické funkce, kde OZ přebírá iniciativu, jsou oblasti týkající se bezpečnosti, veřejná správa, soudnictví apod.
- Zločinecké skupiny disponují širokou základnou nových rekrutů. Rusko jim přitom slouží jako „živné médium“, vlivem obecné nespokojenosti obyvatelstva se svou životní úrovní a nedostatkem příležitostí a alternativ ze strany státu, jak svou situaci zlepšit. To dokládá fakt, že v roce 1999 žila více než 1/3 obyvatelstva pod hranicí chudoby.¹⁸⁶
- Po odeznění Velké války gangů z 90. let dochází ve 21. století ke zklidnění v oblasti násilného řešení sporů mezi jednotlivými kriminálními skupinami.
- Můžeme pozorovat přesun sporů na institucionální úroveň, jak říká jeden z vorů Leonid Bilunov: „*V 90. letech, když jste měl konflikt vás zabili, nyní na vás poslali právníka*“.¹⁸⁷
- V tzv. „*plenkách*“ je využívání moderních technologií k páchání trestných činů. Dochází k pozvolnému formování hackerských buněk.
- Legalizace výnosů z trestné činnosti, což je relikv Jelcinovské éry. Avšak právě díky němu je i dnes v ruském trestním právu mnoho vad, které kryjí některé činnosti, jež jsou médiem označovány jako nelegální, nemají však oporu v zákoně.
- Stále dobře fungující systém kryší, který byl popsán v předchozích kapitolách, i ve 21. století se však tento systém dynamické ochrany před policejními orgány užívá.
- Vzestup teroristických aktivit na území Ruské federace, zejména díky Čečenské válce trvající od 1999-2004, kdy dochází k rozsáhlé migraci z Čečenské republiky a s tím se i začínají rozvíjet teroristické buňky na území RF.
- Dochází ke kultivaci zločineckých skupin a jejich členů. Příčinou tohoto trendu je pokračující globalizace a čerpání inspirace ruského podsvětí zejména ze západních zemích.
- S pokračující globalizací dochází i k masivnější internacionalizaci ruského OZ. A jeho vývozu na západ a bývalých států Východního bloku.¹⁸⁸

Výše popsané znaky OZ jsou pomocným vodítkem pro pochopení dále popisovaných konkrétních odvětví, které se v ruském prostředí 21. století objevují.

¹⁸⁶ ŠÁMAL, Zdeněk. *Ruské mafie*. 1. Praha: Epicentrum rUrfu.s.123-134

¹⁸⁷ *Vor v zákoně: vládce podsvětí*. Youtube, 2010. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=aA0xgkrMYyM&t=3678s>

¹⁸⁸ VJACĚSLAVOVIČ, Sergej. *OZ: systémové vlastnosti a souvislosti*. Moskva: ruská státní knihovna, 2009.s.4-7

5.3. Hlavní výzvy OZ po Putinově nástupu do úřadu prezidenta v roce 2000

Problematikou ruského OZ jsme se zabývali už v kapitolách věnujících se období vlády prvního prezidenta Ruské federace Borise Jelcina. Roli etnických zločineckých skupin, které se aktivně účastní nelegálních aktivit na ruském území není možné ignorovat ani v období vlády Vladimira Putina během 21. století. A je tak nezbytné věnovat jim adekvátní pozornost v následujících podkapitolách.

Dále bude tato část práce obsahovat charakteristiku a popis proměny v řadách oligarchických vlivových skupin a jakou roli hrají právě v popisovaném období. Poslední složku této kapitoly bude představovat dynamický růst nového fenoménu v oblasti OZ, kterou v podobě kyberzločinu právě 21. století přináší.

5.4. Etnický OZ

V Rusku existuje podle údajů z roku 2004 více než dva tisíce zločineckých gangů etnicky homogenních. Trestné činy spáchané příslušníky těchto skupin tvořily v roce 2004 asi 64 % z celkového počtu spáchaných trestných činů. Podle odhadů je takových skupin mnohem více než uvádějí oficiální statistiky. Etnické zločinecké skupiny mají zhruba 7500 aktivních členů.¹⁸⁹

Zejména čečenským (kavkazským), gruzínsko-abcházkým, naturalizovaným ruským klanům byla věnována pozornost v předchozích kapitolách, kdy bylo reflektováno jejich působení v 90. letech. V případě zmíněných menšin byly pozorovány identické znaky, které jsou pro ně charakteristické i v nastupujícím 21. století.¹⁹⁰ Jsou zde i další etnické skupiny, které se podílejí na organizovaném zločinu v Rusku, na rozdíl od výše zmíněných jsou však z pohledu této práce nepodstatné.

Prezident Vladimir Putin uvedl k tomuto následující: „*Etnické zločinecké komunity zde existují, existovaly, jak v Sovětském svazu, tak i nyní v Rusku a boj proti nim probíhal, nadále probíhá a jistě probíhat bude*“.¹⁹¹

Náměstek generálního prokurátora Ruské federace Alexander Buksman se na adresu etnik páchající organizovanou trestnou činností vyjádřil takto: „*Etnická kriminalita je*

¹⁸⁹ VELIGZHANINA, Anna. *Jak si zločinecké skupiny rozdělily Rusko?* Moskva: Komsomolská pravda, 2009

¹⁹⁰ KALININ, Oleg. *Gruzínská mafie.* Moskva: Aferizm, 2001

¹⁹¹ BRILEV, Sergej. *Sdělení z první linie: Vladimir Putin v boji s etnickou kriminalitou.* Moskva: Novinky týden, 2006

zakořeněna v ruské historii velice pevně a dlouho. Významná část organizovaných zločineckých skupin má etnický podtext a je vytvářena na půdorysu tzv. krajanského principu. Tento princip jí dodává mnohem větší stabilitu, nesvázanou vzájemnou odpovědností a s takovou kriminalitou je mnohem obtížnější boj.¹⁹²

Je tedy nezbytné se této problematice související s OZ věnovat detailněji.

- **Čečenci**

Angažují se zejména v obchodu s drogami, obchodu s bílým masem, násilné trestné činnosti a v neposlední řadě ekonomicky motivované kriminalitě. V září 1999 ruský ministr vnitra Vladimir Rušailo prohlásil na adresu Čečenské zločinecké komunity následující: „Čečenské zločinecké skupiny ovládají cca. tisíc ekonomických institucí, včetně 72 komerčních bank, z nichž se 8 nachází v Moskvě“.¹⁹³

Čečenské skupiny zločinců se nerespektováním pravidel a zákonů již tradičního historicky utvářeného vorovského světa dostaly do izolace. A nezměnil to ani fakt, že při Velké válce gangů v 90. letech stály na stejné straně. Šlo o naprostou výjimku, kdy tyto odlišné světy našly společnou řeč.

V roce 1999 vypukla Druhá čečenská válka, která probíhá do 31. května roku 2000. Tento krvavý konflikt zpomalil stejně jako První rusko-čečenská válka expanzi čečenského OZ. Nicméně v případě této války sehrává čečenský OZ významnou roli. Své zisky z ovládaných komerčních bank, využívají některé zločinecké klany (čečensky označované jako tejpj¹⁹⁴) k financování čečenských teroristických skupin, mezi nimiž je nejznámější Doku Umarov, který se stal nechvalně známým pro teroristické útoky na ruském území.

Umarov bojoval proti Rusům v Druhé čečenské válce. Po jejím konci se radikalizoval a prohlásil se za emíra tzv. islámského Kavkazského emirátu. Umarova v jeho aktivitách podporovali čečenští podnikatelé z řad zločineckých skupin. V roce 2002 pomáhal koordinovat teroristický útok na moskevské divadlo, kde zemřelo více než 100 rukojmí. O 7 let později byl obviněn z útoku na vodní elektrárnu. O pouhé 3 měsíce později pak z nastražení bomby ve vlaku, jejíž výbuch zabil na palubě vlaku z Moskvy do Petrohradu více než dvě desítky lidí. V roce 2013 vyzval své příznivce, aby zaútočili na Zimní olympijské hry v Soči, které se konaly

¹⁹²KASJANĚNKO, Marija Aleksejevna. *Kriminalogické rysy a základy potírání OZ s prvky etnické identity*. Moskva: Ústavu mezinárodního práva a ekonomie A. S. Gribojedov, 2011

¹⁹³TARASENKO, A.I. *Etnická kriminalita jako možný zdroj financování extremistických a teroristických aktivit*. Moskva: Niet Narkotikam, 2003

¹⁹⁴ŠMÍD, Tomáš. *Postsovětské organizované kriminální skupiny v Ruské federaci*. Brno, 2008.s.81-83, Disertační práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce Jan HOLZER.

v roce 2014. Měsíc po zveřejnění tohoto videa oznámily ruské speciální jednotky, že byl Umarov zneškodněn za použití jedu v dopise.¹⁹⁵

Po konci Druhé čečenské války začínají koncentrovat na tradiční vory v zákoně, které se snaží vytlačit z ruského podsvětí a stát se tak hlavními hybateli v oblasti organizované kriminality na ruském území. Je nezbytné zmínit některého z významných představitelů čečenského podsvětí.

Nabízí se nejviditelnější představitel čečenské zločinecké diaspory, kterým je bezpochyby Chozh-Ahmed Noukhajev, přezdívaný „*Khozha*“¹⁹⁶. Tento podnikatel financoval během Druhé čečenské války pročečenské noviny Ichkeria a Mekh-kell. Ekonomicky podporoval také čečenské partyzánské jednotky. Noukhajeovi konexe sahaly do nejvyšších pater ruské politiky. Jeho spojencem byl například Aleksandr Gelyevich Dugin, politický analytik, ideolog a jeden ze zakladatelů Národní bolševické strany a Strany Euroasie. Dugin je společně s Vladimírem Surkovem označován za jednoho z dvorních ideologů Kremlu, jež jsou blízcí prezidentu Putinovi.¹⁹⁷

Zpět ale k Noukhajevovi – jeho aktivity obsáhle popsal zavražděný novinář Pavel Khlebnikov, který se s ním několikrát setkal. Noukhajev byl považován od konce 90. let za bosse čečenské mafie spolu s Nikolajem Sulejmanovem. V roce 1987 založili dobře organizovanou čečenskou zločineckou skupinu, která se pokusila o vytlačení největších ruských gangů, kterými byly např. Solnstsevo, Ljubertsy, Balashikha z Moskvy, která je považována za hlavní „baštu“ ruského OZ. Díky tomuto tlaku se postupně dařilo čečenské zločinecké komunitě upevňovat své postavení v rámci ruského podsvětí, a právě v počátcích 21. století můžeme pozorovat exodus tradičního vorovského světa, masivně budovaného zejména za SSSR. Od roku 2003 není jasné, kde se Noukhajev pohybuje a objevují se spekulace, že byl zabit na území Dagestánu. Žádná taková informace nebyla nikdy oficiálně potvrzena.¹⁹⁸

K čečenské zločinecké komunitě bude závěrem uvedeno vyjádření ruského policejního důstojníka, které zní následovně: „*Náš problém se zločinci z Kavkazu je ten, že oproti našim ruským zločínům, kteří se drží nějakých zákonů. Nedodržíjí tihle chlapi (Čečenci) naprosto nic*“.¹⁹⁹

¹⁹⁵CUNNINGHAM, John M. *Doku Umarov*. Ecyklopedie Britannica, 2021

¹⁹⁶Nukhajev odchází. *RSRUB*. Moskva. 2000

¹⁹⁷GALEOTTI, Mark. *Musíme si promluvit o Putinovi: Jak se západ mýlí v nebezpečném vládcí Ruska*. 1. Londýn: Ebury Press, 2019. s. 24-35

¹⁹⁸KALIJEV, Roustam. *Ruský OZ: Typologie: Část I: Jak se formovaly mafie* [online]. Rusko: Euroasinet, 2002

¹⁹⁹GALLEOTTI, Mark. *Vor v Zákoně*. 1. Londýn: Yale University Press, 2019. s. 170-182

- **Gruzínsko-abcházské organizované zločinecké skupiny**

Tyto skupiny se řadily k vorovskému světu a na rozdíl od čečenské komunity byly často blízkými spojenci tradičních ruských vorů, což souviselo zejména s tím, že Gruzínci stejně jako Rusové vyznávají pravoslaví. Tato dvě etnika tak v podsvětí spojovalo zejména náboženství. Gruzínci měli ve vorovském světě největší zastoupení ze všech menšin podílejících se na organizovaném zločinu v Rusku.

Zvláštním znakem Gruzinců byla odlišnost od ostatních etnických skupin, konkrétně se jednalo o vysoké procento vysokoškolsky vzdělaných jedinců patřících mezi kriminální gruzínské skupiny.²⁰⁰ Gruzínské kriminální skupiny zauímají klíčové postavení v prostoru šedé ekonomiky, zejména na území evropského Ruska. V Moskvě žije dle odhadů asi stovka zločineckých bossů, jež jsou kryti falešnými doklady.

Nejvlivnější skupinou v rámci gruzínského etnika je gang Kutaisi, který má přibližně 500 aktivních členů. Kutaisi následuje Tbilisy skupina čítající okolo 200 členů. Nejznámější zločineckou postavou tohoto etnika byl bezpochyby v 90. letech již zmíněný Otari Kvantrišvili, jehož vazby sahaly až do okolí prezidenta Borise Jelcina. Gruzínsko-abcházské etnikum se v rámci OZ zaměřovalo zejména na vydírání, krádeže a finanční podvody. Po atentátu na Kvatrišviliho přebírá roli nejobávanějšího zločince uvnitř gruzínské komunity Taniel „Oniani“, vedoucí skupinu Kutaisi.²⁰¹

- **Organizované zločinecké skupiny „naturalizovaných Rusů“**

Tradiční organizované skupiny budované od 18.století, jejichž členy byli zejména tzv. „bílí“ Rusové. Tyto gangy se rozrůstaly a zakořenily v ruském podsvětí zejména ve 30. letech, kdy doslova ovládaly řád uvnitř pracovně nápravných zařízení gulagů. V 90. letech působilo v Moskvě na třicet takových skupin. Nejaktivnější z nich na počátku 21.století jsou následující:

- **Tambovská bratva:** aktivní zejména v Petrohradě, v 90. letech se spekulovalo o jejím napojení na tehdejšího poradce starosty Sobčaka a dnešního prezidenta Vladimira Putina. Bossem Tambovské skupiny organizovaných zločinců byl Vladimir „jezevec“ Kumarin. Skupina čítá okolo 2000 členů. Zaměřuje se především na obchod s nemovitostmi, hotelnictví, čerpací stanice a praní špinavých peněz.

²⁰⁰KALININ, Oleg. Mimo zákon č.39.*Aferzim*. Rusko. 2001

²⁰¹Tamtéž

- **Bratva Solntsevo:** Tato skupina působí zejména na území Moskvy, Novosibirsku, Jekatěrinburgu, Samaře a dalších velkých ruských městech. Mezi její celonárodní vůdce patří Sergej „*Mikas*“ Michajlov, Alexander „*Fedul*“ Fedulov, Aram „*Baron*“ Atayan. Oblasti působení solntsevské skupiny jsou velice rozmanité, což je dáno především počtem jejích členů. Solntseva je z pohledu počtu členů vůbec nejpočetnější zločineckou skupinou působící na ruském území. Zároveň se poměrně rychle etablovala v zemích střední a východní Evropy, ale také v Severní Americe. Server WikiLeaks dokonce zveřejnil depeši amerického velvyslance v Moskvě z února 2010, kde americký velvyslanec J.Beyrle uvádí: „*Kryšu této zločinecké organizaci poskytuje samotná FSB (Federální bezpečnostní služba)*.“²⁰²

5.5. Struktura Bratvy

Uvnitř zločineckých skupin, ovládaných v 21. století „*etnickými Rusy*“, existuje přísná hierarchie. Jedná se o další bod, kterým se odlišují od ostatních zločinců jiného etnika. Hierarchie je v těchto organizacích vystavěna následovně:

- Pakhan – Boss, za SSSR vor v zákoně, hlava zločinecké skupiny
- Dva špioni – Dohlíží na práci „*účetního*“ Obsšak (společný fond bratvy) a na loajalitu níže postavených členů uvnitř zločinecké skupiny.
- Účetní – Vybírá peníze od „*brigádníků*“, uplácí úředníky, příslušníky policie, politiky, financuje organizaci kryšu. Má vládu nad Obsšakem.²⁰³
- „*Úřad*“ – Také nazýván „*Avtoritět*“, řídí a přiděluje práci „*Boyevikům*“ (bojovníkům). Vede také tzv. Brigádu, která se skládá z 5-10 „*Patsanů*“.
- Patsan – Je podřízen Avtoritětu. Provádí činnosti, jež mu Úřad přikáže.
- „*Šest'orka*“ – Spolupracovník bratvy. Brigádník, který je podřízen Avtoritětu a je najímán externě na jednotlivé úkoly, nebývá členem zločinecké skupiny jako všichni předchozí.²⁰⁴

²⁰²KALIJEV, Roustam. *Ruský OZ: Typologie: Část I: Jak se formovaly mafie*. Rusko: Euroasinet, 2002

²⁰³FICKENAUER, James O. a Elin WARING. *Zpochybnění tajemství ruské mafie*. USA: Národní institut spravedlnosti, 2001

²⁰⁴MALLORY, Stephen. *Porozumění organizovanému zločinu*. 2. Sudbury: MA: Jones and Bartlet Learning, 2

5.6 „Rodina oligarchů“

Jelikož je role oligarchických zločineckých kruhů dominantní i po odstoupení prezidenta Jelcina v roce 1999, nelze jejich působení v nastupujícím 21. století vypustit. Nutno říci, že právě za vlády prvního ruského prezidenta jejich pozice posílala na úroveň, jež se rovná legitimní ruské vládě. Pro oligarchy, jež se na základě výše představených kategorií řadí mezi vládní OZ, je charakteristická zejména hospodářsky motivovaná kriminalita.

Začátek 21. století můžeme zjednodušeně nazvat jako sňatek oligarchů, kteří posilují svůj vliv a veškeré tyto aktivity vedou ke společnosti RUSAL.²⁰⁵ V té se po odstoupení Borise Jelcina z úřadu prezidenta angažují tzv. „*zástupci Jelcinovy rodiny*“ (tímto označením se myslí vlivní podnikatelé, kterým zejména v 90. letech bylo umožněno díky privatizaci zbohatnout a posílit svůj vliv). Mezi tyto podnikatele patří zejména Michail Cherny, který se k moci dostal právě díky akciím privatizovaného hliníkového gigantu RUSAL. Dalším je Roman Abramovič, který byl partnerem dalšího významného oligarchy za Jelcinovy prezidentské éry a sice Borise Berezovského. Abramovič s Berezovským společně ovládali další privatizovanou společnost Sibněft. Abramovič však nakonec Berezovského kvůli neshodám ve směřování Sibněftu rozhodl odstavit. Hlavou rodiny oligarchů je Michail Cherny a jeho bratr Lev. Michail Cherny je označován jako stínový ministr financí.²⁰⁶

Dalším členem této „rodiny oligarchů“ je Arkady Gaydamak, po němž vyhlásil na počátku 90. let pátrání Interpol v souvislosti s kauzou Angolagate. S Michailem Chernym Gaydamaka spojuje kauza „*Avízo*“, kdy měli za pomoci falešných platebních příkazů ukrást z ruské centrální banky desítky milionů dolarů. S bratry Chernými byl spojen zejména vlastnictvím podílu v bankách MENATEP a RUSSIAN CREDIT. Poté, co se usadil ve Francii, financoval aktivity známého oligarchy Alimžana „*Taivanchika*“ Tochtakhunova.²⁰⁷

Anton Malevskij je dalším podnikatelem spojeným s Michailem Chernym. Malevskij je považován za bosse Izmaylovské mafie, která byla známá svým napojením na ruské zpravodajské a bezpečnostní služby. Především na GRU a FSB. Malevskij měl přátelské kontakty na ministra vnitra první Putinovy vlády Vladimira Rušaila, který kryl jeho aktivity.

Dále je zde osoba Romana Abramoviče, jež byl zmíněn v předchozích částech této práce ve spojení s podnikatelem Berezovským a vlastnictvím ropné společnosti Sibněft. Abramovič byl

²⁰⁵REITSCHUSTER, Boris. *Vladimir Putin: Kam kráčíš Rusko?*.1. Praha: OTTOVO NAKLADATELSTVÍ, 2006.s.35-51

²⁰⁶IVANIDZE, Vladimír a Sophie SHIBAB. *Mezi „rodinou“ Jelcina a mafiánskou skupinou Abramovič-Deripaska-Černyj byla uzavřena aliance na 8 let.* Rusko: compromat,2001

²⁰⁷*Vor v zákoně: vládce podsvětí.* Youtube,2010

také zmíněn ve spojení s Michailem Chernym, hlavou rodiny oligarchů. Případ tohoto podnikatele a zároveň politika, který byl v roce 1999 zvolen gubernátorem Čukotky. Je prokazatelným důkazem o propojení politiky a byznysu. Tato koncentrace moci je přitom právě oligarchické skupiny typickým atributem.²⁰⁸

Abramovič je úzce spojen s dalším ruským podnikatelem, který zaznamenal svůj vzestup jako všichni předchozí za vlády Borise Jelcina. Děripaska se stal členem „rodiny oligarchů“ tak, že se přiznal. Oženil se s dcerou Valentina Jumaševa, zetě Borise Jelcina.²⁰⁹ V březnu roku 2000 se stává ředitelem hliníkového gigantu RUSAL. V roce 2003 odkoupil veškeré podíly Chernyho v RUSALU a zůstal tak s Abramovičem jediným spoludávatelem.

Abramovič a Děripsaka mají společnou jednu věc a tou je, že oba po ohlášení Putinových čistek od zločinných oligarchů přesídlili do anglického Londýna. Děripaskův negativní vztah s novým ruským prezidentem byl dokonce zdokumentován při řešení krize jednoho ze závodů RUSALU.²¹⁰

²⁰⁸Tamtéž

²⁰⁹DAWISHA, Karen. *Kdo vlastní Rusko?*.1. London: Simon a Schuster, 2014.s.570-585

²¹⁰*Pálac pro Putina*.Youtube: Fond Alexeje Navalného,2021

6. KYBERZLOČIN JAKO NOVÉ DYNAMICKÉ ODVĚTVÍ RUSKÉHO OZ

Poslední analyzovanou oblastí v rámci této části diplomové práce je oblast ruského OZ. Toto odvětví roste dominantně koncem 90. let a počátkem 21. století. Důvodů, jež napomohly rozvoji ruského kyberzločinu je několik. Nejzásadnějšími jsou následující:

- Nestálé socio-politické podmínky způsobené rozpadem SSSR, které umožnily růst kybernetické trestné činnosti.
- Nestabilní ekonomické prostředí, omezené možnosti pracovních příležitostí v mezích ruských zákonů. To vedlo k vysoce vzdělaným a technologicky zdatným jedincům, kteří začali využívat své schopnosti k páčání trestné činnosti v kybernetickém prostoru.²¹¹

Koncem 90. let a počínajícím 21. stoletím se ruský kybernetický zločin omezuje pouze na šíření pirátských kopií a také trh poskytující údaje odcizených kreditních karet. Nejaktivnější platformou, kde probíhal obchod s údaji kreditních karet byl web www.carderplanet.com. Tato stránka byla založena v květnu 2001. Za tři roky své existence získala zhruba 7000 aktivních členů svého fóra. Na základě metadat bylo zjištěno, že stránka vznikla na ruském území. Můžeme ji tak označit jako platformu sloužící ruskému organizovanému kyberzločinu.²¹²

Ve druhé polovině 21. století dochází k proměně ruskojazyčného organizovaného kyberzločinu. Klíčovým trendem tohoto období je konsolidace online trhu, zejména velkými organizacemi, které jsou schopné konzistentních operací v kyberprostoru. Tato transformace tak zcela jasně ilustruje posun od předchozích dezintegrovaných tržních struktur s nelegálními kybernetickými aktivitami směrem k formování efektivních organizací s centrálně řízenými strukturami. Mimo to dochází také k vzájemnému propojování nově vznikajících skupin kyberzločinců za účelem sdílení dat, botnetů. Tyto aktivity měly vést k oboustranně výhodné spolupráci, která měla zvýšit zisky všech propojených zločineckých organizací.²¹³

Jedná se tak o zásadní posun ve struktuře kyberzločineckých organizací. Tato proměna byla doplněna dalšími trendy, které pozorujeme ve vývoji ruskojazyčné kybernetické kriminality. Faktory, charakterizující změny v oblasti organizovaného kyberzločinu ve druhé polovině 21. století, jsou následující:

²¹¹ALEROVITCH, D. Boj proti ruským kyberzločincům: zpráva ze zákopů. *Blackhat.USA*: blackhat,2014

²¹²Carder Planet. *IT wiki*, USA,2007

²¹³Group-IB. *Stav a trendy ruského trhu s digitální kriminalitou*. Research paper group-IP,2011

- Průnik skupin tradičního OZ do byznysu s kybernetickou kriminalitou. Cílem bylo obsazení tohoto odvětví a převzetí kontroly nad procesem nelegálních aktivit v kyberprostoru.
- Alokací potřebných zdrojů z tradičnějších oblastí zájmu OZ do kybernetické kriminality mají tyto organizace potenciál výrazně zvýšit počet útoků na finanční instituce.
- Dalším faktorem je, že tokem finančních prostředků do kybernetické kriminality vedl k tomu, že na trh pronikají skupiny, jejichž zájmem jsou kapitálové investice.

O tom, že kyberzločin je v Rusku 21. století nejrychleji rostoucím odvětvím OZ svědčí fakt, že v roce 2011 byla zaznamenána krádež za více než 942 milionů USD prostřednictvím podvodů v sektoru online bankovníctví.²¹⁴

Z výše uvedených podmínek a vývoje je patrné, že ruskojazyčná kybernetická kriminalita v poslední době prochází dynamickou proměnou od kvantitativního modelu založeného na chaotické struktuře k modelu, který odráží její širší stabilizaci a profesionalizaci. Pozorovaný vývoj tak nasvědčuje posilování pozic ruské kybernetické kriminality na globálním trhu.

Nyní se v rámci této problematiky zaměříme na rozložení kyberzločinu v rámci Ruské federace. V kyberprostoru Ruské federace operují zejména níže charakterizované skupiny:

- Skupiny kyberzločinců působících převážně on-line.
- Skupiny fungující on-line i off-line.
- Skupiny zapojující se do kyberzločinu v on-line i off-line podobě, čímž se snaží o rozšíření svého portfolia aktivit.

Na základě tří výše charakterizovaných skupin v rámci organizovaného kyberzločinu bude nyní při zachování chronologie představena terminologie, definující vznik takovýchto skupin. Jsou známy dva typy v rámci skupin operujících v on-line režimu – roje a centra.

- **Roj**

Roj lze definovat jako sloučení jednotlivců po omezenou dobu za účelem provádění konkrétních úkolů v rámci páchaní organizované kybernetické kriminality. Jakmile dokončí stanovený úkol dochází k rozpuštění takové skupiny. Roj tak není hierarchickou stabilní zločineckou skupinou. Hierarchie v případě role je minimální a má spíše decentralizovaný charakter.

²¹⁴Group-IB. *Hi-Tech kriminální trendy*. Research paper group-IP,2014

Příkladem takové skupiny může být světoznámá skupina hackerů Anonymous. Je nutné zmínit, že v případě ruské jurisdikce nejsou považovány za skupiny OZ, pokud se nezapojují do počítačové kriminality za účelem finančního zisku.

- **Centra**

Centra jsou skupiny, jejíž hlavní částí jsou zločinci obklopení periferními kriminálními partnery. Centra disponují propracovanější strukturou a hierarchií než roje. Hlavním rozdílem je identifikovatelná struktura velení. Centra se seskupují nejčastěji za účelem zisku. Dominantou těchto skupin jsou phishingové, sexuální a jiné zločiny či operace, kdy je instalován škodlivý malware. Centra lze již klasifikovat jako organizovanou zločineckou skupinu.

Příkladem takové skupiny je např. Dreamboard. Dreamboard je zločinecký podnik, který na svých stránkách inzeruje distribuci materiálů, týkajících se převážně sexuálního zneužívání dětí. Materiály jsou určeny pouze členům této skupiny. K získání členství museli žadatelé odeslat správci této komunity získaný sexuálně explicitní obsah, aby jim byl umožněn vstup do sekce pro členy. Členství v rámci Dreamboard mělo několik úrovní. Byli zde běžní členové, VIP členové a superVIP, kteří měli neomezený přístup ke všem zveřejněným materiálům. Za své aktivity bylo několik členů Dreamboard odsouzeno na doživotí.

Následují skupiny operují off-line i on-line. V tomto případě hovoříme o tzv. „hybridech“. Jsou definovány dvě podkategorie v rámci této skupiny a sice:

- **Klastrové hybridy**

Tyto skupiny se vyznačují úzkou specializací. Klastrový hybrid má jasně danou strukturu, což jej odlišuje od výše popsaných skupin. Struktura této skupině umožňuje působit, jak online tak i offline. Využívají taktéž předem stanovené taktiky a strategie, mají taktéž identifikovatelný způsob svých operací a působí na konkrétním místě. Stejně jako centra jsou klastrové hybridy utvářeny za účelem dosažení co nejvyššího zisku v rámci jejich operace.

Typickým příkladem takové skupiny je skupina, která se zaměřuje na nelegální čtení kreditních a debetních karet z bankomatů a data z nich získaná následně užívá k prodeji či online nákupům. Takové skupiny vznikají po celém světě, jejich dopadení

policejními orgány je velice složité. Jsou totiž schopni efektivně ničit důkazy o svém působení.²¹⁵

- **Rozšířené hybridy**

Rozšířený hybrid je ze všech představených skupin nejsložitější formací. Nedisponuje takovou centralizací jako klastrový hybrid a má taktéž hůře identifikovatelné své jádro. Takovou skupinu tvoří stejně smýšlející jedinci a podskupiny, zabývající se širokou paletou kriminálních aktivit. Nejsou dobře čitelné a jejich zdrojový kód je chráněn na několika úrovních. Jsou tak téměř nevystopovatelní.

Příkladem může být nejviditelnější komunita a to Darknet. Tato tržní komunita podobně jako Silkroad a Dream Market nemá administrátory ani moderátory na svých forech. Na těchto platformách dochází dominantně k obchodu s nelegálními komoditami. Výjimkou však nejsou ani drogy, nájemné vraždy, padělané dokumenty. Většina plateb za takové služby navíc probíhá v kryptoměně, která je téměř nevystopovatelná. Darknet je sice považován za kyberzločineckou síť, jeho aktivity však toto odvětví do značné míry přesahují.

Poslední kategorií jsou skupiny fungující a pracující dominantně v rámci off-line prostředí. Většina z těchto skupin funguje jako podpora nelegálních převážně off-line aktivit a operací. Takové skupiny jsou hierarchické a obvykle se skládají z tradičních skupin OZ. Tyto skupiny se snaží o rozšíření portfolia svých nelegálních aktivit, nejčastěji se jedná o hazardní hry, vydírání, prostituce a obchod s lidmi.

Tradiční skupiny OZ se v rámci kyberprostoru zaměřují na interpersonální kriminalitu. Přidělují tak svým členům konkrétní role jako jsou identifikace, nábor nových členů nebo příjem a distribuce materiálů týkajících se sexuálního zneužívání a vykořisťování dětí.²¹⁶

Poslední argument, který obecně podporuje myšlenku, že ruskojazyčná kybernetická kriminalita je na globálním trhu úspěšná, souvisí se slabou právní vymahatelností a údajnou politickou podporou OZ. Absence účinných zákonů o kybernetické kriminalitě na postsovětském území byla významným nedostatkem od doby, kdy se v 90. letech objevily první kořeny nelegálního podnikání. Slabost vymáhání práva v Rusku má různé prvky, které lze řešit na podporu boje proti počítačové kriminalitě.

Dlužno podotknout, že současná výše zmíněná legislativa postihující počítačovou kriminalitu, koncentruje svou pozornost na jednotlivce a organizované kyberzločinecké

²¹⁵OVČINSKIJ, Vladimír a Jurij ŽDANOV. Organizovaný počítačový zločin. *Svaz vnější a obranné politiky*. Moskva, 2021

²¹⁶ *Tadviser*. Rusko: tadviser, 2021

skupiny přitom nikterak nereflektuje. Podíl viny na tomto stavu nese i konference, která na toto téma proběhla v roce 2016. Na této konferenci zazněly i kritické teze, odsuzující zavádění přísnějších postihů za tento druh kriminality. Taková tvrzení byla opřena o neefektivitu případných legislativních úprav s odvoláním na legislativu v USA. Zde za tento druh trestné činnosti hrozí vysoké trestní sazby a přesto zde kybernetická kriminalita zaznamenává rostoucí trend. Jedním z opatření v oblasti postihu nelegálních aktivit v rámci kyberprostoru je posílení pravomocí Rosskomandzor.²¹⁷ Rosskomandzor je státní úřad, který má za úkol dohled nad sociálními sítěmi a aktivitami v kyberprostoru. Kritici tyto snahy vnímají jako krytí snah o posílení cenzury a tlumení opozičních a protestních tendencí proti Kremlu.²¹⁸

Důležité je taktéž zmínit, že kyberzločince či hackery nepokrytě používá ke svým aktivitám i Ruská federace, ať už se jedná o skupinu trollů z Petrohradu, nebo skupinu hackerů Killnet. V případě skupiny Killnet můžeme její působení pozorovat v případě rusko-ukrajinského konfliktu. Killnet uvedly, že se rozhodli v rámci informační války připojit na stranu Ruské federace. Jejich cílem se staly informační systémy ukrajinské veřejné a státní správy.²¹⁹

Závěrem je třeba uvést ruskou legislativu postihující kyberzločin. Obvinění za trestné činy spojených s kyberprostorem jsou obvinění souzeni na základě článků 272, 273 a 275 kapitoly 28 Trestního zákoníku Ruské federace.²²⁰

²¹⁷Rosskomandzor. Rusko: MID

²¹⁸Kyberzločin by měl být v Rusku více postižitelný. Rusko: Vedomosti. 2016

²¹⁹Ruští hackeři ze skupiny Killnet svrhli oficiální stránky Anonymous. Federal News Agency, 2022

²²⁰STILLGHERIAN. Kyberzločin a ruská mafie. USA: ZDnet, 2012

7. PUTINOVA KLEPTOKRACIE A ADHOKRACIE

V případě této kapitoly bylo nejprve velice diskutabilní, zda je přípustné ji v rámci této diplomové práce uvést, aby nedošlo k subjektivnímu názorovému zkreslení. Na základě analyzovaných dat, která popisují problematiku OZ, který je údajně řízen přímo Kremlem, bylo však rozhodnuto o nezbytnosti popsání takového procesu. Výše již byly představeny vlivné osoby starající se o zájmy prezidenta Jelcina a jeho rodiny. Nyní budou vykresleny struktury, které mají dokazovat, že oligarchové mají přímý vliv na současného prezidenta Vladimira Putina.

Je třeba říci, že kritika režimu současného ruského prezidenta v ruských médiích prakticky neexistuje. Je to nepochybně tím, že většina velkých ruských médií je pod jurisdikcí státních orgánů. Příkladem mohou být média jako Ria Novosti, Interfax, TASS, RT (dříve Russia Today). O většině těchto je rozšířena informace, že manipulují informace a podávají obraz, který určuje přímo Kreml. To, že ruská státní média nejsou věrohodná, potvrdilo nyní v souvislosti s Ruskou invazí na Ukrajinu rozhodnutí o zákazu vysílání zejména RT na území většiny Evropských států.²²¹

O Putinových údajných podvodech a jeho propojení s OZ se tak spíše spekuluje. Výjimkou jsou ruská nezávislá média, jejichž redaktoři se snaží referovat o Putinových vazbách na OZ a oligarchy, kteří se dle jejich zjištění podílejí na korupci a praní špinavých peněz. Redaktoři těchto médií jsou nezdůvěry atakováni stran ruských represivních orgánů.²²²

Další složkou, která poukazuje na Putinovy pochybné kontakty jsou lídři opozice, zejména pak již zesnulý Boris Němcov, dle advokátů jeho rodiny zavražděný pod hradbami Kremlu nájemnými vrahy, které si údajně objednal současný prezident Čechy Ramzan Kadyrov, věrný Putinově administrativě, kterou Němcov kritizoval podobně jako ruského prezidenta.²²³ Dalším, kdo upozorňuje na Putinovy zločinecké praktiky je toho času vězněný Alexej Navalnyj. Navalnyj byl odsouzen za terorismus.²²⁴

Obavy o svobodu slova a další typicky demokratické principy se právě s odsouzením Navalného vystupňovaly spolu s referendem, které bylo vyhlášeno za účelem změn ruské Ústavy, které posilují pozici současného prezidenta a jeho možnosti udržet se u moci.

²²¹DAWISHA, Karen. *Kdo vlastní Rusko?*.1. London: Simon a Schuster, 2014.ss.434-450

²²²ŽUROV, Jevgenij. *Dvě desítky novinářů zadrženy v Moskvě kvůli piketu na podporu Ivana Safronova*.Berlín: Deutsche Welle,2020

²²³JASIN, Ilja a Vladimir MILOV. *Putinovy výsledky: Stát mafie*. Rusko.2018

²²⁴*Ruský opoziční vůdce Alexej Navalnyj odsouzen k trestu odnětí svobody*. Berlín: Deutsche Welle.2021

V podstatě tak přijetím referenda došlo k odstranění paragrafu, který by limitoval dobu, na kterou může být prezident zvolen, posilovala jeho pravomoci atd. Podstatný z hlediska této práce je zejména návrh na změnu Ústavy v článku 81, kde se udává, že veškerá předchozí volební období současného prezidenta jsou anulována. A období jeho vlády po vítězství v prezidentských volbách v roce 2018 je tak fakticky považováno za jeho první volební období. V celonárodním referendu rozhodli voliči o přijetí této změny, a i o dalších celkem 392 změnách ruské Ústavy.²²⁵

Pravdou také je, že i ministři současné ruské vlády používají slovník, který užívají především členové organizovaných zločineckých skupin. Je otázkou, zda má taková rétorika hlubší význam nebo se jedná o náhodu. Příkladem může být interview ministra zahraničí Sergeje Lavrova, ve kterém použil slovní spojení: „*Patsan skazal, patsan zdělal*“²²⁶. Lavrov tato slova použil v rozhovoru, kdy byl tázán na probíhající rozhovory s USA o bezpečnostních zárukách. Rozhovor se uskutečnil 18. února 2022, tedy 6 dní před vojenskou invazí na Ukrajinu.²²⁷

Další informace, které Putina obviňují z jeho podílení se přímo na organizovaném zločinu, jsou depeše amerických diplomatů a další dokumenty, které byly uveřejněny WikiLeaks. Obvinění v těchto dokumentech jsou následující:

- Vladimir Putin je podezřelý z nashromáždění nelegálních úspor, kterých dosáhl během svého působení ve státních funkcích. Jeho majetek je uložen přes třetí osoby v zahraničí.
- Ruské zpravodajské služby slouží prezidentu k maskování informací, které by jej vinily z korupce či z jiných nelegálních aktivit. Pracují taktéž na postizích novinářů a dalších osob, které prezentují informace o možných nelegálních aktivitách ruského prezidenta.

Jedná se zejména o SVR, GRU, FSB.²²⁸

O netransparentnosti Putinovy vlády svědčí i závěry mise zahraničních pozorovatelů ODIHR, z posledních prezidentských voleb 2018, které se v Rusku uskutečnily. Pozorovatelé namítají, že není zajištěno transparentní financování volební kampaně. Nejsou totiž zveřejňováni vlastníci firem, které přispívají na předvolební kampaň kandidátů. Taktéž nejsou známy zdroje právnických osob, které kandidátům v rámci prezidentských voleb věnují finanční prostředky.²²⁹

²²⁵KULÍKOVÁ, Daria. *392 změn Ústavy*. Rusko: Rádio Svoboda, 2020

²²⁶„*Patsan skazal, patsan zdělal*“ - kluk řekl a kluk udělal – toto slovní spojení je součástí slovníku zločineckých skupin a značí, bezpodmínečné splnění úkolu, který „*Patsanovi*“ uloží výše postavený člen v rámci hierarchie zločinecké skupiny.

²²⁷*Lavrov připomněl Spojeným státům ruské zásady*. Moskva: Vedomosti. 2022

²²⁸SMIRNOV, Sergej. *Rusko je virtuální mafiánský stát*. Moskva: Vedomosti, 2010

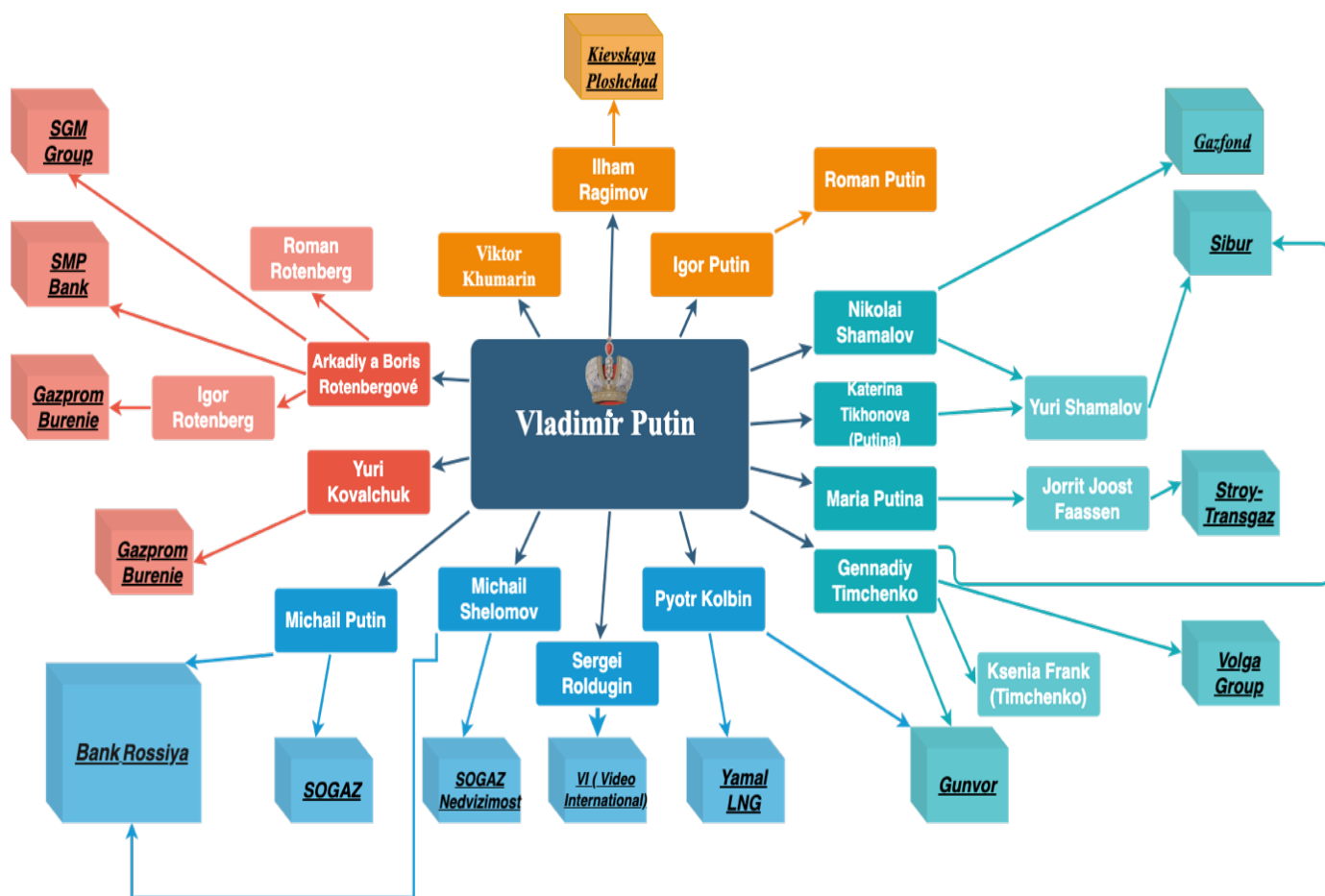
²²⁹*Závěrečný report mise pozorovatelů ODIHR: Prezidentské volby 2018*. Varšava: OBSE, 20

Veškeré výše uvedené faktory přispívají validitě názorů opozičních lídrů a odhalení nezávislých novinářů, svědčících o propojení prezidenta Putina s oligarchickými skupinami, které páchají zejména hospodářskou trestnou činností. Pro orientaci bude v následující podkapitole představeno schéma, které syntetizuje veškerá zjištění týkajících se podílu Vladimira Putina na organizované trestné činnosti.

7.1. Schéma Putinova syndikátu, zločinecký syndikát, oligarchické skupiny

Následující schéma si klade za cíl přehledně představit a demonstrovat zjištění nezávislých žurnalistů a lídrů opozice, hovořících o nelegálních aktivitách prezidenta Putina. Schéma zahrnuje zejména podnikatele, ale i rodinné příslušníky prezidenta, kteří jsou v jeho nejbližším okruhu.

Obrázek 3 Schéma blízkého okruhu podnikatelů ruského prezidenta Vladimira Putina

Zpracování: Vlastní Zdroje: www.occrp.com, meduza.io

Bezpochyby nejvýznamnější osobou figurující v představeném schématu je podnikatel Genadij Timčenko. Timčenko je zřejmě nejbohatším člověkem Putinova nejbližšího okruhu přátel. Jeho hlavní majetek tvoří podíly ve společnostech Novatek, která produkuje zemní plyn, Sibur, největší integrované společnosti na zpracování plynu a petrochemii v zemi, a Sroytransgaz, stavební holding, který často získává zakázky od Gazpromu a dalších státních energetických společností. Timčenko snížil své podíly v některých z těchto podniků nebo své akcie zcela prodal poté, co v roce 2014 USA zavedly sankce proti Putinovu okolí.

V Timčenkově případě je důležitou postavou jeho dcera Ksenia Frank. Jak odhalilo vyšetřování listu Novaja Gazeta z roku 2016, Timčenko převedl své akcie SOGAZu – pojišťovny státního energetického gigantu Gazprom – na Ksenii poté, co na něj Spojené státy uvalily sankce. Podle ocenění společnosti, které v roce 2013 provedla Gazprombank, měl podíl 12,5 %, který dostala, v té době hodnotu přes 6 miliard rublů (asi 190 milionů dolarů).

Timčenko se snažil transakci utajit. *"Neměli bychom toho našim dětem odkázat příliš mnoho,"* řekl v roce 2014 v rozhovoru s reportérem agentury TASS. *"Je třeba je řádně vychovat, dát jim dobré vzdělání – a pak už jsou na to samy,"* dodal. Ksenia Franková je provdaná za Gleba Franka, jehož otec Sergej je generálním ředitelem státní společnosti Sovcomflot, která se zabývá přepravou ropy a ropných produktů. Dalším z důležitých lidí v okolí Vladimira Putina je Michail Shemalov. Shemalov je synem Putinovy sestřenice Ljubov Šelomovové.

Ačkoli pracoval jako *"hlavní specialista"* ve státní přepravní společnosti a pobíral poměrně skromný plat, Šelomov během několika let získal majetek, jehož hodnota podle posledních známých údajů dosahuje téměř 600 milionů dolarů. Patří mezi ně akcie banky Rossija, známé jako banka Putinových přátel, SOGAZ, pojišťovny státního energetického gigantu Gazprom, a společnosti dříve napojené na bratry Rotenbergovy. Šelomovova společnost Accept je padesátiprocentním investorem do Igora Drive, dostihového závodiště ve výstavbě nedaleko Petrohradu.

Pak je zde Sergej Roldugin. Roldugin je přítelem Putinovy rodiny, který se s prezidentem seznámil prostřednictvím jeho staršího bratra Jevgenije. Sergej je kmotrem Putinovy nejstarší dcery Marie.

Ačkoli Roldugin není podnikatel – povoláním je violoncellista – výrazně se objevil v úniku Panama Papers. Dokumenty ukázaly jeho spojení s offshorovými společnostmi, které byly použity k převodu téměř 2 miliard dolarů. Peníze pocházely z kyperské dceřiné společnosti státní banky VTB a od několika dalších prezidentových přátel, například bratrů Rotenbergových.

Roldugin má podíl ve společnosti VI (Video International), ruském provozovateli televizní reklamy. Zajímavou je i Rolduginova stopa v Česku, kdy skrze švýcarského právníka Fabia Delca prostřednictvím propojených firem sponzoroval předvolební kampaň Miloše Zemana a jeho Stranu Páv Občanů. Jedná se zejména o firmu Stegenato, která je spojena s podnikatelem a sponzorem SPOZ Michalem Pechanem.²³⁰ Když se ho reportéři listu Novaja gazeta ptali na jeho offshorové společnosti, Roldugin začal mluvit o svém podnikání ještě před dobou perestrojky, zatímco offshorové společnosti spojené s jeho jménem byly zaregistrovány až o mnoho let později.²³¹

Zajímavou postavou je také Pjotr Kolbin. Ten na základě zjištění televizního kanálu Dožd' v roce 2016 po rozhovorech s rodinnými přáteli a sousedy, Pjotr Kolbin je dávným přítelem Vladimira Putina z dětství. Na tomto seznamu je pozoruhodný tím, že žije skromným životem, kdysi dokonce pracoval jako řezník. V roce 2012 řekl ruskému podnikatelskému deníku Vedomosti, že *"není podnikatel"*. Nicméně přibližně v letech 2005-2010 vlastnil Kolbin 10 % Timčenkovy společnosti Gunvor, jednoho z největších světových obchodníků s komoditami. Timčenko svůj vlastní podíl ve společnosti Gunvor prodal Torbjörnu Törnquistovi, svému spoluzakladateli, těsně před zavedením amerických sankcí v roce 2014.

Až do vyšetřování listu Novaja Gazeta v roce 2009 nebyl Kolbinův podíl ve společnosti Gunvor nikdy zveřejněn. Po dotazu novinářů odpověděli právníci Gunvoru rozzlobeným dopisem, v němž hrozili právními kroky. Někdy v roce 2009 nebo 2010 se Kolbin stal majitelem 25,1% podílu v projektu Yamal LNG, který má licenci na těžbu obrovského plynového pole Južno-Tambejskoje na dalekém severu Ruska. Akcie koupil od Gazprombank za 2,6 miliardy rublů (81,8 milionu dolarů) a v roce 2011 je prodal Timčenkově společnosti Novatek za 526 milionů dolarů.

Jedním z příbuzných, jehož jméno se ve schématu objevuje, je Michail Putin. Je místopředsedou správní rady SOGAZ, pojišťovací skupiny státního energetického gigantu Gazprom. Od roku 2000 pracoval Michail Putin na ruském ministerstvu zdravotnictví. V letech 2004 až 2007 byl vedoucím zdravotnického oddělení Gazpromu.

Dalším jménem na seznamu je Jurij Kovalčuk. Kovalčuk je Putinovým starým spolupracovníkem a většinovým vlastníkem banky Rossija, známé jako *"banka Putinových přátel"*. Vedle samotné banky je Kovalčuk osobně pod sankcemi USA. Mezi minoritní

²³⁰Zemanovce platily firmy napojené na právníka blízkého Putinovi, zjistil deník MF Dnes.Praha: Aktuálně, 2018

²³¹GALEOTTI, Mark. *Musíme si promluvit o Putinovi: Jak se západ mýlí v nebezpečném vládcí Ruska*. 1. Londýn: Ebury Press, 2019.s.70-78

spolumajitele banky patří Nikolaj Šamalov, Gennadij Timčenko a Sergej Roldugin. První dva jmenovaní jsou rovněž na tomto seznamu.

Mezi nejvýznamnější osobnosti Putinova okolí spolu s Genadijem Timčenkem patří bratři Rotenbergové, Arkadij a Boris. Bratři Rotenbergové jsou Putinovi dávní přátelé z dětství. Arkadij, kdysi jeho partner v judu, podle časopisu Forbes nashromáždil majetek v hodnotě 2,6 miliardy dolarů. Boris má zhruba 1 miliardu dolarů.

Kromě seznamu nejbohatších Rusů se Arkadij objevuje také na předních příčkách žebříčku "*králů státních zakázek*" časopisu Forbes, což znamená, že často získává nejlukrativnější státní zakázky v zemi.²³² Mezi Arkadijovy nejvýznamnější projekty patří výstavba masivního mostu z ruské pevniny na nedávno připojené ukrajinské území Krym. Je také jedním z největších vítězů zakázek od Gazpromu, obrovského státního energetického gigantu. Jeho stavební skupina Stroygazmontazh (SGM Group) staví plynovody po celé zemi.

Dalším z klanu Rotenbergů je syn Borise Rotenberga Roman. Roman byl sankcionován poté, co v roce 2014 koupil od svého otce a strýce finskou hotelovou společnost Langvik Capital poté, co na ně USA uvalily sankce.

Důležitou postavou je i syn Arkadije Rotenberga Igor. Igor vlastní řadu společností zabývajících se energetikou a nemovitostmi. Jeho hlavními podniky jsou Gazprom Burenie, jedna z největších vrtných skupin v zemi, která dostává zakázky od Gazpromu, a TEK Mosenergo, velká inženýrská společnost, která pracuje na energetické infrastruktuře. Má také podíl v Tula Cartridge Works, významné muniční společnosti.

Dále je zde Viktor Kumarin další z řady přátel prezidenta Putina ještě z dob jeho působení v Petrohradu. Když se Putin stal prezidentem, Kumarin a jeho partneři začali podnikat v oblasti dodávek zařízení a náhradních dílů pro státní energetický gigant Gazprom. V letech 2003 až 2009 s nimi spojené společnosti vydělaly na zakázkách pro Gazprom miliardy rublů, později tento byznys skončil kvůli sporům mezi Kumarina jeho partnery.

Ilham Ragimov je přítelem Vladimira Putina a podle ruského žebříčku nejbohatších Rusů Forbesu z roku 2014 má majetek ve výši 500 milionů dolarů. Je drobným spolumajitelem realitních projektů skupiny Kyjevská ploščaď, která je jedničkou mezi developerskými společnostmi v Rusku.

Dalším z Putinových příbuzných, který má prokazatelné vazby na ovládání ruských státních firem je Igor je bratrancem Vladimira Putina. Igor byl členem představenstva několika

²³²NEVZLIN, Leonid. Výsledek 20 let Putina: Rusko jako mafiánský stát. *Ústav Moderního Ruska*. Moskva: IMR, 2020

bank, které byly uzavřeny kvůli pochybným operacím V listopadu 2013 ruská centrální banka odebrala licenci bance Master Bank s poukazem na porušování bankovních předpisů. Ruská pozemní banka, kde byl Igor Putin členem představenstva, se objevila v reportáži OCCRP a deníku Novaja Gazeta o ruském prádelníku. Tato banka byla využita v nelegálním schématu, jehož prostřednictvím bylo z Ruska během několika let vyvedeno více než 20 miliard dolarů.

Igorův syn Roman hraje ve schématu také nezanedbatelnou roli. Je bývalým důstojníkem FSB a zakladatelem společnosti Putin Consulting. V roce 2014 plánoval spustit protikorupční projekt s názvem Putina kontrola, ale nápad nevyšel. Jak uvedl v rozhovoru pro podnikatelský deník Vedomosti, úředníci mu nevěnovali příliš pozornosti, a dokonce mu bylo za jeho snahy vyhrožováno odvetou.

Významným rodinným klanem znám pro svou blízkost a náklonost Vladimiru Putinovi je rod Šamalovů. Hlavním představitelem této rodiny je Putinův přítel z Petrohradu Nikolaj Šamalov. Šamalov je známý svou účastí na systému, jehož cílem bylo vydělávat na prodeji zdravotnického vybavení státním zdravotnickým střediskům. Spiknutí spočívalo v tom, že od Romana Abramoviče a dalších významných podnikatelů získal finanční prostředky určené na nákup vybavení pro státní nemocnice, použil je na nákup vybavení se slevou a zbývající peníze převedl jako zisk do offshorových společností. Tyto prostředky byly použity k různým účelům – část z nich byla použita na pomoc při výstavbě proslulého "*paláce*" Vladimira Putina na pobřeží Černého moře, část použil sám Šamalov na nákup podílu v bance Rossija.

Z klanu Šamalovových je důležitým i syn Nikolaje Šamalova Jurij. Jurij je prezident GAZFONDu, nevládního penzijního fondu státního energetického gigantu Gazprom. Je také členem správní rady banky Gazprombank, jejímž je Gazprom významným akcionářem. Gazprombank poskytla půjčku bratrovi Jurije Šamalova Kirillovi – manželovi Putinovy dcery Kateriny – na nákup akcií společnosti Sibur, největší ruské integrované společnosti zabývající se zpracováním plynu a petrochemií.

Posledním ze zástupců rodiny Šamalovových, který potvrzuje důvěrnost kontaktů s prezidentem Putinem je Kirill Šalamov. Kirill Šamalov je manželem Putinovy dcery Kateřiny. Podle agentury Reuters měli manželé svatbu v roce 2013 v lyžařském středisku Igora nedaleko Petrohradu. Kirill je synem Putina starého přítele Nikolaje Šamalova.²³³

Kirill Šamalov osobně profitoval z rozhodnutí Spojených států z roku 2014 uvalit

²³³Ruský OZ a korupce: Putina výzva.1. Washington: Centrum pro strategická a mezinárodní studia, 2000.s.6-14

sankce na Gennadije Timčenka, který se poté rozhodl pro rychlé vykládání. V tom roce prodal svůj 17% podíl v Siburu, největší ruské integrované společnosti na zpracování plynu a petrochemii, Šamalovovi, který ve společnosti působil jako místopředseda správní rady. Podle zprávy RBC si Šamalov na financování této koupě mohl vzít úvěr od Gazprombank, přičemž jako zástavu použil svůj majetek. Jeho starší bratr Jurij je navíc členem představenstva Gazprombank. Příjem z prodeje těchto akcií v roce 2017 byl více než dostatečný na pokrytí půjčky. Podle podnikatelského deníku Vedomosti byl prodej odhadován na více než 2 miliardy dolarů.

Manželkou Kirilla Šalamova je, jak již bylo zmíněno, nejmladší Putinova dcera Katerina Tikhonova Putina. Podle agentury Reuters byla jmenována šéfkou Národní nadace pro duševní rozvoj, Národního centra duševních rezerv a společnosti Innopraktika. Ta se podle ekonomického deníku RBC podílí na projektu Moskevské státní univerzity na rozvoj jejího vědeckého a technologického údolí, který má od roku 2015 hodnotu nejméně 1,7 miliardy dolarů.

Posledními dvěma zástupci, kteří figurují v představeném schématu, jsou Putinova nejstarší dcera Maria Putina a její manžel Jorrit Joost Fassen. Maria v roce 2011 absolvovala základní medicínu na Moskevské státní univerzitě a zahájila postgraduální studium v Endokrinologickém výzkumném centru ruského ministerstva zdravotnictví a sociálního rozvoje. Její manžel Jorrit je občan Holandska. Dříve pracoval pro Stroytransgaz, inženýrský a stavební holding Gennadije Timčenka, který často získává zakázky od Gazpromu a dalších státních energetických společností.

Dva důležité členy Putinova úzkého kruhu není možné vynechat, ač nefigurují na představeném schéma. Důvodem je, že jejich vazby pochází již z dob SSSR v případě Mathiase Warniga se jedná o přátelství z let, kdy Vladimir Putin působil jako agent KGB v Drážďanech, kde se právě s důstojníkem Stasi seznámil. Důležitým článkem Putinova okolí je jeho přítel z KGB Sergej Chemezov.

Warnig je důležitým mužem pro Putina v případě Nordstreamu A, za jehož logistiku je zodpovědný. Taktéž je lobbystou ruských zájmů u německých politiků. Jeho pozice jako ředitele Nordstream AG je vzhledem k zamrazení tohoto projektu ze strany Německa je však nejistá.²³⁴

Chemezov je přítelem ruského prezidenta z dob, kdy oba pracovali pro KGB ve Východním Německu. V roce 2007 jej Putin jmenoval generálním ředitelem ruské státní

²³⁴*Kdo je Matthias Warnig stojící za Nord Streamem: Putiniův kamarád ze Sýázi?* Berlín: Deutsche Welle, 2021

společnosti Rostec, zabývající se výrobou součástek do letadel. Na základě kauzy Pandora Papers bylo zjištěno, že Chemezov je majitelem několika offshorů, které byly založeny od roku 2000 dále, což odpovídá období, kdy byl Vladimir Putin poprvé zvolen ruským prezidentem.²³⁵

7.2. Statistika ruského OZ za vlády prezidenta Putina

K představení vývoje kriminality spojené s OZ v letech 2000-2022 s vynecháním let 2008-2012, kdy funkci prezidenta nezastával Vladimir Putin ale Dimitrij Medvěděv, a dané roky tedy již nejsou předmětem zkoumání této diplomové práce, poslouží k demonstraci trestných činů nejlépe následující tabulka.

Je nutné zmínit, že trestné činy páchané zločineckými skupinami zobrazených v této tabulce nekorespondují s činy, které byly uvedeny v tabulce, jež analyzovala OZ za vlády Borise Jelcina. Důvodem je nemožnost komparace identických trestných činů, z důvodu změny legislativy za období vlády obou zmíněných prezidentů. Další změnou je také metodika sběru dat, ke které došlo při rekonstrukci ruského statistického úřadu v letech 2002-2005.

Statistiky jsou pouze orientační a slouží jako názorný ukazatel trestné činnosti v souvislosti s OZ, důvodem, proč nelze statistiky považovat za stoprocentní je, že data a činy, které se v tabulce objevují jsou pouze předpokladem, že byly tyto činy spáchány v souvislosti se zločineckou skupinou.

Na následující straně tak bude představena výše zmíněná tabulka mapující ruský OZ ve 21. století.

²³⁵ *Вytváření neoKGB státu*. Moskva: The Economist, 2007

Tabulka 3 ruský OZ v číslech za období 2000-2021 (mimo období 2008-2011 - chybějící sada dat)

Analyzované kategorie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Počet zaznamenaných trestných činů podle zákona 209 („Banditismus“)	513	465	404	454	522	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Počet vyšetřovaných trestných činů spáchaných organizovanou skupinou osob	*	*	*	*	*	*	*	*	35000	30000	23000	16000	16000	*	*	*	*	*
Dynamika počtu činů spáchaných organizovanými kriminálními skupinami	*	*	*	*	*	*	*	*	17000	17000	13000	12000	11000	13000	20000	21000	*	*
Počet členů organizovaných kriminálních skupin	*	*	*	*	*	*	*	*	7444	8086	8375	9664	9317	9261	9693	9578	9327	*
Počet zaznamenaných trestných činů kyberzločineckých skupin	*	*	*	*	*	*	*	4 500	5696	11000	*	13400	66 tis.	91 tis.	121 tis.	294 tis.	510 tis.	518 tis.
Počet ekonomicky motivovaných trestných činů (uvedeno v tisících)	*	*	*	*	*	*	*	*	*	141 tis.	107 tis.	112 tis.	109 tis.	105 tis.	109 tis.	105 Tis.	*	*

Zpracování: Vlastní **Zdroje:** <http://crimestat.ru/> / <https://rosstat.gov.ru> / <https://www.tadviser.ru/> / <https://epp.genproc.gov.ru/web/gprf/activity/counteraction/reporting?item=22057140> / <https://fedsfm-ru/> / https://www.fedsfm.ru/content/files/documents/2018/national%20money%20laundering%20risk%20assessment5.pdf?_x_tr_sl=ru&_x_tr_tl=cs&_x_tr_hl=cs&_x_tr_pto=sc

*Neexistují data - **

Zákon číslo 209 Trestního zákoníku Ruské federace, který navazuje na článek 162 ruské Ústavy platné od roku 1993, byl přijat ruskou státní Dumou v prvním čtení v roce 2003 a 8.12. 2003 vešel tento zákon v platnost, kdy jej kontrasignoval tehdejší prezident Ruské federace. Zákon hovoří o podmínkách toho, co lze označit za organizovanou zločineckou organizaci.

Z výše uvedených dat je patrné, že v roce 2000 bylo podle článku 162 ruské Ústavy šetřeno celkem 513 případů na základě porušení článku 162 Ústavy. V letech 2001-2002 dochází k poklesu porušení zákona podle článku 162 Ústavy. Paradoxem pak zůstává, že v letech 2003-2004 dochází k růstu porušení v případě organizování zločineckých skupin nově přijatého zákona číslo 209 „o banditsmu“. Příčina tohoto nárůstu s největší pravděpodobností souvisí s rozšířením okruhu postihu trestných činů, které nově obsahuje znění zmíněného

zákona číslo 209. V dalších letech nebylo možné na základě nedostatku dat vyčíslit, jaký trend vykazuje porušení zákona číslo 209.²³⁶

Za rostoucím trendem v případě banditismu může taktéž stát přísun migrantů jako důsledek Druhé čečenské války, jenž je popsán v předchozích kapitolách. Tento efekt způsobil například několik teroristických atentátů na území Ruska pod vlajkou teroristy z Kavkazu Doku Umarova.²³⁷ Na zákon číslo 209 o banditismu, přímo navazuje číslo 210 ruského Trestního zákoníku, který rozšiřuje již platný zákon číslo 245 ze dne 3.11. 2009, hovořící o: „*vytváření zločinecké komunity za účelem páchaní jednoho nebo více závažných a zvláště závažných trestných činů*“.

Od roku 2012-2016 můžeme pozorovat pokles v počtu vyšetřovaných trestných činů spáchaných údajně organizovanými zločineckými skupinami. Konkrétně je v roce 2012 šetřeno celkem 35 tisíc trestných činů oproti roku 2016, kdy je prováděných šetření pouze 16 tisíc. Tento pokles je možné částečně odůvodnit probíhající policejní reformou, která započala v roce 2011.

Klesající trend v letech 2012-2016 zaznamenává i zkoumaná dynamika počtu objasněných trestných činů v souvislosti s organizovanými zločineckými skupinami. Zde může vysvětlení nabídnout provedená rekonstrukce policejních složek a rozšíření řad jednotky zaměřující se na boj s OZ OMON²³⁸, která v rámci této reorganizace dostává více pravomocí.

Naopak rostoucí trend v této kategorii zaznamenávají statistiky v letech 2017-2019, pro což neexistuje jiné vysvětlení než rozsáhlá zatýkání při neohlášených demonstracích, které byly namířeny zejména proti politice Vladimira Putina a jeho údajné likvidace opozičních lídrů, zejména diskreditace a mnohačetné zatčení Alexeje Navalného. V takových případech je aplikován právě federální zákon číslo 210 při soudních procesech se zadrženými demonstranty.²³⁹

Rostoucí trend je možné pozorovat i v kategorii počtu členů organizovaných kriminálních skupin. Tento rostoucí trend můžeme kontinuálně pozorovat od roku 2012 po rok 2017. V roce 2012 bylo evidováno 7444 členů podsvětí v roce 2017 se tento počet zvýšil na 9327. Od roku 2017 můžeme pozorovat mírně klesající trend v počtu identifikovaných členů zločineckých skupin.

²³⁶Federální zákon č.63.hlava.2, čl.5,7,8

²³⁷*Proč zemřel Doku Umarov*. Rusko: Kavkazský uzel,2017

²³⁸OMON. Rusko: Akademik

²³⁹Federální zákon č.63.hlava.2, čl.5,7,8

Další sledovanou kategorií v rámci výše uvedené tabulky je statistika rostoucího trendu v oblasti kyberzločinu. Toto „odvětví“ organizované trestné činnosti je jisté celosvětové novum charakteristické pro 21. století. S rozšířením dostupnosti internetu a dosažení určité gramotnosti dochází k akceleraci tohoto odvětví kriminality, což potvrzují i výše uvedené statistiky. Zatímco v roce 2007 bylo evidováno 4500 případů souvisejících s kyberzločinem, v roce 2021 narostl tento počet na 518 tisíc. Kyberzločin je tak v současnosti jednoznačně nejrychleji rostoucím odvětvím v rámci ruského OZ.

Ruská vláda se taktéž snaží zamezit rostoucímu vlivu kyberzločinu pomocí legislativy. Konkrétně jsou pak uvedeny v platnost následující opatření, která nalezneme v kapitole 28. Trestního zákoníku Ruské federace:

- Článek 272, který postihuje zločiny související s nezákonným přístupem k počítačovým informacím v rámci zákona číslo 420 ze dne 7.12. 2011.
- Článek 273 o vytváření, používání a šíření škodlivých počítačových programů podle zákona číslo 420 ze dne 7.12. 2011.
- A poslední článek 274 o nezákonném vlivu na kritickou informační infrastrukturu Ruské federace podle zákona číslo 194-FZ ze dne 26. července 2017.

Na základě uvedených statistik nedošlo i přes uvedenou legislativu ke zbrždění rostoucího trendu v této oblasti.²⁴⁰

Poslední kategorií sledující vývoj ruského OZ na základě statistických údajů je odvětví ekonomicky motivovaných trestných činů spojených s organizovanými zločineckými skupinami. Ze statistik je zjevné, že v roce 2013, kdy bylo registrováno více než 140 tisíc trestných činů spojených s ekonomicky motivovanou trestnou činností, dochází v dalších letech, které jsou součástí našeho zkoumání, k poklesu v případech ekonomické trestné činnosti, a to s mírným výkyvem, který je zaznamenán v roce 2018. V roce 2019 je evidováno 105 tisíc ekonomických trestných činů, což je více než o 1/3 méně oproti roku 2013.

Z konsekvencí plynoucích z ekonomicky motivované trestné činnosti, přijala Putinova administrativa následující legislativní opatření. Přijetí zákona číslo 115, jež vešel v platnost 7.8. 2001. V následujících letech byl celkem třikrát novelizován, naposledy dne 11.7. 2021 a byl mimo jiné rozšířen o následující odstavec: „*Národní hodnocení rizik operací (transakcí) za účelem legalizace (praní) výnosů z trestné činnosti a financování terorismu (národní hodnocení rizik), činnost organizovaná oprávněným orgánem ve spolupráci se státními orgány, Centrální bankou Ruské federace, Federální notářská komora, Federální*

²⁴⁰Federální zákon č.194.hlava.2, čl.274.1

komora advokátů Ruské federace, samoregulační organizace auditorů s účastí organizací zabývajících se transakcemi s penězi nebo jiným majetkem, k identifikaci nebo předcházení rizikům transakcí (transakcí) za účelem legalizace (praní) výnosů z trestné činnosti, financování terorismu a financování šíření zbraní hromadného ničení, rozvoj opatření k minimalizaci těchto rizik. Národní hodnocení rizik se provádí v souladu s doporučeními schválenými autorizovanou osobou.“²⁴¹

Jako problematickou vnímám skutečnost spočívající v neexistenci ucelených statistických údajů, která by poskytovala kvalitnější komparaci z hlediska vývoje ruského OZ. Z tohoto důvodů se v představené tabulce č. 2, zabývajících se vývojem ruského OZ, objevují chybějící údaje v případě některých analyzovaných období.

²⁴¹ Federální zákon č.115. hlava.2, čl.5, 7, 8

PRAKTICKÁ ČÁST

Empirická část navazuje na část teoretickou. Výzkumná sekce se v případě této diplomové práce dělí na dvě části. V první části jsou prezentovány výsledky, které vzešly z provedení kvantitativního výzkumu za pomoci dotazníkového šetření. Druhou částí je využití případové studie při provedených rozhovorech za účelem získání unikátních subjektivních pohledů a informací.

Kvantitativní výzkum – dotazníkové šetření

V následující empirické části diplomové práce budou popsány cíle, metodologie výzkumu, konstrukce dotazníku, průběh šetření, interpretace zjištěných dat vzešlých z prováděného kvantitativního výzkumu.

Cíl kvantitativního výzkumu

Cílem kvantitativního výzkumu za pomoci dotazníkového šetření bylo zjistit, jak vybraní respondenti, kteří splňují následně představené podmínky pro účast v rámci tohoto dotazníkového šetření vnímají ruský OZ za vlády prezidenta Borise Jelcina a jak vnímají jeho proměnu za období vlády prezidenta Vladimíra Putina. Zároveň se jedná o dominantní otázku této diplomové práce, která bude i na základě kvantitativního výzkumu objasněna.

K naplnění zmíněného cíle dotazníkového šetření bude klíčová interpretace odpovědí z řad respondentů na položené otázky, které jsou následující:

- 1. Považujete OZ za vlády Jelcina nebezpečnější, než za vlády Putina?*
- 2. Je dle vás míra korupce za vlády Putina vyšší než za vlády Jelcina?*
- 3. Setkal/a jste se za svůj život s nějakou skupinou/jednotlivcem, který se podílel na organizovaném zločinu?*
- 4. Dokáže se dle vašeho názoru administrativa Putina lépe vypořádat se skupinami OZ, než tomu bylo za vlády Jelcina?*
- 5. Jak vlivné jsou dle vás ruské oligarchistické skupiny v současnosti a jak tomu bylo v časech Jelcina?*
- 6. Domníváte se, že ruský OZ ovlivňuje tuzemskou politiku V. Putina?*
- 7. Domníváte se, že ruský OZ ovlivňoval tuzemskou politiku za vlády Jelcina?*
- 8. Zaznamenal/a jste snahu ovlivňovat rozhodnutí a veřejné zakázky místní samosprávy skupinami OZ (politiku ve vašem městě)?*

9. *Pokud jste takové snahy zaznamenal/a, jsou v současnosti intenzivnější než tomu bylo za vlády Jelcina?*

10. *Ohodnoťte od 1 nejhorší po 10 nejlepší snahu bojovat proti organizovanému zločinu současnou administrativou prezidenta Putina.*

11. *Ohodnoťte od 1 nejhorší po 10 nejlepší snahu bojovat proti organizovanému zločinu současnou administrativou prezidenta Jelcina.*

Odpovědi respondentů na výše zmíněné otázky následně budou podrobeny analýze a její výsledky budou dále podrobeny kritice ve smyslu toho, jak korespondují s informacemi prezentovanými v teoretické části této diplomové práce, resp. s informacemi získanými v odborné české i světové literatuře. Je tedy nezbytné výsledky, které vzešly z tohoto empirického šetření, podrobit srovnání s informacemi zjištěných v rámci studia odborné literatury (viz teoretická část diplomové práce).

Metodologie výzkumu

V případě kvantitativního výzkumu²⁴² byla zvolena metoda teoretické analýzy – dotazníkové formy výzkumu. Dotazník je rozšířená metoda v případě, kdy je přítomen vysoký počet respondentů, což je případ právě této diplomové práce. Pro účely práce bylo osloveno celkem 100 respondentů, kteří mají blízko této problematice a splňují níže představená kritéria pro účast v rámci dotazníkového šetření.

Následná kvalita získaných odpovědí je spojena s kvalitou konstrukce otázek uvedených v tomto typu šetření a taktéž ve spolehlivosti výpovědí respondentů, kteří se výzkumu účastní. Otázky šetření by neměly působit sugestivně a měla by na ně existovat jednoznačná odpověď, tzn. otázky musí být jasně formulovány. Následně je nezbytné, aby byly otázky srozumitelné. Naopak mezi benefity této metody patří dispozice umožňující jeho statistické zpracování, které je názorné a dobře interpretovatelné.

Je tak možné uvést, že kvantitativní výzkum užívá statistických metod k deskripci společenských jevů. Tento přístup predikuje, že fenomény sociálního světa, jež jsou dány jako předmět výzkumu je možno měřit, třídit či uspořádat. Data o uvedených jevech, jsou získávány jako kvantifikovatelná a to v podobě, které následně umožňují jejich komparaci. Výsledná zjištění jsou následně analyzována za pomoci statistických metod s cílem ověřit platnost výskytu jistých predikcí, představ a charakteristik.²⁴³

Nezbytné je však počítat s možnou neochotou respondentů odpovídat, což je jedním z úskalí dotazníkového šetření. Taktéž je nutné kalkulovat s možným zkreslením výsledných odpovědí, což je dáno subjektivním vnímáním otázek jednotlivých respondentů. Tento faktor je tak nutné zohlednit při interpretaci zjištěných dat.

²⁴² Kvantitativní výzkum je definován jako systematické zkoumání jevů shromažďováním kvantifikovatelných dat a prováděním statistických, matematických nebo výpočetních technik. Kvantitativní výzkum shromažďuje informace od stávajících a potenciálních zákazníků pomocí vzorkovacích metod a rozesíláním on-line průzkumů, online anket, dotazníků atd. jejich výsledky lze vykreslit v číselné podobě.

²⁴³ LINDEROVÁ, Ivica, Petr SCHOLZ. *Úvod do metodiky výzkumu*. 1. Jihlava: Vysoká škola polytechnická: Katedra cestovního ruchu, 2016.s.46

Analytická jednotka

Respondenti byli vybráni na základě následujících kritérií:

- Nutnost mít ruské občanství.
- Žít na území Ruska po dobu 10 let a více.
- Žít více než 3 roky na území ČR.²⁴⁴
- Disponovat statutem dlouhodobého nebo trvalého pobytu na území ČR.
- Patřit do věkové skupiny 18+.
- Nebýt politicky exponovaná osoba.

Tato kritéria byla nastavena z důvodu maximalizace zisku relevantních odpovědí. Zmíněná kritéria mají za cíl minimalizovat zkreslení výsledných dat. Bylo uvažováno o oslovení ruských občanů žijících aktuálně na území Ruska, nicméně zde panovala obava z možného strachu takových respondentů odpovídat pravdivě dle svého vlastního mínění. Tento jev je způsoben možným postihem, kterého se někteří občané Ruska mohou obávat ze strany ruských státních orgánů. Dalším důvodem zvolení těchto kritérií při výběru respondentů, je následná možnost komparace s informacemi z oficiálních zdrojů a sice zda jsou v souladu s odpověďmi respondentů či zda jsou v rozporu.

Reprezentativní vzorek oslovených respondentů tak čítá celkem 100 osob²⁴⁵, které se dotazníkového šetření zúčastnily na základě dobrovolnosti. Vzorek 100 respondentů je konsensus dohodnutý s vedoucím této diplomové práce. Respondenti jsou převážně mladí lidé ruské národnosti (především studenti) dlouhodobě žijící v ČR, kteří ve svých odpovědích zohlednili nejen vlastní zkušenost, ale i empirii svých příbuzných a celých rodin.

Dotazník je anonymní, přičemž v případě zájmu respondenta zvolit variantu odpovědi „JINÁ“ budou pro názornost citovány konkrétní příklady takových odpovědí. Avšak při dodržení pravidla anonymity.

²⁴⁴ Důvodem tohoto kritéria je dostatečný odstup od života v ruském prostředí, které je v tomto směru jistě odlišné. Aby tak respondenti byli schopni krystalicky komparovat je nutné využít odpovědi respondentů, již aklimatizovaných na české prostředí.

²⁴⁵ Ze sociologického hlediska se jedná o homogenní skupinu respondentů z řad ruských studentů českých vysokých škol. Je zde zohledněna nejenom jejich osobní zkušenost se zkoumanou problematikou, ale často i sdílené zkušenosti členů jejich rodin a přátel, kteří rovněž byt' v pozadí stojí za sdělenými názory.

Konstrukce dotazníku

Dotazník byl vytvořen na základě praktických zkušeností s ruským prostředím autora a na základě studia odborné literatury. Pro účely výzkumu byl tak sestaven dotazník a v něm kladené otázky, které se vztahují k výzkumné otázce této diplomové práce. Sběr dat probíhal v období od 2.10. 2021 do 7.1. 2022 kdy bylo dosaženo počtu 100 respondentů, jedná se tedy o dosažení předem stanovené cílové kvóty za účelem dostatečně reprezentativního vzorku.

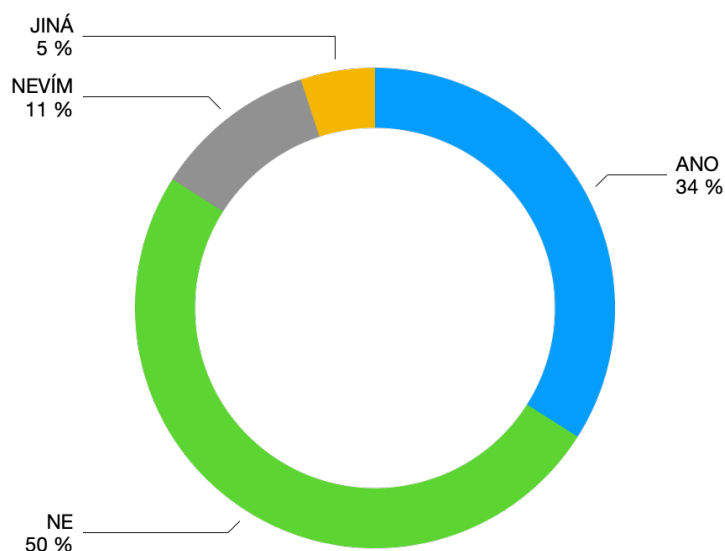
Průběh a šetření

- Zajištění zkoumaného vzorku.
- Koordinace a spolupráce s ruskou komunitou z řad studentů vysokých škol, žijících na území ČR.
- Zpracování získaných dat.
- Interpretace a vyhodnocení.

VÝSLEDKY A ANALÝZA EMPIRICKÉHO VÝZKUMU

1. Považujete OZ za vlády Jelcina nebezpečnější než za vlády Putina?

Graf 1 nebezpečnost OZ za Jelcina a následně za Putina

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření **Zpracování:** Vlastní

V této otázce se 50 % respondentů vyjádřilo, že považují OZ za vlády prezidenta Vladimira Putina za nebezpečnější, než tomu bylo za vlády Borise Jelcina, jelikož proti tomuto tvrzení se vyslovilo celkem 34 % dotázaných respondentů.

Celkem vysoké procento 11 % odpovědělo, že neví, což naznačuje, že se o dění v oblasti ruského OZ nezajímají, nebo se k nim tyto informace vůbec nedostávají. Poslední možností je, že svůj názor jen nechtějí vyjadřovat v provedeném výzkumu, o čemž svědčí fakt, že na poměrně velkou část žádostí o účasti v předmětném výzkumu následovala negativní odpověď.

Čtvrtou možností v rámci této otázky byla možnost „Jiná“, kterou využilo 5 % procent respondentů. Ti na základě výběru této možnosti, popsali vlastními slovy jaký je jejich názor v této otázce. Pro účely tohoto výzkumu budou nyní uvedeny některé z nich.

- „Považuji ho jednoznačně za horší. S nadsázkou se dá říci, že nebylo téměř co jíst, vraždilo se i za kus chleba. Za Jelcina došlo k vzniku novodobých tzv. „Bratv“ (označení novodobých mafiánských syndikátů)“.

- Další respondent byl však opačného názoru. Svou odpověď formuloval takto:
„Nepovažuji obecně ruský OZ za nějak podstatný problém, který by jakkoliv destrukoval Ruskou Federaci. Jen se o něm jako o problému mnoho namluví“.

Jak tedy můžeme pozorovat názory na tuto problematiku se různí, avšak převažující většina je názoru, že v současnosti je nebezpečnost OZ vyšší než jak tomu bylo za Jelcina. U této otázky většina dotázaných uvedla, že vnímají OZ jako nebezpečnější za vlády prezidenta Putina. Je složité určit, proč byl takový výsledek. Člověk má tendenci být k přítomnosti kritický a minulost si trochu vždy idealizovat.

Na základě získaných zdrojů a při srovnání statistických údajů z období vlády, jak prezidenta Jelcina, tak prezidenta Putina, je zjevné, že OZ v Rusku za Vladimira Putina téměř ve všech oblastech polevil a zvýšila se i bezpečnost ve velkých ruských městech pro jejich obyvatele. Jediná oblast, ve které je pozorován dynamický nárůst, je odvětví kybernetického zločinu, v jehož růstu a expanzi však není Rusko nikterak výjimečné oproti ostatním státům. Avšak právě tento typ zločinu může stát za výsledky v předmětné otázce.

Další hypotetickou možností, jak interpretovat data, vzešlá z této otázky, je že respondenti již nemají v živé paměti období Jelcinovy vlády a neví tak o veškerých úskalích, které tuto dobu provázely. Nutno dodat, že statistiky, týkající se stavu ruského OZ, jsou těžce dostupné a některé z datových sad nejsou ani kompletní.²⁴⁶

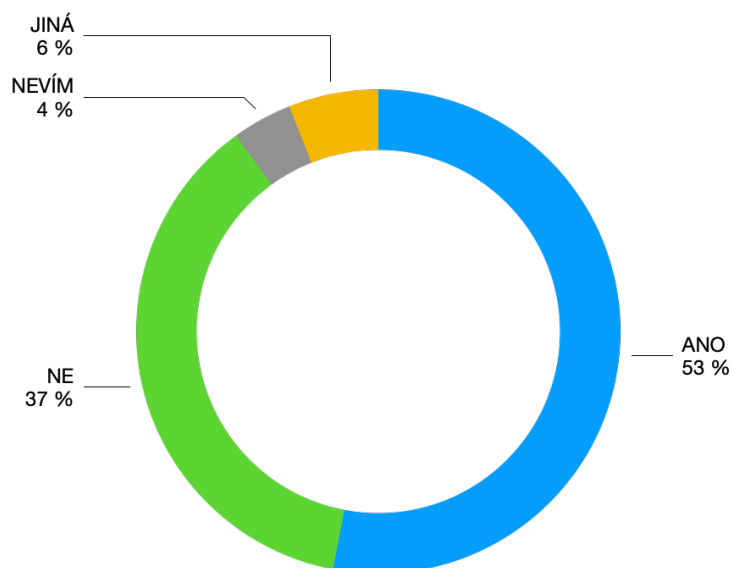
Poslední hypotézou je čerpání informací z alternativních informačních kanálů, zejména soc. sítí, o kterých se zmiňovali i někteří dotázaní. Zejména na sociálních sítích se velice často objevují informace o korupci a rozkrádání státního majetku, osobami blízkých Kremlu a současnému prezidentovi Ruska. Tyto informace a obvinění zpravidla neposkytují ruská státní média. Prezentují je alternativní servery jako například Meduza, Youtube kanál Alexeje Navalného apod. Takové informace se tak nejčastěji dostávají spíše k převážně mladší generaci, která ovládá práci s počítačem a sociálními sítěmi.²⁴⁷

²⁴⁶Tabulka č.1,2

²⁴⁷*Pálec pro Putina*. Moskva: Alexej Navalnyj, 2021

2. Je dle vás míra korupce za vlády Putina vyšší než za vlády Jelcina?

Graf 2 míra korupce za Jelcina a následně za Putina

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření **Zpracování:** Vlastní

U otázky číslo dvě došlo 53 % dotázaných respondentů k závěru, že míra korupce v Rusku se ve všech obdobích vlády prezidenta Vladimira Putina zvýšila a respondenti ji považují za obecně vyšší než tomu bylo za prvního prezidenta Ruské federace Borise Jelcina. K odpovědi, že vyšší míra korupce byla za období vlády Borise Jelcina se přiklonilo 37 % respondentů. 4 % respondentů odpovědělo, že neví, jak na tuto otázku odpovědět, toto procento je nižší než v případě první otázky.

Možnost „JINÁ“ zvolilo 6 % respondentů. Jejich odpovědi se různí. Pro přesnější představu budou nyní uvedeny dvě názorově odlišné odpovědi:

- „Z mého pohledu rozhodně vyšší než za Jelcina. Díky sociálním sítím jako je Telegram nebo Vkontakte, se dá mnoho informací o korupci Putinovy administrativy hodně dozvědět“.
- „Rozhodně ne. Za jelcinovské privatizace došlo k rozkradení národního majetku novodobými gangstery a začalo kolosální ožebračení ruského národa“.

V případě této otázky dostáváme taktéž celkem jednoznačný pohled na dotázanou problematiku. Více než polovina oslovených se shoduje, že míra korupce za vlády Vladimira Putina vzrostla oproti Jelcinovské éře. Zde jsou však výsledky dotazníkového šetření

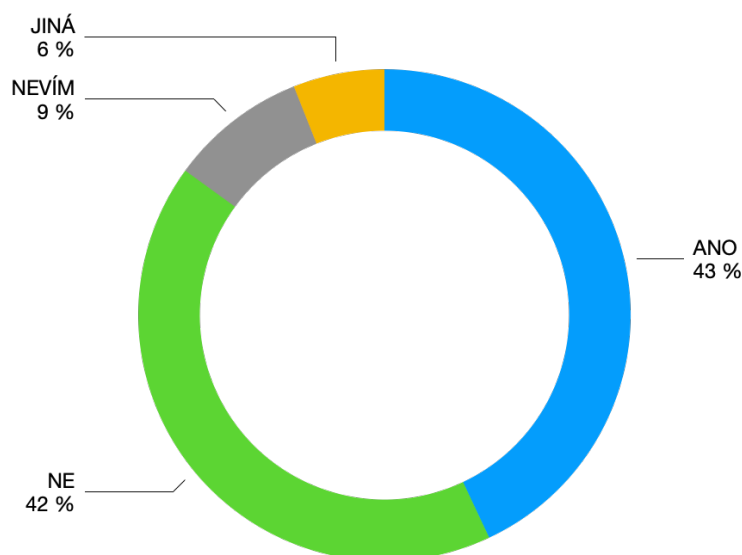
s informací předložených v rámci této práce na základě studia oficiálních pramenů v přímém rozporu.

V případě Jelcinovy éry totiž dosahovala korupce nejvyšší úrovně v historii samotné Ruské federace, k čemuž přispěla bezpochyby nezdařená privatizace, celkem třikrát nekontrasigovaný zákon zamezující právě bujení korupce. Za vlády Vladimira Putina naopak dle dostupných dat dochází k poklesu většiny závažných trestných činů, k čemuž jistě vedla i reorganizace policie, vytvoření protikorupční jednotky nesoucí název OMON, přijetí zákona č.115 ruského Trestního zákoníku, který postihuje oblast korupce a praní špinavých peněz.

Opačný názor dotázaných oproti oficiálně prezentovaným informacím je velice složité vysvětlit. Nabízí se však krátká historická paměť, kdy byly Jelcinovy chybné kroky zamezeny. Roli může sehrát i špatná zkušenost s veřejnou či státní správou v případě korupce z nedávné doby. Opět zde taktéž mohou být přítomny informace z alternativních zdrojů, jež informují často odlišně na rozdíl od médií státních.

3. Setkal/a jste se za svůj život s nějakou skupinou/jednotlivcem, který se podílel na organizovaném zločinu?

Graf 3 setkání se skupinou OZ

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření **Zpracování:** Vlastní

V grafu 3 je počet respondentů, kteří odpověděli v této otázce ANO, srovnatelný s počtem těch, kteří zvolili možnost odpovědi NE. Procentuálně je to v případě ANO 43 % a v případě NE 42 %. Je nutno uvést, že u dotázaných, jež zvolili odpověď NE, vyvstává otázka zdali mohou s určitostí říci, že se opravdu nikdy s takovým jedincem či skupinou nesetkali.

Poměr odpovědí je v případě této otázky téměř vyrovnaný. 43 % dotázaných uvedlo, že se někdy v životě setkalo s někým, kdo se podílel na organizované trestné činnosti. Pokud bychom toto číslo uznali jako odpovídající realitě, můžeme říci, že fenomén OZ je v Rusku opravdu dobře etablován a setkání s ním tak není nikterak výjimečné. Bohužel na základě datových sad, které jsou k dispozici, není možné určit, zda mohou být výsledná procenta takto vysoká.

9 % respondentů zvolilo odpověď NEVÍM. K odpovědi „JINÁ“ se přiklonilo 6 % dotázaných. Nyní budou uvedeny dvě protichůdné reakce na tuto otázku:

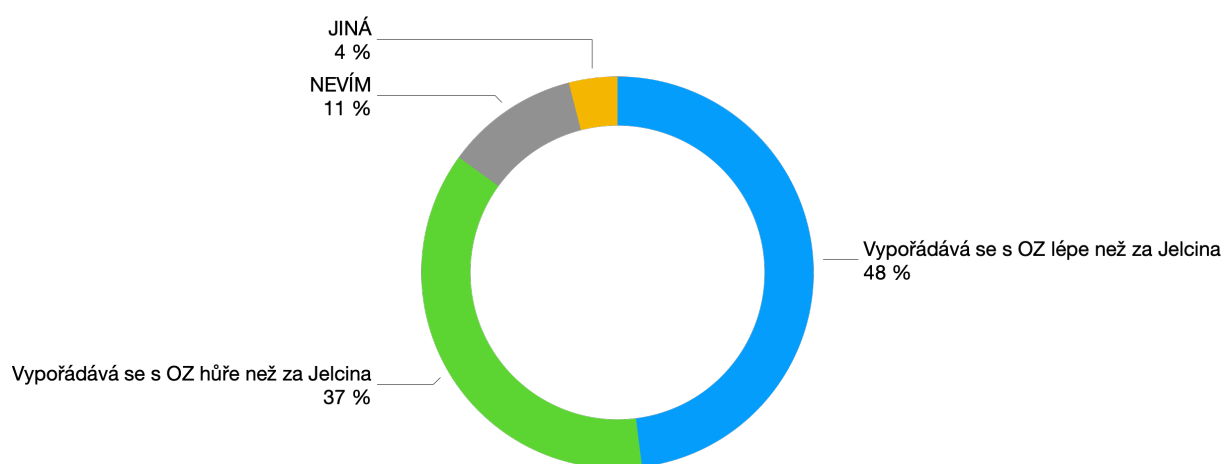
- „Ano, téměř při každých volbách, kdy již před volebními místnostmi stojí lidé nabízející zejména důchodcům peníze za hlas pro „Jednotné Rusko“.

- „Setkal jsem se s ním ve Volgogradě při koupi nového automobilu na inzerát, když jsem dorazil na místo předání s penězi. Místo auta na mě čekalo 5 ozbrojených mužů, kteří mě donutili peníze vydat“.

Odpovědi v tomto případě mohou být zavádějící. Je otázkou, zda všichni dotázaní dokáží OZ vůbec identifikovat. Ani experti se neshodnou na jeho univerzální definici a každý odborník zabývající se touto problematikou uvádí unikátní sadu jeho znaků.

4. Dokáže se dle vašeho názoru administrativa Putina lépe vypořádat se skupinami OZ než tomu bylo za vlády Jelcina?

Graf 4 vypořádání se s organizovaným zločinem Jelcinova administrativa v porovnání s Putinovou

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření **Zpracování:** Vlastní

V této otázce je vzhledem k předchozím poměrně překvapivý výsledek. 48 % respondentů se zde vyslovilo, že Putinova administrativa je schopna se vypořádat s OZ lépe, než tomu bylo za vlády prezidenta Jelcina, k čemuž se přiklonilo 37 % respondentů.

Celkem vysoké procento zvolilo možnost NEVÍM. 4 % respondentů zvolila u této odpovědi možnost JINÁ.

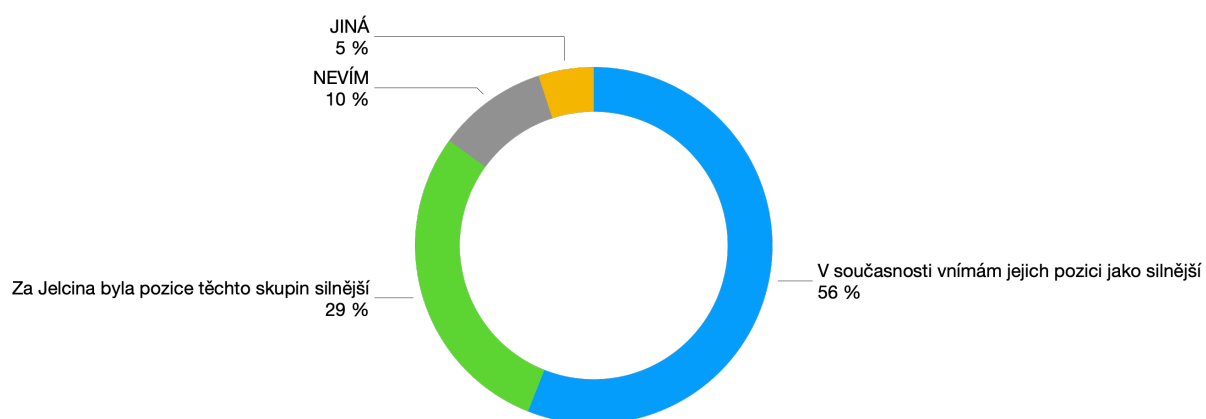
Nyní budu citovat dvě názorově odlišné odpovědi:

- *„Putin po převzetí vlády vyčistil Rusko od většiny gangsterských skupin! Zavedl efektivní vyšetřovací útvary, daňové kobry a Spetznaz pro policii“.*
- *„Putin bojuje jen s těmi, kteří se proti němu opováží vymezit, ty pak označí za zločince a pro těm bojuje s veškerou silou“.*

V případě této otázky je poměr získaných odpovědí opačný než v případě otázky číslo 2. Podle většiny dotázaných se Putinova administrativa dokáže vypořádat s OZ lépe než tomu bylo v období prezidentství Borise Jelcina. Otázka číslo 4 zkoumá OZ jako komplex nikoliv jen na jednu z jeho složek. Opět zde tedy můžeme vycházet z toho, zda si jsou dotázaní vědomi definic OZ a nevnímají tak, že do tohoto balíku patří i korupce, na níž byli tázáni právě v otázce číslo 2.

5. Jak vlivné jsou dle vás ruské skupiny oligarchů v současnosti a jak tomu bylo v časech Jelcina?

Graf 5 vliv skupin ruských oligarchů v období vlády Jelcina a následně Putina

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření **Zpracování:** Vlastní

V této otázce jsou výsledky daleko jednoznačnější než v případě otázek předchozích. 56 % respondentů vnímá současnou pozici oligarchů jako silnější, než tomu bylo za vlády Borise Jelcina. O čemž svědčí 29 % dotázaných. Vysoký počet respondentů zde zvolilo možnost NEVÍM, konkrétně celých 20 %. 5 % využilo odpověď JINÁ.

Odpovědi JINÁ byly následující:

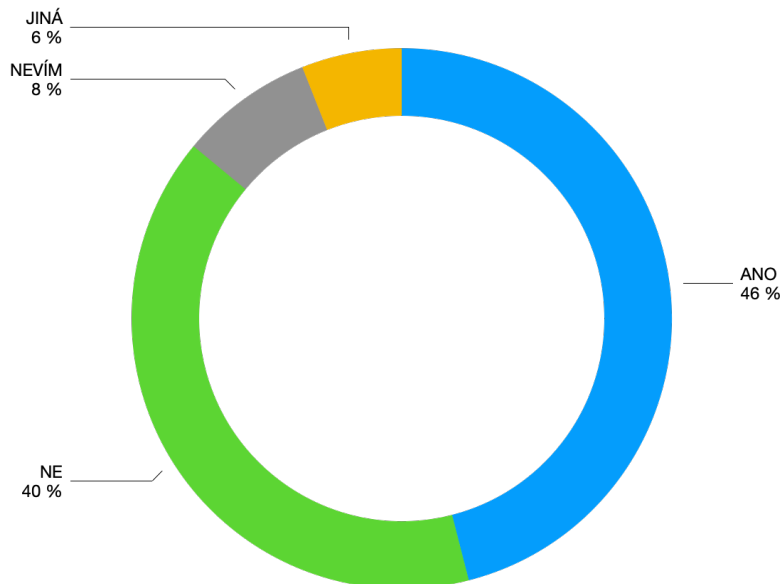
- *„Z mého pohledu rozhodně silnější jen méně viditelná pro běžné obyvatele, díky skvěle propracovanému systému“.*
- *„V současnosti za Putina ji vnímám daleko silnější než za Jelcina a dokonalou ukázkou byl dokument od Navalného s názvem „Palác pro Putina“.*

U této otázky se většina respondentů vyslovuje jasně. A sice, že za současného prezidenta vnímají roli oligarchů jako dominantnější. Je nutné říci, že tento jasný výsledek může být do jisté míry dán tím, že respondenti jsou ruské národnosti, nežijí však v současné době na území Ruské federace. Dostávají se k nim tak informace západních médií, která jsou k prezidentu Putinovi daleko kritičtější, než je tomu v médiích působících v Rusku, kde je pluralita názorů obzvlášť v případě státních médií téměř nulová. Počet nezávislých médií, které přinášejí jiný pohled na tuto problematiku je zanedbatelný a tyto názory se tak nedostávají mezi širokou populaci. Nezávislá média jsou v Rusku často perzekuována.²⁴⁸ Výzkum byl prováděn v době, kdy ve světě stále rezonuje kauza opozičního lídra Alexeje Navalného, což může nahrávat výsledkům v případě této otázky.

²⁴⁸Zadrženi hlavního redaktora Meduzy Sergeje Smirnova. Moskva: Meduza, 2021

6. Domníváte se, že ruský OZ ovlivňuje domácí politiku V. Putina?

Graf 6 ovlivnění domácí politiky Putinovo administrativou

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření **Zpracování:** Vlastní

V grafu 6 můžeme pozorovat, že odpovědi na položenou otázku jsou poměrně vyvážené. Pro možnost ANO se zde vyslovilo 46 % respondentů. Variantu NE zvolilo 40 % respondentů. Pouze 8 % dotázaných zvolilo možnost NEVÍM. 6 % respondentů pak odpovědělo na tuto otázku vlastními slovy. Výsledek šetření je spíše nejednoznačný s velkým názorovým rozptylem dotazovaných respondentů.

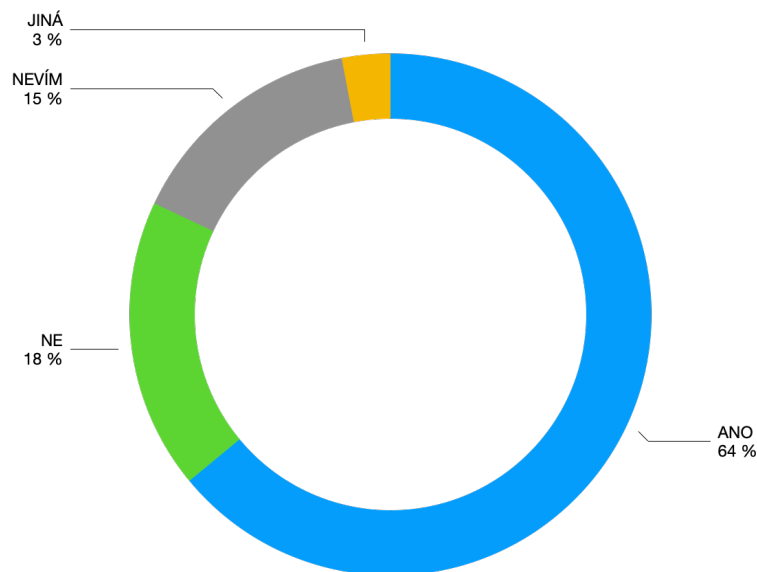
V případě možnosti JINÁ jsou pak odpovědi následující:

- „Myslím si, že nikoliv jelikož „baťuška car“ nemá zájem řešit problémy jednotlivých oblastí, dokud někdo nejedná proti zájmům Kremlu nemá pozornost“.
- “To Putina nezajímá, pokud se bavíme o problémech regionů jeho zájem je upřen na velké ruské firmy jako Rosatom, Rossiabank, Rosneft, Gazprom apod“.

Je však otázkou, zda se nejedná jen o nepodložené spekulace či pouze subjektivní pocity z řad dotázaných. Z výzkumu totiž není možné spolehlivě určit, kolik respondentů se angažovalo v některém z orgánů, jež měly vliv na tvorbu domácí politiky. Co však z odpovědí plyne je značná nedůvěra v oblasti transparence na úrovni domácí politiky. Paralelu zde můžeme vidět s tím, že se velká množina respondentů obává silného vlivu oligarchických skupin, které by jistě měly zájem kormidlovat cíle tuzemské politiky a hájit tak především své zájmy, ať už by byly jakéhokoliv charakteru.

7. Domníváte se, že ruský OZ ovlivňoval tuzemskou politiku za vlády Jelcina?

Graf 7 ovlivnění domácí politiky Jelcinovo administrativou

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření **Zpracování:** Vlastní

V případě této otázky je výsledek ještě jednoznačnější než v případě otázky číslo šest. Jednoznačně převládající odpovědí v tomto případě byl názor, že za prezidenta Jelcina OZ značně ovlivňoval tuzemskou politiku. Proti se vyjádřilo 18 % respondentů a možnost NEVÍM pak zvolilo 15 % respondentů.

K této otázce se respondenti, kteří zvolili odpověď JINÁ, vyjadřují následovně.:

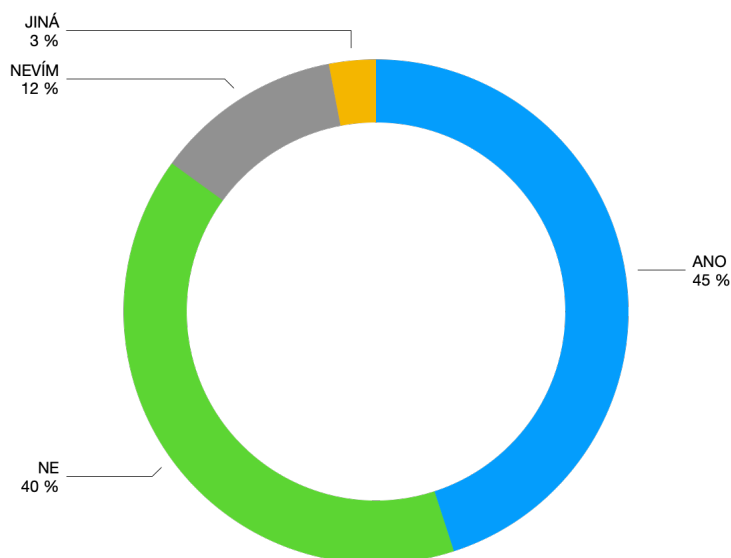
- *“O něco více než za Putina. Jelcin si potrpěl na poslušnosti regionálních politiků. Putinovi stačí, když se proti němu nevymezují. Když se nevymezují mají volné ruce“.*
- *„Určitě ano, zejména za privatizace, kdy Jelcin přijímal finanční dary např. od Olega Soskovce (ředitel ruských železnic za Jelcina) a dalších, aby si zajistil podporu při dalších volbách“.*

V případě této otázky se vyslovila drtivá většina dotázaných, že OZ za Jelcina ovlivňoval tuzemskou politiku mnohem intenzivněji než je tomu nyní. Tento výsledek tak koresponduje s oficiálními informacemi, kdy právě za Jelcinovy vlády „vzkvétá“ korupce a díky privatizaci získávají skupiny podnikatelů, často bývalých zločinců, vliv i na oficiálních úřadech v oblastech, kde provozují svou činnost. Takovým příkladem oligarchů, kteří za

Jelcinovy vlády nabývají velkých majetků, jsou Roman Abramovič a Oleg Děripaska. V případě Abramoviče je možné vidět jeho propojení s politikou, jelikož Abramovič byl v 90. letech gubernátorem Čukotky. Následně získal podíl ve společnosti RUSAL, ve které figuruje i zmíněný Děripaska.

8. Zaznamenal/a jste snahu ovlivňovat rozhodnutí a veřejné zakázky místní samosprávy skupinami OZ (politiku ve vašem městě)?

Graf 8 vliv organizovaných zločineckých skupin v případech veřejného výběrového řízení

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření **Zpracování:** Vlastní

V grafu číslo 8 je v případě možností ANO/NE procentuální poměr opět vyrovnaný. Převažuje však odpověď, kdy respondenti zaznamenali ovlivnění veřejné zakázky skupinami OZ. Tuto odpověď potvrdilo 45 % dotázaných. Téměř identické procento a sice 40 % respondentů vybralo odpověď, že se nikdy nesetkali se skupinou, jež by ovlivnila průběh veřejné zakázky.

12 % respondentů zvolilo variantu NEVÍM. Pouze 3 % respondentů možnost JINÁ.

Konkrétní ovlivnění veřejných zakázek okomentovali respondenti následovně:

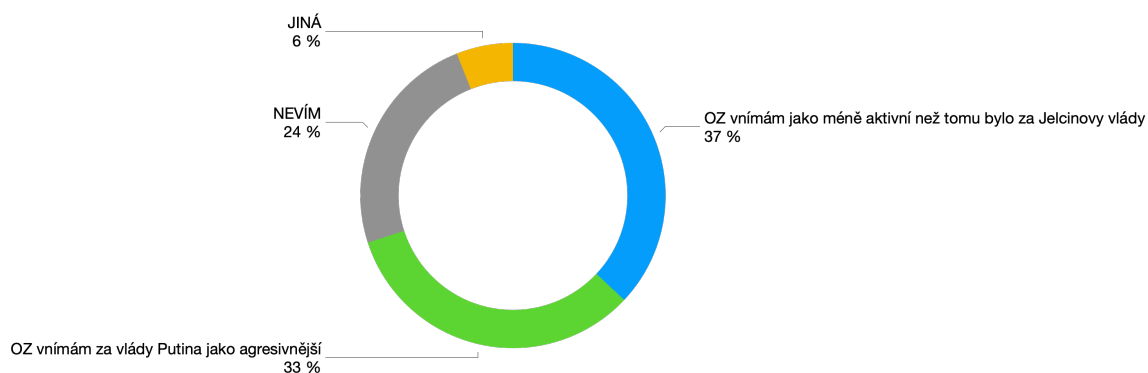
- „ANO! Při zbytečné výstavbě druhého ruského kola na novosibirské náplavce. Dokonce v referendu tuto výstavbu lidé odmítli...avšak i přesto započala“.
- „Ano, v Tagilu kde jsem žila 20 let je propojenost „podnikatelských skupin“ a veřejné správy veřejným tajemstvím. Lidé to však neoznačují za OZ“.

V této otázce je poměr odpovědí opět vyrovnaný. Je však složité definovat jakékoliv závěry, protože konkrétní případy, kdy se tak stalo, konkrétně uvedlo pouze 3 % dotázaných. Jejich výpověď je však nemožné ověřit, protože své tvrzení nedokládají konkrétními důkazy a

nelze tak posoudit, zda se opravdu jednalo o činy naplňující definici například nekalé soutěže nebo jiné hospodářsky trestné činnosti.

9. Pokud jste takové snahy zaznamenal/a, jsou v současnosti intenzivnější než tomu bylo za vlády Jelcina?

Graf 9 intenzita snah ovlivnit přidělení veřejných zakázek organizovanými zločineckými skupinami za vlády Jelcina a následně za Vladimira Putina

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření **Zpracování:** Vlastní

V této otázce byla zaznamenána největší proporcionalita získaných odpovědí. Poměr získaných odpovědí je zde nejvyrovnanější ze všech předchozích grafů. Celkem 37 %

dotázaných považuje snahy OZ ovlivňovat rozhodování veřejné správy, zejména při zadávání veřejných zakázek jako intenzivnější za vlády Vladimira Putina. Pouze o 4 % méně respondentů považuje tyto snahy intenzivnější za předchozí funkční období prezidenta Jelcina.

Vysoké je procento v případě odpovědi NEVÍM, kdy tuto možnost zvolilo 24 % dotázaných. Celkem 6 % respondentů zvolilo odpověď JINÁ. V rámci možnosti JINÁ se názory v této otázce různí.

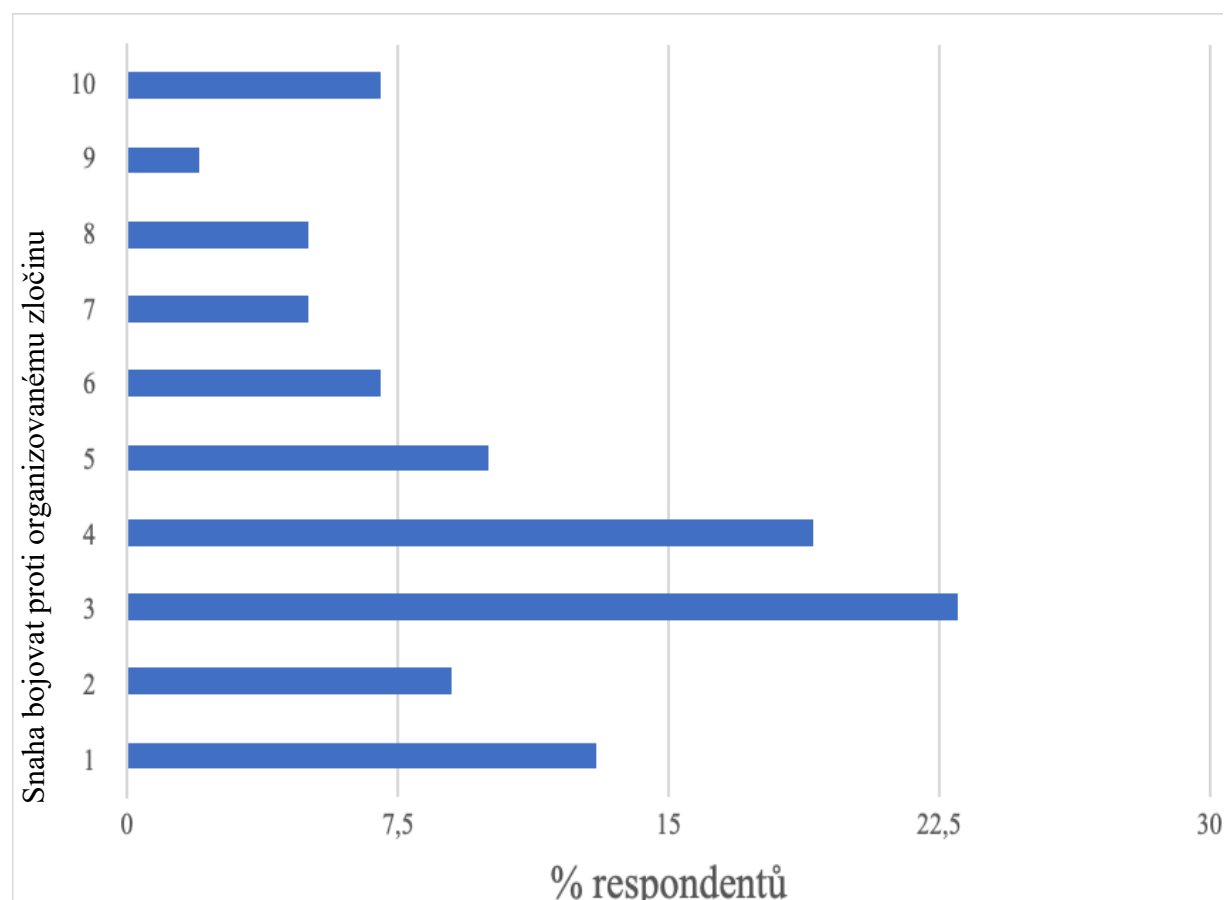
Konkrétně pak takto:

- *„Tyto snahy vnímám dnes intenzivnější i díky zprávám objevujícím se na sociálních sítích, zejména Vkontakte a Telegram. Také mám zprávy ze svého rodného města Kaliningrad, kde se otevřeně dnes hovoří o tzv. „stavební mafii“, jež ovládá tamní trh s nemovitostmi“.*
- *„Nevnímám v tomto případě žádný rozdíl, takové snahy jsou v Rusku viditelné i v éře SSSR a jejich intenzita je proměnlivá. Nemyslím si však, že souvisí s tím, kdo je zrovna vládne“.*

V případě této otázky je v rámci provedeného výzkumu nejvyšší procento odpovědi NEVÍM, konkrétně 24 % respondentů zvolilo tuto možnost. To nám ukazuje, že velká část dotázaných nemá v této otázce jasný názor. Mírně zde převažuje odpověď, že takové snahy jsou nyní intenzivnější, než tomu bylo za prezidenta Jelcina. Je však nutné zde kalkulovat se zmíněným procentem respondentů, kteří nevyjádřili v této otázce jasný názor.

10. Ohodnoťte od 1 nejhorší po 10 nejlepší snahu bojovat proti organizovanému zločinu současnou administrativou prezidenta Putina.

Graf 10 snaha bojovat s organizovaným zločinem za vlády Vladimira Putina

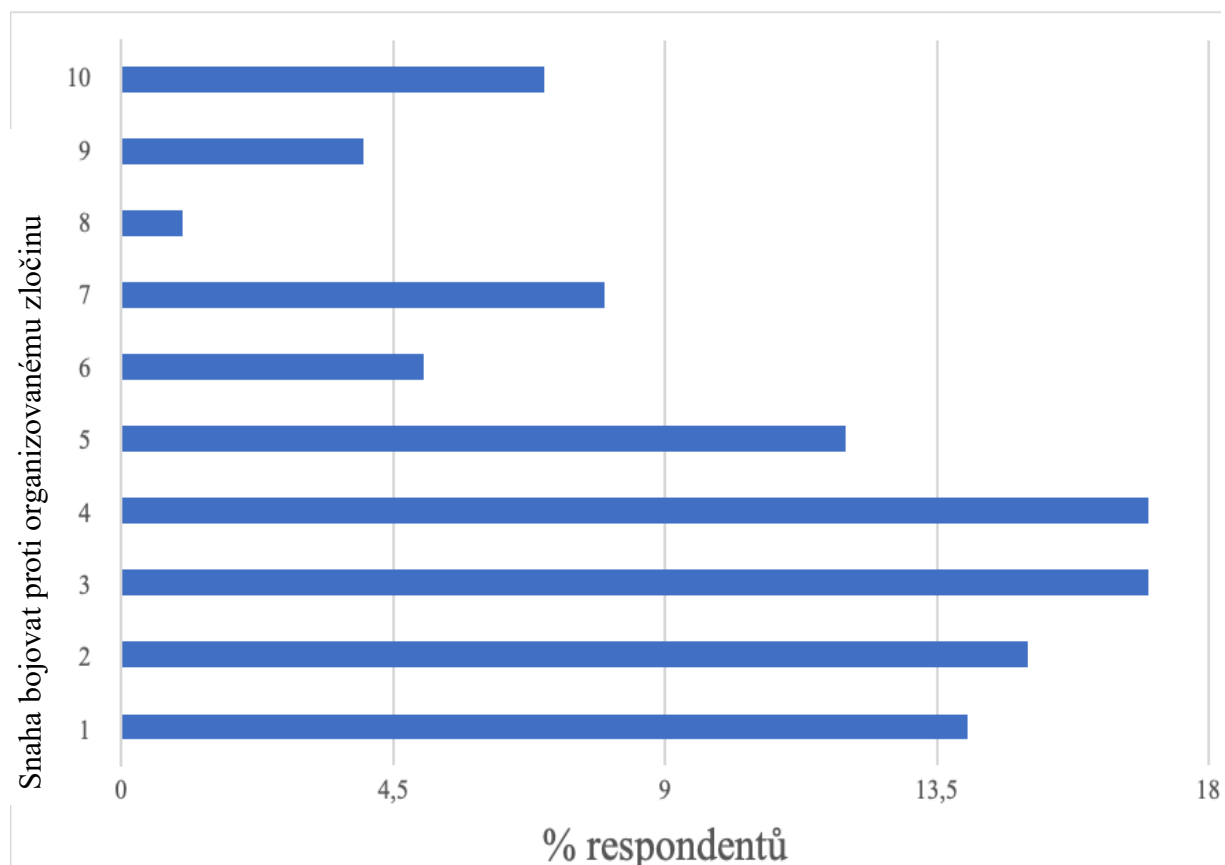
Zdroj: vlastní dotazníkové šetření/ **Zpracování:** Vlastní

V grafu 10 bylo cíleno na hodnocení účinnosti boje administrativy Vladimira Putina proti organizovanému zločinu působícího na ruském území. Z čehož 10 byla nejvyšší možná známka a 1 nejhorší. Nejčastěji zde respondenti hodnotili snahu bojovat s organizovaným zločincem číslicí 3 a 4. V případě čísla 3 to bylo 23 % dotázaných a u 4 19,5 %. Volba čísla 1 byla v rámci tohoto grafu třetí nejfrekventovanější. Naopak nejvyšší hodnocení tedy 10 zvolilo pouze 7 % dotázaných. Z grafu jasně plyne, že spokojenost s bojem proti organizovanému zločinu za vlády Vladimira Putina je ve sledované skupině velice nízká.

Výsledky tohoto hodnocení odhalují, že respondenti jsou obecně nespokojeni s tím, jak se současná administrativa vypořádává s OZ. Otázkou je, zda jsou si vědomi veškerých kroků, které současná administrativa proti tomuto fenoménu podniká. Ukazuje se však, že OZ rozhodně vnímají jako problém, který není řešen tak, aby jejich hodnocení bylo pozitivnější. To ostatně dokazují nejčastější známky 3 a 4, které rozhodně nejsou nikterak lichotivé.

11. Ohodnoťte od 1 nejhorší po 10 nejlepší snahu bojovat proti organizovanému zločinu současnou administrativou prezidenta Jelcina.

Graf 11 snaha bojovat s organizovaným zločinem za vlády Borise Jelcina

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření **Zpracování:** Vlastní

Tento graf klade respondentům identickou otázku jako graf číslo 10. Hodnotící zde však přidělují známky administrativě prezidenta Borise Jelcina. Oproti grafu číslo 10 můžeme pozorovat vyrovnanější výsledky v případně bodového hodnocení na škále 1-5, Z uvedeného grafu vyplývá, že drtivá většina dotázaných vyjadřuje nespokojenost se snahou administrativy Borise Jelcina a její snahou bojovat proti ruskému organizovanému zločinu. Bodové hodnocení 10 tedy nejvyšší hodnocení zvolilo pouze 7 % dotázaných, což je identické procento jako v případě předchozí grafu.

Jelcinova administrativa v případě této otázky nedosahuje podobně jako ta současná kladné hodnocení v boji s OZ, kdy jej vnímá většina dotázaných jako nedostatečně řešeným. Hodnocení boje s organizovaným zločinem jako celku tak v případě obou prezidentů vnímají dotázaní jako neuspokojivý. Tato hodnocení tak nabízejí otázku, jaké konkrétní nástroje by měli vládnoucí politici aplikovat, aby dosáhli na lepší hodnocení v této otázce.

Cílené rozhovory s využitím *oral history* metody

Druhým dílem praktické části jsou cíleně provedené rozhovory. Jsou zde uvedeny za účelem rozšíření povědomí o problematice ruského OZ prostřednictvím svědectví respondentů, jež mají na základě svého tvrzení, vlastní zkušenosti s tímto fenoménem.

Analytická jednotka

Respondenti pro uskutečněné rozhovory byly vyselektováni na základě následujících kritérií:

- Museli souhlasit se zaznamenáním rozhovoru.
- Museli mít vlastní zkušenost s OKS v rámci OZ.
- Věková hranice minimum 45 let.
- Ruské státní občanství.

Tato kritéria byla podobně jako v případě dotazníkového šetření nastavena tak, aby pokud možno v co nejvyšší míře eliminovala zkreslení, které rozhovory přinášejí, jelikož se jedná o subjektivní reprodukci minulosti. Na základě těchto kritérií, byli vybráni dva respondenti, kteří deklarovali ochotu účastnit se těchto rozhovorů a potvrdili, že splňují stanovená kritéria. Prvním je válečný veterán války v Afghánistánu Stanislav Genadij Churikov²⁴⁹ a druhým dotazovaným je pak Alexander Alexejevič Noykin.²⁵⁰

Výzkumná metoda

K vyhodnocení těchto rozhovorů byla využita metoda *oral history*. Právě popis minulosti totiž nejlépe z možných metod reprezentuje právě orální historie, jejíž definice je následující: *„Jedná se o řadu propracovaných, avšak stále se vyvíjejících a dotvářejících postupů, jejichž prostřednictvím se badatel v oblasti humanitních a společenských věd dobírá nových poznatků, a to na základě ústního sdělení osob, jež byly účastníky či svědky určité události, procesu nebo doby, které badatel zkoumá, nebo osob, jejichž individuální prožitky,*

²⁴⁹Jmenuji se Stanislav Genadievič Churikov, narodil jsem se 29.3.1962 v malé vesnici Kameň na Obi. Má matka byla učitelka na místní základní škole, otec byl úředník na místním úřadu. Po dokončení základní školní docházky, jsem se rozhodl odejít do Barnaulu, což je město čítající zhruba 500 000 obyvatel, kde jsem nastoupil na jedno z místních gymnázií.

²⁵⁰Narozen 13.01.76. ve městě Gorno-Altajsk. Kde jsem absolvoval desetiletou školu. Studoval na institutu. Byl jsem strojním inženýrem. Po ukončení studia jsem pracoval pro soukromé společnosti. Nejdéle jsem působil ve společnosti ROSATOM.

*postoje a názory mohou obohatit badatelovo poznání o nich samých, případně o zkoumaném problému obecně."*²⁵¹

Orální historie se řadí mezi kvalitativní metody. Při aplikaci této metody je nutné podstoupit následující fáze:

- Příprava – Měla by být věcná, měla by připravit rozhovor tak, aby poskytnuté vědomosti směřovaly ke konkrétním historickým událostem.
- Dotazování – Nejvhodnější je přímá výpověď svědka předmětných událostí tedy interview.
- Analýza – Zásadní prvek této metody a sice nutnost kritické hodnocení svědkovy výpovědi.
- Vyhodnocení – Stanovit závěry ze získaných informací, porovnat výpověď s daty získanými v teoretické části této diplomové práce.²⁵²

Taktéž je nutné v případě metody orální historie kalkulovat s možným zkreslením a složitou prakticky nemožnou verifikaci informací jež poskytne dotazovaný. Pro eliminaci problému této metody a zamezení zkreslení výpovědí respondentů bylo rozhodnuto o nutnosti potvrzení výpovědi Stanislava Churikova dalším respondentem, kterého ve své výpovědi jmenuje a je jím Alexander Noykin.

Vznikly tak v podstatě dvě unikátní případové studie, kde je možné provést komparaci výpovědí obou respondentů. Výsledky zároveň přinášejí unikátní pohledy do myšlení, hodnocení a vnímání zkoumané problematiky osobami blízkými prostředí ruského OZ.

Metodika sběru dat

Rozhovory byly provedeny celkem dva. A sice s respondenty Alexanderem Noykinem a Stanislavem Churikovem. S druhým jmenovaným byl uskutečněn online rozhovor prostřednictvím služby Skype. První rozhovor proběhl 10.11. 2021 a pro ověření pravdivosti jeho tvrzení byl opakován 28.1. 2021. Následně byl o rozhovor požádán Alexander Noykin, který měl hodnotit výpověď Stanislava Churikova a zároveň odpovědět na otázky týkající se ruského OZ.

²⁵¹VANĚK, Miroslava, MUCKE Pavel. *Třetí strana trojúhelníku.: Teorie a praxe orální historie*. 2. Praha: Karolinum, 2015, s.10-12

²⁵²Tamtéž

Cíle rozhovorů

Záměrem provedených cílených interview byl získání unikátní výpovědi respondenta související s ruským OZ a jeho podobou za Borise Jelcina a následně za Vladimira Putina. Je zde možné analyzovat provedené interview a provést komparaci s tvrzeními respondentů se zdroji, které jsou uváděny jako oficiální prameny.

Pro naplnění stanovených cílů tak byly za pomoci brainstormingu a studia odborné literatury vytvořeny následující otázky:

- 1. Povíte mi ve stručnosti něco o Vás a vašem životě? (pro lepší kontext našeho rozhovoru)*
- 2. Jak jste se živil a co jste dělal po návratu z Afghánistánu?*
- 3. Co jste dělal po dokončení inženýrského studia?*
- 4. Zmínil jste se, že jste pracoval jako prodejce automobilů, a že tato práce nebyla zcela v souladu se zákony. Můžete být konkrétnější?*
- 5. Byl jste osobně svědkem nějaké formy násilí nebo vydírání?*
- 6. V předchozí otázce jste uvedl, že z vaší zkušenosti a zkušeností vašich kamarádů nebyly tyto skupiny vyděračů z řad etnických Rusů. Jak si toto vysvětlujete? A jak si vysvětlujete, že se v Rusku OZ tak snadno etabloval a dodnes si dle mnoha studií drží tak silnou pozici?*
- 7. Jak byste porovnal dobu za vlády prezidenta Jelcina a současnou vládu Vladimira Putina z hlediska proměny OZ a dalších rozdílů, které mezi těmito obdobími vnímáte?*

Zmíněné otázky, byly voleny s ohledem na anotaci diplomové práce, aby jejich formulace přinesla konkrétní teoretické části a zároveň měla dostatečně vypovídající hodnotu, která nehodnotí zkoumané téma pouze povrchně.

ZÁVĚRY: Komparace OZ za Borise Jelcina a následně za Vladimira Putina, Predikce možného budoucího vývoje ruského OZ

Po analýze dostupných zdrojů v rámci teoretické části této práce a následném vyhodnocení výsledků dotazníkového šetření a přihlédnutí k rozhovorům s respondenty na předmětné téma je vhodné přistoupit ke komparaci. A sice komparaci, která bude cílit na podobu OZ za vlády prvního prezidenta Ruské federace Borise Jelcina a jeho proměny za vlády současného prezidenta Vladimira Putina.

V případě Vladimira Putina je velice složité získat relevantní informace, ze kterých lze získat představu o fungování OZ za jeho prezidentství. Problém tkví zejména v protichůdných informacích. Ruská státní média, která byla v rámci práce analyzována, v podstatě shodně konstatují, že za období Putinovy vlády, dochází prakticky ve všech směrech k eliminaci zločineckých skupin a úspěšného potírání organizovaných kriminálních aktivit.²⁵³

Naproti tomu však alternativní zdroje představují zcela jinou realitu. S plným vědomím toho, že diplomová práce by neměla být tendenčně a názorově zabarvená, je i přesto nepřijatelné takové zdroje opomenout. Konkrétně se jedná zejména o portály: Meduza, Kommersant, Kompromant, OCCCR (konsorcium nezávislých novinářů, rádio Svoboda). Dalším dokladem jsou materiály opozičního lídra Alexeje Navalného, zejména jeho dokument „*Palác pro Putina*“. Důvody, pro které nelze informace uvedené výše uvedenými ignorovat jsou následující:

- Tyto zdroje staví své publikace na zjištěních vzešlých na základech investigativní žurnalistiky.
- Jejich věrohodnost dokreslují publikované rozhovory s osobnostmi pohybujícími se v policejních, armádních a politických kruzích.
- V neposlední řadě jsou ve zprávách nezávislých médií přiloženy fotokopie dokumentů, kterými dokazují svá tvrzení.

Hovoříme zde například o soudních rozsudcích, policejních záznamech, nahrávkách telefonátů s orgány veřejné správy, v případě Navalného projektu pak především o smlouvách, rozhovorech s aktivními i bývalými důstojníky FSB, dále o informacích dostupných ze stránek oficiálních úřadů, výpisech z katastrů nemovitostí apod. Dalším potvrzením zpráv ruských

²⁵³Statistické souhrny kriminality v rusku. Rusko: crimestat,2021

nezávislých médií o bujícím organizovaném zločinu za vlády Vladimira Putina můžeme vidět při vyhodnocení praktické části.

Zprávy nezávislých zdrojů hovoří o propojení OZ se státem, v podstatě se tyto zdroje shodují, že sám Vladimir Putin je součástí a „hlavou“ zločineckého světa. Viní jej z usurpace moci, korupčního jednání, kdy přes prostředníky čerpá z veřejných rozpočtů prostředky k soukromým aktivitám a do dozorčích rad a vedoucích funkcích dosazuje osoby, které jsou jemu blízké. Z takových aktivit je viněn i Boris Jelcin, nicméně míra takového jednání je při porovnání obvinění obou sledovaných prezidentů mnohonásobně nižší v Jelcinově případě.²⁵⁴ Zároveň je právě problematika protichůdných informací jedním z faktorů, které definují rozdíl mezi obdobími vlády Borise Jelcina a Vladimira Putina.

Za období vlády Borise Jelcina se totiž drtivá většina analyzovaných zdrojů shoduje v detekci příčin a podobě OZ. V Jelcinův prospěch zde nehovoří například nepřijetí zákona proti korupci, který Jelcin (i přes přijetí Dumy) pokaždé vetoval, a to dokonce hned třikrát, jak uvedla Azalija Ivanovna Dolgová.²⁵⁵ Přijal sice prezidentský dekret „o boji proti korupci ve veřejné správě“ nicméně oproti verzi zákona předloženým Dumou neobsahoval nezbytné represivní paragrafy a taxativně nevymezoval veškeré činy, které jsou s korupcí a OZ spojeny.

Zdroje, referující o organizovaném zločinu za Borise Jelcina, se shodují na jeho explozi právě za jeho prezidentství, kdy tuto dobu označují za „nomenklaturní kapitalismus“ a hovoří o prorůstání OZ do nejvyšších politických pater. Koržakov, který byl součástí nejbližšího okruhu prezidenta na pozici šéfa prezidentské ochranky, jej viní z neodpovědnosti a pozdního odstoupení, zejména v době kdy byl podruhé zvolen prezidentem. Dle jeho názoru, jednal Jelcin v letech 1996-1999 spíše v zájmu oligarchů, jimž bylo prostřednictvím privatizace v roce 1992 umožněno legalizovat kapitál, který byl ve většině případů nabyt podílením se na nelegálních činnostech.²⁵⁶

Předmětem Jelcinovy kritiky je právě legalizace kriminálních živlů a neefektivní reformy s katastrofálním dopadem. Dominantně je potom zmiňováno období privatizace 1992 a s tím souvisejících ekonomických reforem. Právě ty se staly živnou půdou ruskému podsvětí. Reformy uvrhly miliony Rusů pod hranici chudoby a daly tak tomuto odvětví téměř neomezený lidský kapitál, který byl ochoten za vidinou přežití připojit se k některé zločinecké organizaci. V těchto organizacích byla totiž mnohem vyšší naděje, že dokáže uživit sebe a svou rodinu,

²⁵⁴Schéma č.3

²⁵⁵MAKULOV, Sergej. *Ve stínu korupce*. Moskva: Literární noviny, 2008

²⁵⁶KORŽAKOV, Alexandr Vasiljevič. *Od úsvitu do soumraku*. 1. Praha: Votobia, 2000.s.140-164

jelikož v této oblasti bylo možné získat mnohem více finančních prostředků podílením se na kriminálních aktivitách.

Důkazem o neefektivitě ekonomických reforem za Jelcinovo období je i neochota zahraničních nadnárodních firem vstoupit a začít rozvíjet své podnikání na ruském trhu. Za tuto neochotu je však dominantně zodpovědný OZ, který v 90. letech disponoval rozhodujícím politickým a ekonomickým vlivem. A záleželo tak na osobnostech reprezentujících zločinecké skupiny a politicích s nimi spřízněnými, kdy, jak a za kterých podmínek budou moci zahraniční firmy na ruském trhu podnikat. Tuto rozhodující pozici poskytla ruskému organizovanému zločinu naprosto nefunkční Jelcinova administrativa, která nebyla schopná rekonstruovat soudy, policejní útvary, územní samosprávné celky, reformovat fungování zpravodajských služeb a vojenských rozvědek.

Vznikají tak mocná uskupení, která začínají získávat rozhodující ekonomický a politický vliv, uplácením zaměstnanců veřejné a státní správy, příslušníků politických orgánů, volených politických zástupců a to jak na regionální, tak celostátní úrovni. Dochází také k růstu korupce.

Ekonomickou sílu, kterou OZ získává za vlády Jelcina, přispěl také k rozpoutání „války“ mezi jednotlivými zločineckými skupinami, soupeřícími o vliv a získání dominantního postavení na trhu ruského OZ.

Dalším důvodem Jelcinovy kritiky je, že v letech 1996-1999 se při své kandidatuře za obhájením prezidentského křesla obklopil podnikateli, jejichž astronomické majetky byly nabyty právě díky Jelcinově vládě a následně prezidentovi pomáhali ve volební kampani a stali se nepostradatelnými členy volebního štábu při Jelcinově kandidatuře. Nejvíce viditelnými oligarchy obklopující prezidenta Jelcina byli Boris Berezovskij a Oleg Soskovec. Právě oni dva byli nejvýše postaveni v hierarchii Jelcinova volebního štábu. Největší měrou také přispěli k jeho znovuzvolení do úřadu prezidenta. Podařilo se jim totiž prakticky nemožné. Po nepodařených ekonomických reformách, byla Jelcinova podpora veřejnosti téměř nulová a experti tak předpokládali jasné vítězství protikandidáta Zjuganova (najít jeho celé jméno). Avšak díky mediální a ekonomické síle, kterou disponovali Jelcinovi podporovatelé se jim podařilo obrátit veřejné mínění. Užívali však také praktik, které je možné označit právě za nelegální aktivity, které lze považovat za ty, které jsou vlastní právě organizovaným zločineckým skupinám. Příkladem může být to, že Oleg Soskovec využil svého vlivu a svým

podřízeným přímo nařídil, aby zaměstnancům RŽD přikázali volit právě Borise Jelcina. To lze bezesporu považovat za narušení svobodné volební soutěže.²⁵⁷

Jasným rozdílem v podobě OZ je tak jednoznačně přítomnost organizovaného kyberzločinu. Tento fenomén se i dle získaných dat dominantně rozvíjí právě na počátku 21. století za vlády Vladimira Putina. V Jelcinově éře tuto formu kriminality nezaznamenáváme což je způsobeno zejména tím, že v etapě jeho vlády nebyl počítač standardní výbavou ruských domácností. Za vlády Borise Jelcina počítače využívaly zejména státní instituce avšak i zde byl jistý deficit dostupnosti. Vývoj v Rusku 21. století v této oblasti je bezpochyby dynamický a dle statistik je zde jasně identifikovatelný rostoucí trend. I z výsledků provedeného empirického výzkumu vyplývá, že 56 % dotázaných například považuje roli oligarchických skupin za silnější, než tomu bylo za vlády Borise Jelcina. Což je aktuálně v ruském prostředí nejčastěji diskutovaná otázka, zejména mezi mladou generací, především mezi vysokoškolsky vzdělanými.

Na základě veškerých informací a provedené syntézy je tak zcela pochopitelné, že určit, jak se ruský OZ bude vyvíjet je velice problematické. S určitostí je možné pouze říci, že OZ v Rusku je silně etablovaný fenomén, jež bude pro každou vládu složité až prakticky nemožné zcela vymýtit. K tomu, aby došlo k jeho eliminaci, by byla nutná silná politická vůle, zásahy do legislativy, vybudování spolehlivých represivních složek nebo posílení již existujících. V současnosti za vlády Vladimira Putina dochází spíše fakticky k další transformaci nikoliv však k jeho vymýcení či potlačení.

Jednou z variant, jež se nabízí je výměna politického vedení, nicméně toto řešení není zárukou k destrukci ruského podsvětí, jak bylo již prokázáno v rámci teoretické části této práce. Podobné zjištění přinášejí i výsledky empirického výzkumu, ze kterých plyne, že 56 % dotázaných například považuje roli oligarchických skupin za silnější, než tomu bylo za vlády Borise Jelcina.²⁵⁸

Dva uskutečněné rozhovory s Alexejem Noykinem a Stanislavem Churikovem se v otázce Putinovy role rozcházejí. Zatímco Churikov tvrdí, že věří obviněním, která Putina usvědčují z korupce a dalších údajných trestných činů, je Noykin přesvědčen o nepravdivosti těchto tvrzení a označuje za vykonstruované.²⁵⁹

S jistotou lze však říci, že minimálně kyberzločin bude v následujících letech dále růst. Jedná se o celosvětový problém a nelze jej tak izolovat pouze na ruské území. Nicméně právě

²⁵⁷ DOUBRAVA, Jiří. *Boris Jelcin: car ruských změn*. 1. Praha: Epoque, 1997. s. 23-36

²⁵⁸ Graf č. 5

²⁵⁹ Příloha: I.II

v Rusku je jeho vývoj daleko rychlejší než je tomu v jiných, zejména západních státech. To může být dáno tím, že Rusko má vysoké procento občanů, kteří jsou vzdělaní v přírodních vědách, což bylo způsobeno politikou SSSR. V éře Sovětského svazu byly totiž technické obory preferovány, díky masivnímu zbrojení za časů studené války a neustálých příprav na možný vojenský konflikt. Jedinou možností, která se nabízí, aby zbrzdila rostoucí kyberzločin je zásadní změna legislativy a zřízení represivních orgánů, ať již v rámci policie či armády, které by se zaměřily na eliminaci této oblasti kriminality.²⁶⁰

Další možné řešení pak spatřuji v aktivizaci veřejnosti, která se dokáže spojit a začne důsledněji kontrolovat své politické představitele, a to i na úrovni územní samosprávy. Problém, který toto řešení nese, je v neexistenci ruské občanské společnosti, která je historicky destruována zejména z období SSSR. Toto období diktatury paradoxně přináší mimo jiné zločineckou elitu v podobě vorů v zákoně, kteří si svůj vliv ač ne již v takové míře uchovali dodnes.

Aktuální situace v Rusku s akcentem na právě probíhající rusko-ukrajinský konflikt s největší pravděpodobností posune vývoj ruského OZ do špatně předvídaných směrů. Západní ekonomické sankce uvalené na Rusko mají bezprecedentní charakter a podle mnohých ekonomů mohou ruskou ekonomiku přivést k absolutnímu kolapsu. Takový vývoj situace by byl pochopitelně živnou půdou pro eskalaci aktivit ruského OZ, který by mohl situaci v Rusku zásadním způsobem ovládnout. Z této práce totiž jasně plyne, že při každé z krizí, způsobených ekonomickými problémy či politickou nestabilitou, došlo vždy k masivnímu posílení skupin organizovaného zločinu. Důležitou součástí práce tak zůstává zmíněný historický exkurz OZ, který je představen v rámci této práce. Identifikuje totiž jednak znaky které si sebou ruský OZ nese od jeho datovaného vzniku a zároveň demonstruje již zmíněnou turbulentní proměnu. Znaky, které ruský OZ provázejí od jeho vzniku můžeme spatřovat v nezměněné podobě v rámci hierarchie a pravidel jednotlivých zločineckých organizací.

Současný vývoj, kdy západní státy aktivně přistupují k masivním sankcím destruujiících ruský trh, otvírá se zde nový prostor právě ruskému organizovanému zločinu a šedé zóně ekonomiky. Podobně jako tomu bylo za dob SSSR, nahrává takové podnebí zejména pašeráctví. Pravděpodobným se také jeví růst nezaměstnanosti vlivem odchodu zahraničních firem zaměstnávajících ruské občany. Na základě zkušeností z minulosti lze predikovat, že určitá část nově nezaměstnaných se připojí aktivitám spadajícím do širokého portfolia organizovaných zločineckých skupin.

²⁶⁰ Tabulka č.3

Domnívám se, že ruský OZ je téma nanejvýše aktuální a vzhledem k současné situaci jistě bude i do budoucna. Vlivem výše zmíněných ekonomických sankcí lze totiž pravděpodobně předpokládat další z již mnoha erozí v minulosti. S přihlédnutím k historickým zkušenostem lze očekávat rostoucí trend právě v této oblasti.

PŘÍLOHY

Příloha I.

1) Povíte mi ve stručnosti něco o Vás a vašem životě? (pro lepší kontext našeho rozhovoru)

Jmenuji se Stanislav Genadijevič Churikov, narodil jsem se 29.3. 1962 v malé vesnici Kameň na Obi. Má matka byla učitelka na místní základní škole, otec byl úředníkem na místním úřadu. Po dokončení základní školní docházky jsem se rozhodl odejít do Barnaulu, což je město čítající zhruba 500 000 obyvatel, kde jsem nastoupil na jedno z místních gymnázií. Po dokončení studia jsem v 18 letech nastoupil dvanáctiměsíční povinnou vojenskou službu v barnaulských kasárnách. Vzhledem k mé fyzické zdatnosti a příkladnému plnění rozkazů mi bylo nabídnuto účastnit se mise v Afghánistánu. Tuto nabídku jsem přijal, jelikož má rodina nebyla dobře finančně situovaná a za rok trvající mise mi bylo nabídnuto 200 000 rublů, což byla na tehdejší dobu obrovská suma. Důvodem takto vysokého finančního ohodnocení bylo i to, že jsem byl převelen k elitnímu útvaru VDV (elitní prapor ruské armády – výsadkáři).

V Afghánistánu naše jednotka operovala na základně v Herátu. Denní náplní našich povinností bylo patrolování (monitoring území, které se nacházelo v bezprostřední blízkosti základny). Dalším z úkolů byl doprovod eskorty humanitárních pracovníků při převozu zdravotnických materiálů a raněných. Po návratu z prvního turnusu v roce 1981 jsem poté působil jako voják z povolání u praporu VDV v Barnaulu.

V roce 1982 jsem se seznámil se svou současnou manželkou a v roce 1986 se nám narodila naše dcera Alexandra. Jelikož má manželka pochází z Novosibirsku, kde chtěla i po sňatku setrvat, zažádal jsem o přeložení k útvaru VDV v Novosibirsku. K naší radosti mi bylo vyhověno. Nicméně plat vojáka z povolání nebyl nijak vysoký a nestačil by nám při narození naší dcery.

Roku 1987 jsem tedy přijal nabídku, účastnit se další zahraniční mise, opět v Afghánistánu. Průběh mise byl v podstatě identický jako při prvním turnusu s tím rozdílem, že mezi vojáky i velícími důstojníky bylo cítit jisté napětí z rostoucí agrese mudžáhidů, kteří byli dle zpráv naší rozvědky mocně podporováni USA a jejich spojenci.

V roce 1988 jsem se vrátil zpět do Novosibirsku a k rodině. Zhruba rok na to válka skončila a Sovětská vojska se z Afghánistánu začala stahovat.

2) *Jak jste se živil a co jste dělal po návratu z Afghánistánu?*

Po návratu z mise jsem požádal o propuštění z vojenské služby. Opět mi bylo vyhověno a já se začal živit jako zedník. Neměl jsem však žádné zkušenosti, bohužel s dokončeným vzděláním na gymnáziu nebyla nikterak široká paleta nabízených pracovních pozic. Při práci zedníka jsem se proto rozhodl začít studovat vysokou školu v domnění lepšího uplatnění na pracovním trhu.

Přihlásil jsem se tedy na univerzitu NGU v Akademgorodku na studijní obor strojní inženýr se zaměřením na nákladní plavidla. Důvodem, proč jsem si vybral tento obor, bylo to, že můj kamarád takto našel skvěle placenou práci ve Vladivostoku, kde sídlí jeden z největších přístavů v celém Rusku. Úspěšně jsem absolvoval přijímací řízení a byl přijat ke studiu. V té době odpovídala délka inženýrského studia čtyřem rokům. Studium jsem zdárně dokončil v roce 1993.

3) *Co jste dělal po dokončení inženýrského studia?*

Jak jsem již zmiňoval mé plánované kroky měly směřovat do Vladivostoku, bohužel přišla v roce 1992 privatizace, která mé plány naprosto změnila. Do doby privatizace jsem plánoval odejít s rodinou do Vladivostoku a byl jsem již předběžně domluven s vedoucím úseku pro údržbu obchodních plavidel na podmínkách mého nástupu. Před privatizací měl tuto sekci na starost státní podnik ROSATOM, který byl před privatizací rozvětven a spravoval i obchodní plavidla.

Z mých plánů tedy sešlo a spolu s privatizací přišlo něco co se u nás v Rusku označuje jako „*krize inženýrů*“. Jednalo se o to, že pro vysoce kvalifikované pracovníky najednou nebyla pracovní místa, jelikož poměrně velká část podniků byla převedena do soukromého sektoru, naneštěstí i údržba a dohled nad obchodními plavidly, které začal vlastnit Michail Chodorkovskij společně s Vladislavem Doroninem a Olegem Děripaskou.

Nezbylo mi nakonec nic jiného než se zapsat na úřad práce a po 4 měsících, kdy jsem byl oficiálně nezaměstnaný a na černo jsem pomáhal na různých stavbách, jsem dostal pracovní nabídku na pozici servisní technik „*bílé elektroniky*“. Práce to byla však tak mizerně placená, že jsme tak tak vyžili. Abych rodinu uživil, dostal jsem od svého přítele současně otce své přítelkyně Alexeje Noykina nabídku na podnikání, kde jsme opravovali a prodávali auta, ne však úplně dle platných zákonů...

4) *Zmínil jste se, že jste pracoval jako prodejce automobilů, a že tato práce nebyla zcela v souladu se zákony. Můžete být konkrétnější?*

Určitě mohl, s Alexejem jsme začali nakupovat ojeté či bourané automobily především z Japonska nebo Jižní Koreji, která jsme následně opravovali a prodávali. Z této činnosti jsme neodváděli státu příslušné daně. S činností jsme začali v roce 1995 a ukončili jsme ji v roce 2007. Za tu dobu se naše skupina rozrostla na 20 členů. Výdělky z této činnosti byly dostatečně velké, takže jsme si s rodinou mohli po 5 letech koupit nový byt a začalo se nám žít dobře.

Problémy nastaly v době, kdy se v Rusku začal rozvíjet „*surový OZ*“, jak my říkáme, „*banditi*“. My jsme se za bandity nepovažovali, jelikož jsme nikomu fyzicky neublížovali, pouze jsme se snažili uživit naše rodiny, jelikož stát nám neumožnil práci s takovou mzdou, aby to bylo možné.

Nicméně začali se formovat jiná uskupení, která se nezabývala nějakou prací, za kterou dostávala odměnu, ale jejichž jedinou náplní bylo vymáhání peněz od „*podnikatelů*“, které si vytypovali a u kterých tušili, že se neobrátní na policejní složky, které pravdu říci v té době stejně nikterak efektivně nefungovaly.

5) *Byl jste osobně svědkem nějaké formy násilí nebo vydírání?*

Stalo se nám to za tu dobu, co jsme takto „*podnikali*“ hned několikrát. Náš servis jsme měli nenápadně otevřený v Močiši, což je vesnice kousek za Novosibirskem. Tudíž jsme se domnívali, že se nám takové věci vyhnou, ale opak byl pravdou. V Rusku spousta věcí funguje tak, že stačí informace z doslechu a můžete mít problém. To se nejspíš stalo i nám.

Jednoho dne k nám přijela skupina 7 mužů a chtěli s námi něco projednat, přičemž více než polovina z nich nebyli naturální Rusové, ale Čečenci a Tadžikové. To je jedna z mnoha mylných představ o ruském organizovaném zločinu, že se ho dopouštěli zejména Rusové. Z mých zkušeností a ze zkušeností mých přátel tomu tak nebylo.

Nicméně abych se vrátil k jednání, které nám navrhla tato skupina. Zkrátka nám bylo navrženo, že pokud jim budeme odvádět příslušnou částku peněz měsíčně, tuším, že šlo o 20 000 rublů měsíčně, budou nás za to chránit a budou nás krýt před policií především díky svým údajným kontaktům. V případě, kdy bychom odmítli, nám sdělili, že bychom si zřejmě museli náš servis otevřít na jiném místě, protože zde by to již nebylo možné. Jinými slovy nám sdělili, že by servis vypálili či něco horšího. Jejich nabídka tedy byla, že za finanční odměnu

nám budou dělat „kryšu“ (střecha, zastřešující organizace chránící podnikatele, která za ně může prát i jejich zisky pocházející z nelegální trestné činnosti).

S jejich nabídkou a podmínkami jsme souhlasili. Opět bych chtěl říci, že taková jednání neprobíhala nijak dramaticky, jak to ukazují např. v amerických akčních filmech. Pravdou ale je, že nevíme, co by se stalo, kdybychom tuto nabídku odmítli. Dalším důvodem, proč jsme přijali, byly i naše rodiny, měli jsme obavu o jejich bezpečnost, kterou vám dodnes v Rusku není schopen garantovat žádný orgán, který je ovládaný státem.

6) V předchozí otázce jste uvedl, že z vaší zkušenosti a zkušeností vašich kamarádů nebyly tyto skupiny vyděračů z řad etnických Rusů. Jak si toto vysvětlujete? A jak si vysvětlujete, že se v Rusku OZ tak snadno etabloval a dodnes si dle mnoha studií drží takto silnou pozici?

Je třeba říci, že je to zkušenost jen má a pár mých známých, tudíž nedokážu s jistotou říci, že to tak bylo v celém Rusku. Co vím ale určitě, že mnoho z těchto skupin se rekrutovalo z vysloužilých vojáků a poté samozřejmě z vězeňských kruhů. Často to byly tzv. „čurky“ „džamšuty“ (hanlivé označení pro obyvatele Ruska, kteří nejsou majoritou považovány za naturální Rusy, nejčastěji se jedná o příslušníky kazašské, čečenské, tadžikské, gruzínské či jiné menšiny). Avšak tito lidé mají často ruské občanství, proto o Rusech panuje zažitý stereotyp, co Rus to mafián, ač se nemuselo jednat o naturálního Rusa...

K druhé otázce, proč se v Rusku tolik daří organizovanému zločinu, tam se domnívám, že je to hned z několika důvodů. Již za Sovětského svazu, který jsem měl bohužel možnost zažít, neměla drtivá většina obyvatel dostatek zdrojů, aby vůbec mohla přežít. Proto se už v té době začalo kšeftovat s potravinovými lístky, které se buď vyměňovaly, přeprořádaly nebo již v té době padělaly.

Nějaká forma korupčního prostředí a jednání, tak je v Rusku historicky zakořeněná. Zároveň si myslím, že si náš národ dost vytrpěl a stal se tak „žoským“ (tvrdý, odolný), tudíž jsou lidé ochotni zajít snadněji za hranu zákona, než je tomu v jiných zemích. To je také asi jediné prohlášení našeho současného prezidenta, s kterým mohu souhlasit a sice, že korupce je součástí ruské mentality a kultury.

Dalším důvodem, proč se zde daří takovým formám jednání a „podnikání“, byla bezpochyby naprosto katastrofálně provedená Jelcinova privatizace, která skončila katastrofou a mnoha Rusům, kteří i toužili po uvolněnějším prostředí, sebrala kvůli mocichtivým

popalášům iluze o lepších zítřcích, které si, dovolím si říci, většina Rusů opravdu přála.

A dalším důvodem, který se bude zdát jistě úsměvným, ale já jsem přesvědčen, že svou roli v popularitě OZ bezpochyby sehrál, je velké množství televizních seriálů a filmů ruské produkce, které glorifikují zločince jako něco ctnostného a prospěšného. Abych jmenoval jeden konkrétní, tak je to určitě brigáda, ve které se viděli jistě mnozí „pacani“ (označení pro děti ulic, které kradly v samoobsluhách nebo v menších obchodech).

Pak je tu módní trend, který se do jisté míry zachoval dodnes a nepochybně souvisí s tím, jak funguje OZ v Rusku a to je subkultura tzv. „gopniků“. Gopnici mají specifický styl oblékání. Zejména nosí teplákovou soupravu a bekovou čepici naraženou do čela. Dále mají svůj posed, kdy sedí v podřepu, přičemž paty se dotýkají země. Dalším poznávacím znakem jsou „čotky“ (náboženské symboly, růžence na korálcích, které drží v pěsti a přehazují je ze strany na stranu). Gopnici se rekrutují z kruhů bývalých vězňů a jedná se vždy s největší pravděpodobností o příslušníky některé ze zločineckých skupin tzv. „bratvy“ (označení pro zločineckou organizaci, v chápání zločinců se jedná o skupinu přátel, kteří společně podnikají). Další zdroj činnosti, ze které se Gopnici rekrutují jsou taxikáři, o kterých se obecně ví, že velká část z nich se podílí na některých nelegálních činnostech.

Posledním důvodem, kterým si vysvětluji úspěch OZ v Rusku je nefunkční stát a obecná nedůvěra ke státním institucím, která se prohloubila zejména díky nepovedené privatizaci.

V Rusku neplatí přísloví, že za peníze si člověk nemůže koupit vše. To u nás jde! Lepší nebo alespoň nějaká zdravotní péče je za úplatu dostupná, rychlejší vyřízení dokumentů na úřadech za úplatu rovněž lze, zaplacení si řidičského oprávnění za úplatu rovněž lze, aniž by člověk musel absolvovat jedinou jízdu. Dokonce vím i současnou cenu, jak získat toto oprávnění, ta částka je 50 000 rublů na většině úřadů v Novosibirsku.

7) Jak byste porovnal dobu za vlády prezidenta Jelcina a současnou vládu Vladimira Putina z hlediska proměny OZ a dalších rozdílů které mezi těmito obdobími vnímáte?

To je velice těžká otázka, každá doba měla něco specifického ať už špatného či dobrého. Nicméně abych se vyhnul obecným a nezajímavým frázím, tak je určitě faktem, že Jelcinovská éra přinesla po letech v sevření SSSR uvolnění napětí a závan čerstvého vzduchu, naději, že lidé mohou žít podle sebe a budou mít právo volby rozhodnout o svém životě, aniž by se museli ptát nomenklatury.

Druhou pravdou zůstává, že ideály, které Jelcinova administrativa slibovala zůstaly do velké míry nenaplněny. Nechtěl bych se pouštět do démonizace Jelcinovy administrativy, protože to, že přivedl do Ruska jistou míru demokratizace, to je bezpochyby jeho velká zásluha, provedení však nebylo ideální. Co se týče OZ za Jelcinovy éry, ten se adaptoval snad nejlépe ze všech odvětví, vlastně mám pocit, že právě zločinci se na jakoukoliv změnu politického systému dokáží připravit nejlépe.

Začátky OZ za Jelcina byly dramatické až brutální. V mnoha ohledech jim spadly okovy a vyměnili šustákovky za kravaty a obleky. Do doby před Jelcinem disponovaly skupiny zločinců omezeným vlivem a na nějakém úzce vymezeném teritoriu. S demokratizací se vyrojily první podnikatelé, které dnes někteří nazývají oligarchy. Pro mě osobně jsou to pouze zločinci, kteří dokázali své bohatství chytrě legalizovat. S tím souvisí i již zmíněná teritorialita, která přestala platit. „*Bratva Solnseva*“ (první velká organizace sdružující vory v zákoně) se začala rozpínat po celém Rusku právě v období Jelcinovy ekonomické transformace.

A jaký je rozdíl mezi zločinci za Jelcina a těmi co jsou nyní? V podstatě žádný, jen zbraně a náboje nahradili právníci a úředníci. V současné době je daleko více korupce a daleko méně násilných trestných činů spojených s vybíráním výpalného nebo jiných forem vydírání. V dnešní době, když chce člověk někoho zlikvidovat, stačí mu na to úplatný úředník, soudce a policie a může se zbavit téměř kohokoliv, a přitom legální cestou. Vrací se i to, co známe ze sovětské éry, a to je dohled státu jako „*Velkého bratra*“ nad životy svých občanů. Posledním takovým činem byla změna Ústavy, kterou si současný prezident zajistil téměř neomezený prostor k vládnutí, i když již nebude prezident, což mu nyní garantuje Ústava v podobě imunity.

To, že v Rusku neexistuje svoboda slova, to zase dokazuje případ Alexeje Navalného, ke kterému není třeba více dodávat. Podstatný rozdíl však je, že zatím si člověk může dohledat na internetu i jiné informace, než které mu prezentují státní média, to za Jelcina možné nebylo. Důležité je podle mě k organizovanému zločinu dodat, že se mu v Rusku daří zejména již výše zmíněného problému s autoritou našich politiků. Lidé u nás obecně nemají důvěru ve stát, ve svobodné volby zde věří opravdu málokdo. Proto je tolik lidí, kteří se snaží stát obejít a tím se samozřejmě stávají v očích státu zločinci, což zní logicky a logické to i je, ale ve státech, kde byrokracie a zákony dávají smysl. Příkladem takového absurdního zákona je povinnost každého zaměstnance odvádět ze svého platu určitou část, která putuje na platy sportovců, kteří jsou členy Olympijských výprav. To je třeba z mého pohledu naprosto nepochopitelná položka. Tato „*daň*“ byla zavedena ve druhém období za vlády Vladimira Putina.

Putinovi se nedá upřít, že v prvních letech svého prvního volebního období stabilizoval ekonomickou a bezpečnostní situaci v Rusku. Nicméně za dobu své vlády změnil Rusko v podobný kolos, který představoval Sovětský svaz, tím mám na mysli přebujelou byrokracii a moc státního aparátu nad občany.

Příloha II.

1) Stanislave, od našeho prvního rozhovoru uběhlo více než dva měsíce, chtěl bych se zeptat, zda Vás nenapadá osoba, která by mohla potvrdit Vaše odpovědi, z našeho prvního rozhovoru?

Mohu doporučit třeba Alexeje Noykina, kterého jsem zmínil při společném podnikání, je zároveň otcem Ekatěrinou. Ten by má slova jistě mohl potvrdit.

Jediné, v čem se zajisté rozcházíme je podpora Putina. Já jsem spíše proti tomu, aby byl dále prezident a co si pamatuji Alexej to má přesně naopak.

Další osoby, které by má slova potvrdily, mě jistě napadají, avšak nejsem si jist, zda by byly pro, aby jejich jména byla uvedena v jakékoliv publikované práci... Je to dáno strachem z možného postihu a problémy s policejními orgány. Tyto obavy jsou v Rusku poměrně rozšířené a domnívám se, že se jedná o relikty z dob SSSR. Nicméně i nyní jsou tyto obavy podporovány posílením pravomocí policejních orgánů, ke kterým došlo naposledy po rozsáhlých protestech apelujících na propuštění Alexeje Navalného. Případ Alexeje Navalného jsem ostatně zmiňoval při našem prvním rozhovoru.

2) Ta pasáž ohledně obav lidí z kritiky Kremlu zní opravdu zajímavě a i já jsem se při oslovení dalších respondentů a představení otázek, které jim hodlám položit, setkal s odmítnutím, avšak bez uvedení konkrétních důvodů. Mohl byste mi říci z čeho podle Vás takový strach plyne? Zmínil jste již více pravomocí represivním složkám, vnímáte ještě některé další faktory?

Za prvé mě vůbec nepřekvapuje, že jsi se setkal s takovou reakcí. Živě si vzpomínám na naši společnou dovolenou na Altaji v rybářské vesnici Artybash u Těleckého jezera, kdy jsi právě

ty při grilování zavedl řeč na téma politiky a již tenkrát tuším v roce 2018, pokud se nemýlím, jsi čelil přesile putinovských stoupců. Nutno říci, že jsi se bránil statečně!

Musím říci, že v Rusku, i když lidé Putina neuznávají a s jeho kroky nesouhlasí, většina z nich si nedovolí před „inostranci“ (turisté – občané cizích států), kritizovat svého prezidenta. Je to zřejmě otázkou naší nátury a nějaké formy vlastenectví.

Dostávám se tedy k tomu, že i to mohlo být důvodem, proč ti ostatní oslovení odmítli odpovědět na tvé otázky. A je více než pravděpodobné, že pokud by odpověděli, neprezentovali by své skutečné politické názory.

A právě tenkrát na Altaji se mi tato má teorie potvrdila, věděl jsem minimálně o 4 lidech z naší skupiny, kteří by s tebou souhlasili, kdybys byl Rus. Vybavuji si však, že jediná věc, na které jste se nakonec shodli, je špatná situace penzistů. Navíc to bylo v době, kdy se diskutovalo zavedení vyššího věku odchodu do důchodu, což je snad jediná otázka, při které se ruský národ dokáže sjednotit.

Zpět ale k tvé otázce. Dva faktory, na základě kterých se domnívám, že se lidé bojí prezentovat své názory veřejně jsem již uvedl. Dodal bych ještě, že my Rusové obecně nadáváme a stěžujeme si hodně, ale abychom kvůli tomu podnikali revoluce na to jsme zřejmě moc líní a poslušní.

Ta poslušnost pochází jednoznačně z dob SSSR, kdy byl jakýkoliv odpor proti tehdejší straně doslova rozsudkem smrti. Nyní za Putina se sice mnoha Rusům nežíje dobře, ale velká část zejména starších pamatují doby SSSR a ví, že to byly mnohem krutější časy, a proto se chlácholí tím, že ještě není tak špatně, aby museli s Putinem bojovat. Proto si raději zanáávají a postěžují doma, ale svou frustraci a nespokojenost neprojevují na veřejnosti a už vůbec ne před lidmi, které neznají nebo dokonce před občany cizích států.

Poslední faktor, který mě k této otázce napadá a souvisí s ruským OZ je obava o zneužití osobních údajů. V Rusku dochází stále častěji ke ztrátě identity, krádežím bankovních účtů a dalším podvodům, které se odehrávají v kyberprostoru. Je mi jasné, že to není fenomén jen v Rusku, ale děje se to na celém světě, nicméně to může poukazovat na další transformaci našeho OZ, který se pomalu ale jistě přesouvá právě do oblasti IT. K tomu si přidej tradiční ruskou pověřivost a výsledek je ten, že své jméno, příjmení a další osobní údaje ti zde málokdo poskytne pro jakýkoliv účel.

3) Děkuji moc za otevřenost a upřímnost! To mě přivádí k otázce, proč zrovna Vy jste k tomuto rozhovoru svolil?

Proč jsem k tomu svolil? Protože já z nějakého postihu obavu nemám. Naše dcera Saša je již dospělá, má manžela svůj život a já vím, že jí tímto nemohu nijak ublížit. Navíc si myslím, že já poskytnutím této své výpovědi nepředstavuji pro Kreml žádnou velkou hrozbu. Aktivní část života jsem již víceméně prožil a to, co by mi mohli sebrat, toho moc není. Navíc ti moc rád pomohu, pokud je to v mých možnostech a schopnostech.

4) Ještě jednou mnohokrát děkuji za Vaši ochotu a poskytnutý rozhovor! Chtěl byste ještě něco dodat, co by souviselo s tématem mé práce?

Není zač! Myslím, že jsem již řekl vše, na co jsem schopen si ve svých letech vzpomenout. Už takhle jsem si vybavil více věcí, než jsem myslel, že zvládnou.

Příloha III.

1) Povíte mi ve stručnosti něco o Vás a vašem životě? (pro lepší kontext našeho rozhovoru)

Narozen 13.01. 1976. ve městě Gorno-Altajsk, kde jsem absolvoval desetiletou školu. Studoval jsem na institutu. Byl jsem strojním inženýrem. Po ukončení studia jsem pracoval pro soukromé společnosti. Nejdéle jsem působil ve společnosti ROSATOM.

2) Stalo se Vám někdy, že jste čelil nějaké formě násilí nebo jiné formě vydírání?

Nejprve při konfliktech z dětství. Mnoho ruských dětí se baví šikanou, drobnými krádežemi, alespoň za nás to tak bylo. Lidé nám říkali „*děti z podvalu*“. Ale nepovažuji to úplně za vydírání, byly to hádky spíše o cvrnkací kuličky a podobně.

Poté se mi vydírání stalo až při podnikání se „*Stasem Michajlovem*“ (Stanislav Genadij Churikov-Stas Michajlov je jeho přezdívka podle slavného ruského zpěváka). Podnikání bylo

spojené s renovací a prodejem automobilů, v tomto smyslu potvrzují Stasova slova. Jindy jsem se s tím nesešel.

3) Jak jste se živil respektive jakou práci jste vykonával po ukončení studií?

V soukromých obchodních organizacích (montér, konstruktér, mechanik, vedoucí dopravního oddělení). A poté jsem se živil jako podnikatel s již zmíněným Stasem v oblasti automobilů. Prodávali jsme a renovovali starší auta, velkou část jsme dováželi z Asie. To se mimochodem od dob našeho podnikání moc nezměnilo. Nejvíce aut pohybujících se po ruských silnicích je původem právě z Asie. Není to pravidlem, ale auto symbolizující v Rusku oligarchu nebo vora v zákoně je Mercedes GLK nebo jak říkáme mi „*Gelik*“.

4) Absolvoval jste povinnou vojenskou službu v Rusku?

Neabsolvoval. Oficiálně ze zdravotních důvodů, reálně to však bylo kvůli tomu, že jsem povinnou vojenskou službu absolvovat nechtěl, a proto jsem si opatřil potvrzení od lékaře, abych na ni nemusel nastoupit.

5) Máte zkušenosti s korupcí v Rusku na jakékoliv úrovni?

Setkal ve spojení s DPS (Dopravní policejní služba). To je však v Rusku normální, nikdo to zde nepovažuje za korupci. Policie to dělá na základě nízkých platů. Opravdu to ale není žádná anomálie, je to součást každodenního života řidiče.

6) Máte vlastní zkušenost s OZ v Rusku, podílel jste se někdy na nelegální činnosti za účelem zisk?

Jak jsem již řekl, při podnikání se Stasem, jsme nejspíše nedodržovali úplně veškeré platné zákony RF, ale neoznačil bych naše podnikání za OZ, pod tímto pojmem si představuji zřejmě něco jiného. Měl jsem však ve svém okolí známé, kteří se v 90. letech zabývali vydíráním a výpalným, byli členy skupiny, která si říkala „*Novosibirskije Kinžaly*“.

Jak už řekl Stas, my se setkali pouze s vydíráním a vypalovači, ale to byli spíše příslušníci Čečenské a Azerbajdžánské enklávy. Ta se v Novosibirsku drží dodnes, zejména okolo Novosibirského Bazaru poblíž obchodního centra Aura.

7) Jak byste charakterizoval život v Rusku za období vlády Borise Jelcina a v čem a jaké identifikujete rozdíly za Vladimira Putina?

Jak už naznačily mé předchozí odpovědi, v 90. letech byl OZ po Rusku velmi rozšířený a Jelcinova vláda s ním ani příliš nebojovala. Ale na druhou stranu, jak se měli běžní lidé uživit, když jim byly sebrány životní jistoty, které za dob SSSR měli? Proto se domnívám, že je na tento druh činnosti obecně špatný pohled až demonizující. V mém vidění světa se pouze lidé snažili přežít a využívali k tomu veškeré dostupné prostředky a možnosti.

8) Vnímáte nějakou proměnu v organizovaném zločinu za dob Jelcina a následně za vlády Vladimira Putina?

Jak jsem již říkal, Jelcin s OZ neudělal téměř nic. Naproti tomu Putin vrátil Rusku hrdost a získal důvěru lidí, když stabilizoval po svém nástupu ekonomickou situaci a do jisté míry vrátil lidem důvěru ve stát a provedl reformy, které navrátily sociální jistoty.

9) Jak jistě víte, provedl jsem taktéž rozhovor s Vaším kamarádem a později příbuzným Stanislavem Churikovem, jehož přepis jsem vám poskytl k ověření, jelikož se zde o Vás Stanislav zmiňuje. Můžete jeho uváděná tvrzení potvrdit či vyvrátit, prosím?

Se Stasem se známé více než 20 let a považuji ho za rodinu i po rozvodu se sestrou jeho manželky, matkou mé dcery a tvé přítelkyně Ekateriny. Pročetl jsem si pozorně, co Stas odpověděl a nemám k tomu sebemenší výhrady, jediné, co nemohu potvrdit jsou jeho zkušenosti z armády. Ale vím, že se účastnil každoročního „Prazniku VDV“ (oslav y armádní jednotky „Vazdushno desantnye vojska Rosiji“). A jelikož tento svátek oficiálně slaví pouze příslušníci této jednotky, nemám důvod nevěřit jeho slovům.

Ohledně jeho výpovědi ke společnému podnikání, jeho slova potvrzují.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Knižní zdroje

AKELIEV, Jevgenij. *Každodenní život světa zlodějů v Moskvě za časů Vanky Kaina*. 1. Moskva: Young Guard, 2012, s. 32-46. ISBN 978-5-235-03508-9.

APPLEBAUM, Anne. *Gulag: Historie*. 3. Berlín: Beta-Dobrovský, 2004, s. 168-170. ISBN 80-7291-116-3.

ASLUND, Anders. *Ruská kapitalistická revoluce: Proč reforma trhu úspěšně selhala*. Petersonův Institut pro mezinárodní ekonomii, 2007, s. 50-73. ISBN 9780881324099.

BURLAKOVA, V.N. a V.P. SALNIKOVA. *Kriminalogie 20.století* [online]. 5. Státní univerzita v Petrohradě: Legal Center Press, 2000, s. 554 [cit. 2022-03-14]. ISBN 5-93292-009-2. Dostupné z: <http://213.171.58.226:22289/Fmt6qU01/2019/Б.%20В.%20Волженкин.%20Из%20жизни%20ученого%205-е%20изд.pdf>

DEMIN, Michail. *Blatní*. 3. New York: Panorama, 1991, s. 23-30. ISBN 978-5852201188.

DETKOV, M.G. *Věznice, tábory a kolonie Ruska* [online]. Moskva: Verdikt, 1999, s. 32 [cit. 2022-03-13]. ISBN 5-87143-013-9. Dostupné z: <http://4prison.ru/blog/wp-content/uploads/2010/04/Детков-М.Г.-Тюрьмы-лагеря-и-колонии-России.-Вердикт-1М-1999.pdf>

DOLGOVÁ, A. I. *Kriminalogie: Učebnice pro Vysoké školy*. 3. Moskva: Norma, 2005, s. 536-537. ISBN 5-89123-931-0.

DOUBRAVA, Jiří. *Boris Jelcin: car ruských změn*. 1. Praha: Epocha, 1997, s. 23-36. ISBN 80-902129-9-9.

DUBAJGIN, Jurij. *Škola přežití: 56 způsobů jak uchránit dítě od zločinu*. 1. Moskva, 1997, s. 130-145. ISBN 5-88662-039-7.

GALEOTTI, Mark. *Musíme si promluvit o Putinovi: Jak se západ mylí v nebezpečném vládci Ruska*.1. Londýn: Ebury Press, 2019, s. 70-78. ISBN 978-80-7636-000-5.

GALLEOTTI, Mark. *Vor v Zákoně*.1. Londýn: Yale University Press, 2019, s. 142-154. ISBN 978-80-7617-856-4.

GILINSKIJ, Jakov, KOSTJUKOVSKY, Jakov. *Od zlodějského kartelu ke zločinecké korporaci*[online]. 4. Německo: Springer, 2004, s. 181-202 [cit. 2022-03-15]. ISBN 978-1-4020-2765-9. Dostupné z: https://doi.org/10.1007/978-1-4020-2765-9_6

GUROV, A.I. *Impérium strachu: Vládci podsvětí* [online].2. Moskva: Zelená plachta, 1991, s. 48-56 [cit. 2022-03-13]. ISBN 5-85888-004-5.

GUROV, A.I. *Rudá Mafie*. 1. Moskva: Komerční zprávy, 1995, s. 120-147. ISBN 5-900647-10-2.

IVANOVA, Galina.M. *Gulag v totalitním systému Sovětského svazu*.1. Berlín: Schletzer, 2001, s. 153. ISBN 978-3921539705.

KARIŠEV, Valerij. *Ruská mafie 1991-2021: Třicet let ruského banditismu* [online].2. Moskva: Eksmo, 2021, s. 5-20 [cit. 2022-03-14]. ISBN 978-5-04-118294-6.

KHLEBNIKOV, Paul. *Kmotr Kremlu: Boris Berezovskij aneb historie drancování Ruska*. 1. Londýn: Harper Paperbacks, 2001, s. 10-53. ISBN 978-0156013307.

KLUČEVSKIJ, V.O. *Terminologie ruských dějin: svazek č.4*. Moskva: Mise, 1989, s. 16-24. ISBN 5-244-00365-8.

KONSTANTINOV, A. a M. DIXELIUS. *Gangsterské Rusko*. 2. Moskva, 1997, s. 19-29. ISBN 5-7435-0194-7.

KORŽAKOV, Alexandr Vasiljevič. *Od úsvitu do soumraku*. 1. Praha: Votobia, 2000, s. 140-164. ISBN 80-7220-101-8.

KOŠKO, Arkadij. *Esej o kriminálním světě v Carském Rusku: kniha druhá* [online]. 2. Moskva: Direct media, 2014, s. 28-35 [cit. 2022-03-13]. ISBN 978-5-4475-1704-5. Dostupné z: https://biblioclub.ru/index.php?page=book_red&id=257715

KOZLOV, Jurij.G. a SLINKO, M.I. *OZ: Rusko-americký dialog* [online]. 2. Moskva: Olimp, 1998, s. 59 [cit. 2022-03-13]. ISBN 5-87817-016-7. Dostupné z: http://crimas.ru/_books/organizovannaya_prestupnost_4.pdf

LINDEROVÁ, Ivica, Petr SCHOLZ a. *Úvod do metodiky výzkumu*. 1. Jihlava: Vysoká škola polytechnická: Katedra cestovního ruchu, 2016, s. 46. ISBN 978-80-88064-23-7.

LUNEJEV, V.V. *Kriminalita 20.století* [online]. Moskva: Norma, 1997, s. 62-63 [cit. 2022-03-13]. ISBN 5-89123-205-7. Dostupné z: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI-2010/LUNEEV_1997.pdf

MAKULOV, Sergej. *Ve stínu korupce* [online]. Moskva: Literární noviny, 2008 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://lgz.ru/article/N2--6154--2008-01-23--/V-teni-korruptsii2911/>

MALLORY, Stephen. *Porozumění organizovanému zločinu*. 2. Sudbury: MA: Jones and Bartlett Learning, 2012, s. 20-23. ISBN 978-14-4964-804-6.

MINAJEV, B.D. *Život pozoruhodných lidí* [online]. 3. Young Guard, 2010, s. 52-60 [cit. 2022-03-14]. ISBN 978-5-235-03398-6. Dostupné z: <http://www.yeltsincenter.ru/books/eltsin-seriya-zhizn-zamechatelnykh-lyudei>

MIRONOV, B.N. *Ruské Impérium: Od tradice k moderně ve 3 svazcích* [online]. 2. Petrohrad: Státní univerzita Petrohrad, 2018, s. 59-69 [cit. 2022-03-13]. ISBN 978-5-86007-858-1. Dostupné z: http://www.bmironov.spb.ru/wp-content/uploads/2019/10/Mironov_Ros_imp_2_e_izd_t_3.pdf

NOVOTNÝ, Oto, Josef ZAPLETAL a kol. *Kriminologie*. 2., přeprac. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2004, s. 32. ISBN 80-7357-026-2.

PIROZHKOVA, Viktor Fedorovič. *Kriminální psychologie* [online]. 1. Vologda: Regionální univerzitní vědecká knihovna, 2001, s. 420-456 [cit. 2022-03-12]. ISBN 5-86894-492-5. Dostupné z: <https://www.booksite.ru/localtxt/pir/ozh/kov/index.htm>

REITSCHUSTER, Boris. *Vladimir Putin: Kam kráčíš Rusko?*. 1. Praha: OTTOVO NAKLADATELSTVÍ, 2006, s. 35-51. ISBN 80-7360-430-2.

ROSNER, Lydia. *Sovětská cesta kriminalita* [online]. 2. New York: Praeger, 1986, s. 34-40 [cit. 2022-03-14]. ISBN 978-0897890984.

SIDOROV, Aleksej. *Zloději proti mrchám*. 2. Moskva: Eksmo, 2005, s. 23-45. ISBN 5-699-09276-5.

SOROS, George. *Krize světového kapitalismu* [online]. 3. Moskva: Infra-M, 1999, s. 168-169 [cit. 2022-03-14]. ISBN 1-891620-27-4. Dostupné z: <https://pqm-online.com/assets/files/lib/books/soros.pdf>

STETTNER, Ralf. *Souostroví Gulag: Stalinův nucený táborový nástroj teroru: vznik, organizace a funkce sovětského táborového systému 1928-1956*. 1. Paderborn: Schöningh, 1996, s. 252-260. ISBN 978-3506787545.

SUCHAREV, A. a S.I. GIRKO. *Stav a trendy kriminality*. 2. Moskva: Ekzamin, 2007, s. 75-77. ISBN 5-377-00024-2, 978-5-377-00024-2.

ŠALAMOV, Varlam. *Sbírka příběhů v 7 svazcích* [online]. Ogonek, Terra terra, knigobek, 2013, s. 18-23 [cit. 2022-03-13]. ISBN 978-5-4224-0704-0. Dostupné z: https://imwerden.de/pdf/shalamov_sobranie_sochineny_tom7_2013_text.pdf

ŠÁMAL, Zdeněk. *Ruské mafie*. 1. Praha: Epicentrum rUrfu, s. 68-80. ISBN 80-240-1561-7.

ŠEVCOVA, Liliya. *Režim Borise Jelcina* [online]. Moskva: Moskvevský centr Karnegy, 1999, s. 35 [cit. 2022-03-14]. ISBN 5-8243-0080-1.

TEREŠONOK, A. *Vory v zákoně: Spěchejte k moci*. 2. Moskva: Umělecká literatura Moskva, 1994, s. 123-125. ISBN 5-280-03056-2.

TRAVIN, D.JA. *Eseje o nedávné historii Ruska: kniha první: 1985-1999* [online]. 2. Moskva: Norma, 2010, s. 56-60 [cit. 2022-03-14]. ISBN 978-5-87857-160-9.

TREISMAN, Daniel. *Nová autokracie. Nová autokracie*. 1. Londýn: Brookings Institution Press, 2017, s. 10-12. ISBN 9780815732440.

VANĚK, Miroslava, MUCKE Pavel. *Třetí strana trojúhelníku.: Teorie a praxe orální historie*. 2. Praha: Karolinium, 2015, s. 10-12. ISBN 978-80-246-2931-5.

VARESE, Federico. *Ruská mafie*. 1. Oxford: Oxford Scholarship, 2001, s. 160-161. ISBN 9780198297369.

VASILJEVIČ, Natálie Vitaliejevna a Vladimír Vasiljevič KUCHARUK. *OZ, jeho charakteristika a prevence*. B19. Moskevská oblast: Yurait-Izdar, 2009, s. 62-67. ISBN 978-5-9788-0176-7.

WEBSTER, William. *Ruský organizovaný zločin a korupce: Putinova výzva*. 1. Washington: Centrum pro strategická a mezinárodní studia, 2000, s. 6-14. ISBN 9780892063727.

WILLIAMS, Phill. *Ruský organizovaný zločin: Nová hrozba?*. 2. London, Portland: Frank Cass, 1997, s. 22-34. ISBN 0-7146-4312-2.

Odborné články

ALBINI, Joseph L. a R.E. ROGERS. Ruský OZ: Historie, struktura a funkce. *Journal of Contemporary Criminal Justice* [online]. 1995, 1(4), 223-228 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.886.1679&rep=rep1&type=pdf>

Arkady G. Bronnikov, "Special Dictionary of Criminal Jargon." Moskva, 1991

BEISSINGER, M.R. a Stephen HANDELMAN. Soudružská kriminalita: Nová ruská mafie. *Yale University Press* [online]. New Haven, CT, 1995, 4(31), 457-459 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: doi: <https://doi.org/10.1163/221023997X01013>

BELOKUROVA, Galina. *Sovětský OZ a ekonomický banditismus* [online]. 2018, 51(1), 1-10 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/48610496>

BIKOV, Vladimír. Ruská Feňa: Slovník současného interního jazyka asociálních elementů. *Verlag Otto Sanger* [online]. Mnichov, 1992, 1, 10-23 [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: https://library.oapen.org/bitstream/id/4bea35b6-e7d8-44ac-9eeb-ef8694b1da5b/1003731.pdf?fbclid=IwAR08zWUHnlaYtDdUiZVVq3_oUayeAVHyCj4xJQAKHuVm80jolN8PwMgdK6k

BOGUSLAWSKI, Alexander. Gorbačov a jeho revoluce. *The Slavic and East European Journal* [online]. 1998, 42(3), 567-568 [cit. 2022-03-16]. Dostupné z: doi: <https://doi.org/10.2307/309711>

BURLAKOV, Vladimír, ŠČEPELKOVLADISLAV. Zločinecký boss a důvody odpovědnosti: Postmodernismus v trestním právu. *Russian Journal of Criminology* [online]. 2019, 13(3), 465-476 [cit. 2022-03-14]. ISSN 2500-1442. Dostupné z: doi:10.17150/2500-4255.2019.13(3).465-476

DIPAOLA, Peter Daniel. "Kriminální časovaná bomba". Zkoumání vlivu ruské mafie na nově nezávislé státy bývalého Sovětského svazu." *Indiana Journal of Global Legal Studies*, roč. 4, č. 1, Indiana University Press, 1996, s. 145-81, Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/20644644>

EMSLEY, Clive. OZ v historii. *Crime, Histoire & Sociétés / Crime, History & Societies* [online]. 2010, **14**(1), 118-119 [cit. 2022-03-16]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/42708775>

FROLOVA, L.I., *Sociopsychologické mechanismy expanze kriminální subkultury. Zločin a kultura: Sborník článků*. Kriminologické sdružení, Moskva, 1999. - 156 s.

GALETOTTI, Mark. *Putinova hydra: Uvnitř ruských zpravodajských služeb* [online]. jstor: Evropský sněm o mezinárodních vztazích, 2016 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/resrep21577>.

GILINSKIJ, Jakov.I. *OZ v Rusku: Teorie a realita* [online]. 4. Petrohrad: Fakulta Sociálních věd Petrohrad, 1996, s. 50-64 [cit. 2022-03-13]. Dostupné z: https://www.isras.ru/files/File/publ/Scan_2018/Organizovannaya_prestupnost_1996.pdf?_x_tr_sl=ru&_x_tr_tl=en&_x_tr_hl=en&_x_tr_pto=sc

HALL, Tim. "Kde jsou peníze: Geografie OZ ": *Geografie. Asociace Geografie* [online]. 2010, **95**(1), 4-13 [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/40574785>.

HOLMES, Leslie. Korupce a OZ v Putinově Rusku. *Taylor and Francis* [online]. 2008, **60**(6), 10011-1031 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/20451570>

KARABEC, Zdeněk. K právním prostředkům boje proti organizovanému zločinu. *Trestní právo*. 1999, **4**(2), 8-13.

KONNOV, A.I., V.I KULIKOV a a kol. *Základy boje proti organizovanému zločinu*. 2. Moskva: Infra-M, 1996, s. 27-52.

KORSELL, Lars. Regulace OZ: Anály Americké Akademie Politických a Sociálních studií. *Publikace Americké Akademie Politických a Sociologických studií* [online]. 2018, **679**, 77-158 [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/26582365>.

KURNATOWSKI, Ludwik. Kriminální historiky jako zdroj žargonu. *COPE: Acta Universitatis Lodziensis* [online]. Lodžs, 2019,, 90-95 [cit. 2022-03-13]. Dostupné z: doi: <https://doi.org/10.18778/1731-8025.18.06>

SHEARER, David R. Kriminalita a sociální rozvrat ve Stalinistickém Rusku. *Nouvelles directions de la recherche* [online]. 1998, **39**(1/2), 119-148 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/20171077>

SHELLEY, Louise I. Národní shromáždění pro Sovětskou a východní Evropu. *American University* [online]. 1994, **2**(1), 8-11 [cit. 2022-03-14]. ISSN 807-03. Dostupné z: <https://www.ucis.pitt.edu/nceer/1994-807-03-Shelley.pdf>

SHELLEY, Louise I. *Postsovětský OZ* [online]. USA: demokratizatsiya, 1998 [cit. 2022-03-15].

SHEMYAKINA, V.V. Historický aspekt vzniku, formování a vývoje kriminální subkultury. *Bulletin Čeljabinské státní univerzity* [online]. Čeljabinsku, 2009, **145**(1), 100-1003 [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/istoricheskiy-aspekt-voznikoveniya-stanovleniya-i-razvitiya-kriminalnoy-subkultury>

SIEGEL, Dina. Tradiční OZ v moderním světě. *Springer* [online]. 2012, 27-48 [cit. 2022-03-14]. ISSN 1571-5493. Dostupné z: doi:10.1007/978-1-4614-3212-8

SOKOLOV, Vsevolod. Od zbraní k dopisům: Evoluce ruského OZ. *World Policy Journal* [online]. The MIT Press, 2004, **21**(1), 68-74 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <http://individual.utoronto.ca/seva/gunstobriefcases.pdf>

VARESE, Federico. Komunita vorů v zákoně 1930-1950. *EHESS* [online]. 1998, **39**(4), 515-538 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/20171104>

Elektronické zdroje

AGUMAVA, Fidel. *V tento den v roce 1991 si Rusové zvolili svého prvního prezidenta*: https://www-pnp-ru.translate.google/social/v-etot-den-v-91-godu-rossiyane-vybrali-pervogo-prezidenta.html?_x_tr_sl=ru&_x_tr_tl=cs&_x_tr_hl=cs&_x_tr_pto=sc [online].

ALBINI, Joseph.L. a R.E. ROGERS. *Navrhovaná řešení problematiky OZ v Rusku* [online]. 1997 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: https://demokratizatsiya.pub/archives/06-1_albini.pdf

ALEROVITCH, D. Boj proti ruským kybezlokčincům: zpráva ze zákopů. *Blackhat* [online]. USA: blackhat, 2014 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: https://www.blackhat.com/presentations/bh-usa-09/ALPEROVITCH/BHUSA09-Alperovitch-RussCybercrime-PAPER.pdf?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=cs&_x_tr_hl=cs&_x_tr_pto=sc

ANCIPEROVA, Marina. Tetování ruských kriminálních. *Furfur* [online]. Moskva, 2012 [cit. 2022-04-23]. Dostupné z: <http://www.furfur.me/furfur/culture/culture/161322-russian-criminal-tattoo>

ANTONYAN, Jurij, M. KUDRYAVTSEV a kol. *Totožnost pachatele* [online]. Petrohrad: Center Press, 2004 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/2005-03-032-antonyan-yu-m-kudryavtsev-v-n-eminov-v-e-lichnost-prestupnika-assots-yurid-tsentr-spb-yurid-tsentr-press-2004-364-s-teoriya-i-praktika>
Bakalářská práce. Škola mezinárodních služeb Americká Univerzita. Vedoucí práce Linda Lucia Lubrano.

BEYRAU, Dietrich. Gulag: Tábor a sovětský. *Mistři gulagu* [online]. Berlin: Sociologické informace, 2000 [cit. 2022-03-13]. Dostupné z: <https://shalamov.ru>

BIKOV, Vladimír. Ruská Feňa: Slovník současného interního jazyka asociálních elementů. *Verlag Otto Sanger* [online]. Mnichov, 1992, 1, 10-23 [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: https://library.oapen.org/bitstream/id/4bea35b6-e7d8-44ac-9eeb-ef8694b1da5b/1003731.pdf?fbclid=IwAR08zWUHnlaYtDdUiZVVq3_oUayeAVHyCj4xJQAKHuVm80jolN8PwMgdK6k

BOGUSLAWSKI, Alexander. Gorbačov a jeho revoluce. *The Slavic and East European Journal*[online]. 1998, 42(3), 567-568 [cit. 2022-03-16]. Dostupné z: doi: <https://doi.org/10.2307/309711>

BRILEV, Sergej. *Sdělení z první linie: Vladimir Putin v boji s etnickou kriminalitou* [online]. Moskva: Novinky týdne, 2006 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://web-archive-org>.

Carder Planet. *IT wiki* [online]. USA, 2007 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: https://itlaw-fandom-com.translate.goog/wiki/Carderplanet?action=edit&_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=cs&_x_tr_hl=cs&_x_tr_pto=sc

Co to je organizovaný zločin? [online]. FBI, 2001 [cit. 2022-03-10]. Dostupné z: <https://www.fbi.gov/investigate/organized-crime/glossary>

CUNNINGHAM, John M. *Doku Umarov* [online]. Ecyklopedie Britannica, 2021 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Doku-Umarov>

Definice OZ. *OZ* [online]. Německo: Klaus von Lampe [cit. 2022-03-10]. Dostupné z: <http://www.organized-crime.de/organizedcrimedefinitions.htm#gil>

DMITROV, Igor a Dmitrij OKUNOV. Vše se mělo vrátit do SSSR: Před 25 lety vyhrál Jelcin první prezidentské volby v dějinách Ruska. *Lenta.ru* [online]. Moskva: Lenta, 2021 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: https://lenta.ru/articles/2021/07/03/eltsin_vs_zuganov/?_x_tr_sl=ru&_x_tr_tl=cs&_x_tr_hl=cs&_x_tr_pto=sc

ETTER, Gregg.W. a Stacia POTTORFF. *Ruská Mafie: Zkoumání světa zlodějů od vorů v zákoně po avtoritěty* [online]. 23. Journal of Gang Research, 2016. s.1-27 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/profile/Gregg-Etter/publication/308417821_The_Russian_Mayfia_Examining_the_Thieves_World_from_Thieves-In-Law_to_Thieves_in_Authority/links/57e3f69e08ae62ccfdd641bc/The-Russian-Mayfia-Examining-the-Thieves-World-from-Thieves-In-Law-to-Thieves-in-Authority.pdf

FANAILOVA, Jelena. Ruské tetování ve vězení i na svobodě. *Radio Svoboda* [online]. Moskva: Radio Svoboda, 2020 [cit. 2022-04-23]. Dostupné z: <https://www.svoboda.org/a/30868807.html>

Federální smlouva: Smlouva o výpovědi, Rozsah a pravomoci mezi federálními orgány [online]. Moskva: Ruka federace, 1992 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_120324/

FICKENAUER, James O. a Elin WARING. *Zpochybnění tajemství ruské mafie* [online]. USA: Národní institut spravedlnosti, 2001 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/jr000247b.pdf>

FICKENAUER, James O. a Jurij A. VORONIN. *Hrozba ruského OZ* [online]. Washington: Issues in International crime, 2001 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/187085.pdf>

FILONENKO, Valerij. *Privatizace o 30 let později* [online]. Moskva: Parliamentskaja Gazeta, 2021 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://www.pnp.ru/economics/privatizaciya-30-let-spustya.html>

GIDUCK, John. *Historie a raný vzestup ruského OZ od jeho vzniku po sovětskou éru* [online]. 1995 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://worldclass.regis.edu/d21/lor/viewer/viewFile.d21file/6606/1318/resources/Wk1HistoryEarlyRiseRussianOrganizedCrime.pdf>. Článek. Regis University.

Group-IB. *Hi-Tech kriminální trendy* [online]. Research paper group-IP, 2014 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <http://report2014.group-ib.com>

Group-IB. *Stav a trendy ruského trhu s digitální kriminalitou* [online]. Research paper group-IP, 2011 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: https://www.group-ib.com/images/media/Group-IB_Report_2011_ENG.pdf

GUROV, A.I. *Profesionální zločin: minulost a přítomnost* [online]. Moskva: Právní psychologie, 1999 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <http://yurpsy.com/files/biblio/gurov/gurov.htm>

CHALIDZE, Valerij. *Zločinné Rusko* [online]. New York: Khronika, 1977, s. 30-54 [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: https://vtoraya-literatura.com/pdf/chalidze_ugolovnaya_rossiya_1977__ocr.pdf

INŠAKOV, S.M. *Kriminalogie* [online]. 2. Moskva: Jurisprudence, 2000, s. 432 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://refdb.ru/look/1370265-pall.html>

IVANIDZE, Vladimir a Sophie SHIBAB. *Mezi „rodinou“ Jelcina a mafiánskou skupinou Abramovič-Deripaska-Černyj byla uzavřena aliance na 8 let* [online]. Rusko: compromat, 2001 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: http://www.compromat.ru/page_12592.htm

JAŠIN, Ilja a Vladimir MILOV. *Putinovy výsledky: Stát mafie* [online]. Rusko, 2018 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://www.putin-itogi.ru/itogi-2018/>

KALIJEV, Roustam. *Ruský OZ: Typologie: Část I: Jak se formovaly mafie*[online]. Rusko: Euroasinet, 2002 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://eurasianet.org/russias-organized-crimel-a-typology-part-i-how-the-mafias-were-formed>

KALININ, Oleg. *Gruzínská mafie* [online]. Moskva: Aferizm, 2001 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: https://www.aferizm.ru/criminal/ops/ops_gryzia.htm

KALININ, Oleg. *Mimo zákon č.39. Aferzim* [online]. Rusko, 2001 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: www.aferizm.ru

KASJANĚNKO, Marija Aleksejevna. *Kriminalogické rysy a základy potírání OZ s prvky etnické identity* [online]. Moskva: Ústavu mezinárodního práva a ekonomie A. S. Gribojedov, 2011 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://lawtheses.com/kriminologicheskies-osobnosti-i-osnovy-protivodeystviya-organizovannoy-prestupnosti-s-priznakami-etnicheskoy-identichnos>

Kdo je Matthias Warnig stojící za Nord Streamem: Putinův kamarád ze Sřázi? [online]. Berlín: Deutsche Well, 2021 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://amp.dw.com/en/who-is-nord-streams-matthias-warnig-putins-friend-from-east-germany/a-56328159>

KOZLOV, Jurij.G. a SLINKO, M.I. *OZ: Rusko-americký dialog* [online]. 2. Moskva: Olimp, 1998, s. 59 [cit. 2022-03-13]. ISBN 5-87817-016-7. Dostupné z: http://crimas.ru/_books/organizovannaya_prestupnost_4.pdf

Kriminální tetování ruských vězňů [online]. Moskvě: kulturologia, 2015 [cit. 2022-04-23]. Dostupné z: <https://kulturologia.ru/blogs/070815/25691/>

KULÍKOVÁ, Daria. *392 změn Ústavy* [online]. Rusko: Rádio Svoboda, 2020 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://www.idelreal.org/a/30674398.html>

KURNATOWSKI, Ludwik. Kriminální historiky jako zdroj žargonu. *COPE: Acta Universitatis Lodziensis* [online]. Lodžs, 2019,, 90-95 [cit. 2022-03-13]. Dostupné z: doi: <https://doi.org/10.18778/1731-8025.18.06>

Kyberzločin by měl být v Rusku více postižitelný [online]. Rusko: Vedomosti, 2016 [cit. 2022-03-20]. Dostupné z: <https://www.vedomosti.ru/technology/articles/2016/11/07/663741-kiberprestupleniya-rossii>

Lavrov připomněl Spojeným státům ruské zásady [online]. Moskva: Vedomosti, 2022 [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: <https://www.vedomosti.ru/politics/news/2022/02/18/910002-patsan-skazal-patsan-sdelal>

LEE, Josh. *Jak nabyl Roman Abramovič svého prvního majetku* [online]. Londýn: Gentlemans Journal, 2019 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://www.thegentlemansjournal.com/article/roman-abramovich-made-first-fortune/>

LONSKY, Jakub. *Gulagy, kriminalita, a elitní násilí: Původ a důsledky ruské mafie* [online]. Velká Británie, 2020 [cit.2022-03-15]. Dostupné z: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/226013/1/GLO-DP-0711.pdf>. Diplomová. University of Liverpool.

MACDONALD, Fiona. Symbolika sovětských vězeňských tetování. In: *BBC News: BBC Culture*[online]. 11.12.2017 [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/ukrainian/vert-cul-russian-42315368>

MACZEWSKI, Paweł. Vizuální encyklopedie tetování ruských vězňů. *Vice* [online]. Varšava: Vice, 2014 [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: <https://www.vice.com/ru/article/9bzbvp/russian-criminal-tattoo-fuel-damon-murray-interview-876>

MAKULOV, Sergej. *Ve stínu korupce* [online]. Moskva: Literární noviny, 2008 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://lgz.ru/article/N2--6154--2008-01-23--/V-teni-korruptsii2911/>

MIKO, Francis T. *Mezinárodní kriminalita: Úloha ruského OZ a zájmy USA* [online]. USA, 1998 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://sgp.fas.org/crs/row/98-907.pdf>. Report. Knihovna amerického kongresu.

MK.RU: Ruská vláda přebírá vězeňský žargon [online], 2011. Moskva [cit. 2022-01-28]. Dostupné z: <https://www.mk.ru/politics/2011/05/16/589378-im-vse-do-feni.html>

NEVZLIN, Leonid. Výsledek 20 let Putina: Rusko jako mafiánský stát. *Ústav Moderního Ruska* [online]. Moskva: IMR, 2020 [cit. 2022-03-16]. Dostupné z: <https://imrussia.org/en/opinions/3067-the-result-of-20-years-of-putin-russia-as-a-mafia-state>

Novoroční projev Borise Jelcina. *Youtube.com* [online]. Moskva: Prezidentské centrum Borise Jelcina, 1999 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=q0Zb8QqXo0A>

Nukhajev odchází. *RSRUB* [online]. Moskva, 2000 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://rsrub.ru/de/the-gables-of-houses-from-siding-photo/nuhaev-hozha-nuhaev-hozh-ahmed-tashtamirovich-biografiya-nuhaev-hozh-ahmed.html>

OMON [online]. Rusko: Akademik [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/10975>

OVČINSKIJ, V.S. *Ruský OZ jako forma sociální organizace* [online]. Moskva: ZPU Journal, 1999 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <http://www.zpu-journal.ru/e-zpu/2010/3/Ovchinsky/>

OVČINSKIJ, Vladimir a Jurij ŽDANOV. Organizovaný počítačový zločin. *Svaz vnější a obranné politiky* [online]. Moskva, 2021 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <http://svop.ru/main/39899/>

OZ: Kriminální skupiny v Rusku [online]. Moskva: Životní lekce, 1996 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <http://nasima-stolyarova.narod.ru/ss9.html>

Pálač pro Putina [online]. Moskva: Alexej Navalnyj, 2021 [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=ipAnwilMncI&t=4106s>

Proč zemřel Doku Umarov [online]. Rusko: Kavkazský uzel, 2017 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://www.kavkaz-uzel.eu/articles/310221/>

RAZINKIN, V.S. "Zloději v zákoně" a zločinecké rodiny. *Asociace kriminalistů* [online]. Moskva, 1995, s.6-20 [cit. 2022-03-13]. Dostupné z: <https://lawlibrary-ru>

Rosskomandzor [online]. Rusko: MID [cit. 2022-03-20]. Dostupné z: https://rkn.gov.ru/?utm_source=google.com&utm_medium=organic&utm_campaign=google.com&utm_referrer=google.com

ROSTOVA, Natalija. *Jak tisk volil prezidenta* [online]. Moskva: Radio Svoboda, 2016 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://www.svoboda.org/a/27835237.html>

Ruské prezidentské volby 2000: senát pro evropské záležitosti při americkém senátu. *Government info* [online]. U.S. GOVERNMENT PRINTING OFFICE, 2000. s.4-12 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/CHRG-106shrg67222/html/CHRG-106shrg67222.htm>

Ruský opoziční vůdce Alexej Navalnyj odsouzen k trestu odnětí svobody [online]. Berlín: Deutsche Welle, 2021 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://www.dw.com/en/russian-opposition-leader-alexei-navalny-sentenced-to-prison/a-56412686>

Ruští hackeři ze skupiny Killnet svrhli oficiální stránky Anonymous [online]. Federal News Agency, 2022 [cit. 2022-03-20]. Dostupné z: <http://www.adygtv.ru/33704/>

RUTH, James. Ruská lůza: OZ v rodící se demokracii. *Webhome* [online]. Velká Británie, 2003 [cit. 2022-03-16]. Dostupné z: <http://webhome.auburn.edu/~mitrege/FLRU2520/RussianOrganizedCrime.htm>

SHEMYAKINA, V.V. Historický aspekt vzniku, formování a vývoje kriminální subkultury. *Bulletin Čeljabinské státní univerzity* [online]. Čeljabinsku, 2009, **145**(1), 100-1003 [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/istoricheskiy-aspekt-vozniknoveniya-stanovleniya-i-razvitiya-kriminalnoy-subkultury>

SCHNEIDER, Irena. *Vláda banditů: Vývoj společenského řádu prostřednictvím násilného podnikání v postsovětském Rusku* [online]. USA, 2011 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://dra.american.edu/islandora/object/1011capstones%3A186/datastream/PDF/view>.

SMIRNOV, Sergej. *Rusko je virtuální mafiánský stát* [online]. Moskva: Vedomosti, 2010 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: https://www.vedomosti.ru/politics/articles/2010/12/02/rossiya_virtualnoe_mafioznoe_gosudarstvo

SOKOLOV, Vsevolod. Od zbraní k dopisům: Evoluce ruského OZ. *World Policy Journal* [online]. The MIT Press, 2004, **21**(1), 68-74 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <http://individual.utoronto.ca/seva/gunstobriefcases.pdf>

Sovětský OZ [online]. Washington D.C.: Kennan Institute pro ruský studia, 1987 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/media/documents/publication/op216_red-collar_crime_ussr_poland_los_1987.pdf

Statistické souhrny kriminality v rusku [online]. Rusko: crimestat, 2021 [cit. 2022-03-16]. Dostupné z: <http://crimestat.ru/analytics>

STILLGHERRIAN. *Kyberzločin a ruská mafie* [online]. USA: ZDnet, 2012 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://www.zdnet.com/article/cybercrime-and-the-russian-mob/>

SUCHARENKO, Alexandr. Být vorem v zákoně je v Rusku nebezpečné. *Nezávislé noviny* [online]. Moskva: Nezávislé noviny, 2019 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: https://www.ng.ru/politics/2019-07-21/8_7627_vor.html

ŠMÍD, Tomáš. Postsovětské organizované kriminální skupiny v Ruské federaci [online]. Brno, 2008 [cit. 2022-03-14]. s.81-83, Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/z1a0s/>. Disertační práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce Jan HOLZER.

Tadviser [online]. Rusko: tadviser, 2021 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: https://www.tadviser.ru/index.php/Статья:Киберпреступность__и_киберконфликты_:__Россия

TARASENKO, A.I. *Etnická kriminalita jako možný zdroj financování extremistických a teroristických aktivit* [online]. Moskva: Niet Narkotikam, 2003 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: http://www.narkotiki.ru/5_5499.htm

UTRATA, Alina. *Ruský OZ* [online]. USA: Stanford, 2014 [cit. 2022-03-16]. Dostupné z: <https://web.stanford.edu/group/sias/cgi-bin/smunc/wp-content/uploads/2014/10/Russia-BG-Final.pdf>

VELIGZHANINA, Anna. *Jak si zločinecké skupiny rozdělily Rusko?* [online]. Moskva: Komsomolská pravda, 2009 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://www.kp.ru/daily/24366.3/549924/>

Vězení a svoboda: Vězeňské kasty [online]. Rusko: centrum pro podporu reformy trestního soudnictví, 2001 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: http://old.prison.org/lib/sov_pris/p2_06.htm

VJAČESLAVOVIČ, Sergej. *OZ: systémové vlastnosti a souvislosti* [online]. Moskva: ruská státní knihovna, 2009.s.4-7. [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: https://rusneb.ru/catalog/000199_000009_003474633/

Vor v zákoně: vládce podsvětí [online]. Youtube, 2010 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=aA0xgkrMYyM&t=3678s>

VOROBIEVA, Ekaterina. Tetování jako objekt sociologického výzkumu. In: *Cyberleninka.ru* [online]. 2016 [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/tatuirovanie-kak-obekt-sotsiologicheskogo-issledovaniya>

VYŠINSKÝ, Jurij. Od věznic po vzdělávací instituce: Státní zastupitelství SSSR a Lidový komisariát spravedlnosti RSFSR. *Cyberleninka.cru* [online]. Moskva: Sborník článků, 1934 [cit. 2022-03-13]. s.6 Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/prokuror-sssr-a-ya-vyshinskiy-i-sovetskaya-yustitsiya-v-usloviyah-massovyh-repressiy-v-1930-e-gg>

Vytváření neoKGB státu [online]. Moskva: The Economist, 2007 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://www.economist.com/briefing/2007/08/23/the-making-of-a-neo-kgb-state>

YOUNGER, Elizabeth. OZ v postsovětském Rusku. *Croft olemiss* [online]. USA: University of Mississippi, 2012 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://www.croft.olemiss.edu/images/2012000100010014.pdf>

Zadržení hlavního redaktora Meduzy Sergeje Smirnova [online]. Moskva: Meduza, 2021 [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: <https://meduza.io/feature/2021/01/30/zaderzhanie-glavnogo-redaktora-mediazony-sergeya-smirnova-eto-aktsiya-ustrasheniya>

Závěrečný report mise pozorovatelů ODIHR: Prezidentské volby 2000 [online]. Varšava: OBSE, 2000.s.17-21 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://www.osce.org/files/f/documents/3/9/16275.pdf>

Závěrečný report mise pozorovatelů ODIHR: Prezidentské volby 2018[online]. Varšava: OBSE, 2018.s.17-21 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: https://www.osce.org/files/f/documents/2/4/383577_0.pdf?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=cs&_x_tr_hl=cs&_x_tr_pto=sc

Zemanovce platily firmy napojené na právníka blízkého Putinovi, zjistil deník MF Dnes[online]. Praha: Aktuálně, 2018 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/spo-zemanovci-milos-zeman-sponzori/r~b60f8e18df5b11e899e2ac1f6b220ee8/>

Zločin právo a pořádek v Rusku: Statistické hledisko [online]. Moskva: Rosstat, 2003 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://rosstat.gov.ru/folder/210/document/13219>

ŽUROV, Jevgenij. *Dvě desítky novinářů zadrženy v Moskvě kvůli piketu na podporu Ivana Safronova* [online]. Berlín: Deutsche Welle, 2020 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://www.dw.com/ru/в-москве-задержали-два-десятка-журналистов-за-пикеты-в-поддержку-ивана-сафронова/a-54081307>

Legislativa

Dekret č. 1226 je mrtvý. Ať žije Zákon!. *Pracující Petrohrad* [online]. Petrohrad, 1997 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://www.dp.ru/>

RUSKÁ FEDERACE. *Federální zákon o zavedení změn trestního práva Ruské federace a článku 100*. In.: Ruská Federace: Trestní řád Ruské federace, 2009, 245F3NZ.čl.35,210 Dostupné: <https://base.garant.ru/12170605/>

RUSKÁ FEDERACE. *K Trestnímu zákoníku Ruské federace a Trestnímu řádu Ruské federace v součásti boje proti organizovanému zločinu*In: Moskevský Kreml: Federální zákon Ruské federace,1.04.2019, 46-NZ. část.1. Dostupné: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_321411/

RUSKÁ FEDERACE. *O boji proti legalizaci (praní špinavých peněz), výnosy z trestné činnosti a financování terorismu* In: Moskevský Kreml: Federální zákon Ruské federace, 13.06.2021, 63-NZ. hlava.2, čl.5,7,8 Dostupné z: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/c3c1e93785187015feb2299b8612a6c4206c1538/

RUSKÁ FEDERACE. *O boji proti legalizaci (praní špinavých peněz), výnosy z trestné činnosti a financování terorismu* In: Moskevský Kreml: Federální zákon Ruské federace, 13.06.2021, 194-NZ. hlava.2, čl.274.1 Dostupné z: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/34672bc8c82c4b6f4b7c8cd4e77a9f414fed6cb1/

RUSKÁ FEDERACE. *O boji proti legalizaci (praní špinavých peněz), výnosy z trestné činnosti a financování terorismu* In: Moskevský Kreml: Federální zákon Ruské federace, 20.6.2001, 115-NZ. hlava.2, čl.5,7,8 Dostupné z: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_32834/

RUSKÁ FEDERACE. *O změnách některých legislativních aktů Ruské federace* In: Moskevský Kreml: Federální zákon Ruské federace, 2.11.2013, 302-NZ. čl.205.4, 208, 209, 210, 282.1.Dostupné: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_153916/

RUSKÁ FEDERACE. *Spáchání trestného činu skupinou osob, skupinou osob po předchozí dohodě, organizovanou skupinou nebo zločineckým společenstvím* In: Moskevský Kreml: Federální zákon Ruské federace, 13.06.1996, 63-NZ. čl.35. Dostupné: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/c7778082963ad8bd72f941e737f99a57cebf81ac/

RUSKÁ FEDERACE. Trestní zákoník Ruské federace. *Organizace kriminální komunity a podílení se na takovém procesu.* In: Moskevský Kreml: Federální zákon Ruské federace, 13.06.1996, 63-NZ. čl.210. Dostupné: https://www-consultant-ru.translate.goog/document/cons_doc_LAW_10699/5649f81c02c8558e22ab26207b2834c0d047d6fb/?_x_tr_sl=ru&_x_tr_tl=en&_x_tr_hl=en&_x_tr_pto=sc&_x_tr_sch=http

RUSKÁ FEDERACE. *K Trestnímu zákoníku Ruské federace a Trestnímu řádu Ruské federace v součásti boje proti organizovanému zločinu* In: Moskevský Kreml: Federální zákon Ruské federace, 1.04.2019, 46-NZ. část.1.1 Dostupné: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_321411/3d0cac60971a511280cbba229d9b6329c07731f7/

RUSKÁ FEDERACE. *K Trestnímu zákoníku Ruské federace a Trestnímu řádu Ruské federace v součásti boje proti organizovanému zločinu* In: Moskevský Kreml: Federální zákon Ruské federace, 1.04.2019, 46-NZ. část.1. Dostupné: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_321411/3d0cac60971a511280cbba229d9b6329c07731f7/

RUSKÁ FEDERACE. *O změně některých právních předpisů Ruské federace* In: Moskevský Kreml: Federální zákon Ruské federace, 12.11.2019, 377-NZ odstavce 12-15, písmeno J Dostupné: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_95509/3d0cac60971a511280cbba229d9b6329c07731f7/#dst100172

SEZNAM TABULEK

- *TABULKA 1: ROZDÍL MEZI KODEXEM VORŮ V ZÁKONĚ A KODEXEM ÚŘEDNÍKA STALINSKÉ ÉRY*..... 38
- *TABULKA 2 STATISTIKA ORGANIZOVANÉ TRESTNÉ ČINNOSTI ZA VLÁDY BORISE JELCINA*..... 67
- *TABULKA 3 RUSKÝ OZ V ČÍSLECH ZA OBDOBÍ 2000-2021 (MIMO OBDOBÍ 2008-2011 - CHYBĚJÍCÍ SADA DAT)*..... 94

SEZNAM OBRÁZKŮ

- *Obrázek 1 Schéma hierarchického uspořádání členů zločineckých skupin v 90.letech*..... 62
- *Obrázek 2 Schéma uspořádání členů volebního štábu kampaně prezidenta Borise Jelcina při volbách 1996*..... 65
- *Obrázek 3 Schéma blízkého okruhu podnikatelů ruského prezidenta Vladimira Putina* 87

SEZNAM GRAFŮ

- *Graf 1 nebezpečnost OZ za Jelcina a následně za Putina* 103
- *Graf 2 míra korupce za Jelcina a následně za Putina* 105
- *Graf 3 setkání se skupinou OZ*..... 107
- *Graf 4 vypořádání se s organizovaným zločinem Jelcinova administrativa v porovnání s Putinovou*..... 109
- *Graf 5 vliv skupin ruských oligarchů v období vlády Jelcina a následně Putina* 111
- *Graf 6 ovlivnění domácí politiky Putinovo administrativou* 113
- *Graf 7 ovlivnění domácí politiky Jelcinovo administrativou* 115
- *Graf 8 vliv organizovaných zločineckých skupin v případech veřejného výběrového řízení*..... 117

- *Graf 9 intenzita snah ovlivnit přidělení veřejných zakázek organizovanými zločineckými skupinami za vlády Jelcina a následně za Vladimira Putina 118*
- *Graf 10 snaha bojovat s organizovaným zločinem za vlády Vladimira Putina 120*
- *Graf 11 snaha bojovat s organizovaným zločinem za vlády Borise Jelcina 121*

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Akademický rok: 2021/2022

Student:	Bc. Jakub Bartuška
UČO:	5479
Program:	Veřejná správa
Specializace:	Veřejná správa - Bezpečnostní studia
Téma práce:	Ruský organizovaný zločin za Borise Jelcina a jeho proměna za vlády Vladimira Putina
Téma práce anglicky:	
Vedoucí práce:	PhDr. Jan Paďourek
Zadání:	<p>Výzkumná otázka: „Jaké jsou rozdíly ve vlivu, postavení a aktivitách ruského organizovaného zločinu v době prezidentství Borise Jelcina a Vladimira Putina?“</p> <p>Cíle práce: Práce si klade za cíl chronologicky popsat genezi organizovaného zločinu v Rusku. Pro kontext bude práce obsahovat deskripci počátků organizovaného zločinu v SSSR, kde jsou jeho kořeny. Nejvýznamnější část práce se zaměří na komparaci problematiky organizovaného zločinu za vlády prvního ruského prezidenta Borise Jelcina a následné proměny za vlády Vladimira Putina. Práce bude mimo jiné sledovat politickou sílu různých vlivových skupin a jednotlivých oligarchů na ruskou politiku. Výsledky této komparace mají svou relevanci i ve vztahu k České republice, neboť ruskojazyčný organizovaný zločin byl a je přítomný i na území naší země. Jeho tendence mají významnou váhu i v oblasti zajišťování bezpečnosti České republiky, především v 90. letech minulého století.</p> <p>Empirický výzkum: Empirický výzkum bude obsahovat z řad respondentů z řad občanů Ruska, kteří žijí dlouhodobě na území ČR či v jiné evropské zemi. Druhá část respondentů budou občané Ruska žijící trvale v Rusku. Respondenti budou taktéž rozděleni dle věkových skupin za účelem docílení co nejpestřejšího spektra odpovědí. Dotazníkem, bude osloveno celkem 100 respondentů aby bylo dosaženo dostatečného reprezentativního vzorku. V rámci výzkumu bude dotazována i část ruské seniorské populace často inklinující ke stalinistickému režimu. Následně bude provedena syntéza všech odpovědí podle věkových skupin, aby mohly být poznatky z ní vzešlé podrobeny finální analýze.</p> <p>Metody: Práce bude obsahovat komparativní a deskriptivní analytické metody a empirický výzkum.</p>
Literatura:	<p>Ruská kocovina – Shaun Walker</p> <p>Vor v zákoně – Mark Galeotti</p> <p>Musíme si promluvit o Putinovi – Mark Galeotti</p> <p>KORŽAKOV, A. – BORIS JELCIN od úsvitu do soumraku</p> <p>ŠMÍD, T. – RUSKÝ ORGANIZOVANÝ ZLOČIN</p> <p>JELCIN, B. – ZAPISKY PREZIDĚNTA</p>

Souhlasím se zadáním:

.....
Bc. Jakub Bartuška
student

26. 11. 2021
PhDr. Jan Paďourek
vedoucí práce

Strana 2 z 2